

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2019 / 10 FİYATI: 9 TL

Cumhuriyet Işığı 96 Yaşında

**29 Ekim
Cumhuriyet
Bayramı
Kutlu olsun**

Amerikan Cerrahlar Koleji Toplantısına Prof. Dr. Haberal Ev Sahipliği Yaptı

Cengiz Özakıncı:
İngiliz İstihbarat
Subayı Rawlinson'dan
**KAZIM
Karabekir'e
Sahte
Cumhuriyet
Önerisi** s. 44

Ömer Dedeoğlu:
**Biz Milli
Mücadeleyi
Nasıl
Kazandık?** s. 13
Erdem Akyüz:
**Atatürk ve
Ağaç Sevgisi** s. 53

Cihangir Dumanlı:
**Mudanya
Ateşkes
Antlaşması** s. 37
Tekin Özertem:
**Siyaset
Kültürü** s. 72

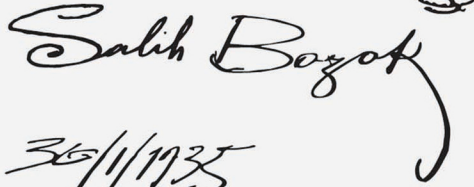
Necef Uğurlu:
İyi Düşünül-
mesi
Gereken
Bir Konu:
Evlilik s. 58

Atatürk'ün çocukluk arkadaşı, dostu, sırdaşı, yoldaşı, Başyaveri, ardından canına kıymaya kalkışacak kadar gönülden seveni, Salih Bozok'la oğlu Cemil Bozok'un Atatürk'ü çocukluk anıları ile bütünleşen bu kitap "HEP ATATÜRK'ÜN YANINDA" ismiyle okuyucuya sunuluyor. Bu kitapta, Atatürk'ün çocukluğundan ölümüne dek bir çok olayı, yakın tanıklarının anlatımından okuyacak, bazı yaşanmışlıkların nedenlerini ve perde arkasını öğreneceksiniz.

SALİH BOZOK - CEMİL S. BOZOK

HEP ATATÜRK'ÜN YANINDA...

(Baba Oğul Bozoklardan Anılar)

36/1/1935
K. Atatürk

**ATATÜRK VAKFI
YAYINLARI**

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan, Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga, Necef Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46
Altunizade, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş., Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159 Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 23 / 09 / 2019

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Kalite Dr. Ufuk Akyol

100+years

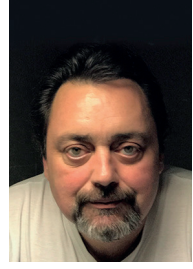
Turkey Chapter Meeting
Theme: A

5 Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Toplantısına Prof. Dr. Haberal Ev Sahipliği Yaptı

- 11 Prof. Dr. Mehmet Haberal, Amerikalı Meslektaşlarıyla Bir Araya Geldi
- 13 Biz Milli Mücadeleyi Nasıl Kazandık? Ömer Dedeoğlu
- 17 Yaşasın Cumhuriyet! Metin Gören
- 19 "Ben Buraya Mondros'tan Değil, Mudanya'dan Geldim!" Kaya Boztepe
- 25 Kazım Karabekir'e Verdiğim Yanıt Cengiz Önal
- 31 Türk-Arnavut Gizli Anlaşması ve Atatürk'ün Cumhuriyet Önerisi Dr. Halil Özcan
- 37 Mudanya Ateşkes Antlaşması Dr. Cihangir Dumanlı
- 42 Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 44 İngiliz İstihbarat Subayından Kazım Karabekir'e 'Sahte Cumhuriyet' Önerisi Cengiz Özakıncı
- 50 İngilizlerde Mustafa Kemal Atatürk Korkusu Gürbüz Evren
- 53 Atatürk ve Ağaç Sevgisi A. Erdem Akyüz
- 58 Evlilik Nefes Uğurlu

İÇİNDEKİLER

- 64 Devlet Malını Satan Adam Mete Akyol
- 67 Hakikat Sonrası Gerçeklik Algıya Karşı Barbaros Eneç
- 72 Siyaset Kültürü Dr. Tekin Özertem
- 78 Demokrasi ve Serbest Piyasada Gelir Dağılımı Dr. Öğüt Yazman
- 83 Diderot Etkisi Sabriye Aşır
- 87 Refik Halid Karay ve Eskici Demir Ayaç
- 93 Yenilenebilir Kaynaklar Necdet Pamir
- 98 İnebahtı Erhan Kanyılmaz
- 104 İnsanoğlunun Ölümsüzlük Arayışı Konur Ertop
- 110 Türkiye'nin Deprem Çekincesi Prof. Dr. Övgün Ahmet Ercan
- 115 Üniversiteli Dostlarla Yaşam Mehmet Ünver
- 120 Şevket Süreyya Aydemir
- 121 Hayatın Özüdür Değişim Nuray Bartoschek
- 123 Macellan Yaşar Öztürk
- 129 Ahmet Kutsi Tecer Sabri Kemal
- 132 Fuggerei İzlen Şen Toker
- 138 Vikingler Berk Yüksel
- 144 Yasak Kalktı Sofralar Şenlendi Reha Tartıcı
- 148 Neler Olmuyor ki Dünyada Sezin San Sungunay
- 57 Gözün Sözü
- 77 İlk Dersimiz Türkçe
- 137 Bilginizi Denetleyin
- 151 Çözümler
- 152 Yarnın Büyüklüğü
- 154 Bulmaca
- 156 Satranç
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Kalite

Son yıllarda şirket yönetimlerinde oldukça önemsenen ve desteklenen bir “kalite” kavramı var. İşleyişlerini tıkayan, yavaşlatan süreçleri inceleyip, geliştiren kalite departmanları ayrıca şirketin karşılaştığı sorunları aşabilmesi için yeni protokoller oluşturup işleyişi kolaylaştırmayı amaçlıyorlar. Bu kavramı kendi kişisel yaşamımıza uyarlasak nasıl olur diye düşündüm bir ara.

Ne kadar zor, bir o kadar da karmaşık ve bambaşka bir süreç bu. Yaşamımızda karşılaştığımız sıkıntılar doğaldır ki bazı amerikan testlerindeki gibi prosedürlerle, “evet ise sağ oku, hayır ise sol oku takip edin” gibisinden yönergelerle çözülesi şeyler değil. Prosedürler işe yaramaz, nitelikler gerekir.

Sıkıntının sebep olduğu zorluğa dayanabilmek için sabır gerekir. Dayanmak da yetmez kabullenmek gerek zorlukları, metanet gerek, tevekkül gerek.

Ancak ondan sonra çözüme odaklanmak mümkün olur. Tefekkür, akıl ve hikmet gerek çözüm yolunu bulabilmek için. Ardından o çözüme sağlayabilmek için güç gerek; ama vicdanla, merhametle beraber gerek.

Çözüme ulaşıldığında ise tüm bu macerayı bitmemiş bırakmamak için onu süslemek gerek. Güzellik her natamam işi süsleyerek tamamlar.

Tüm bu aşamalar olmazsa, çözüm neye yarar ki?

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- “Bizim dinimiz hiçbir vakit kadınların erkeklerden geri kalmasını talep etmemiştir. Allah’ın emrettiği şey, Müslüman erkeğin ve Müslüman kadının beraber olarak bilim ve bilgi kazanmasıdır.”
(1. 01. 1923, İzmir’de halk ile konuşma.)
- “Bizim dinimiz en makul ve tabii bir dindir. Ve ancak bundan dolayıdır ki son din olmuştur. Bir dinin tabii olabilmesi için akla, fenne, ilme ve mantığa uyması lazımdır. Bizim dinimiz bunlara tamamen uygundur.”
(1. 01. 1923, İzmir’de halk ile konuşma.)
- “Bizim dinimiz, milletimize değersiz, miskin ve aşağı olmayı tavsiye etmez. Aksine Allah da Peygamber de insanların ve milletlerin değer ve şerefini korumalarını emrediyor.”
(5. Subat 1923 Akhisar’da konuşma.)
- “Türk milleti daha dindar olmalıdır, yani bütün sadeliği ile dindar olmalıdır demek istiyorum. Dinime, bizzat hakikate nasıl inanıyorsam, buna da öyle inanıyorum.”
- “Din bir vicdan meselesidir. Herkes vicdanının emrine uymakta serbesttir. Biz dine saygı gösteririz. Düşünüşe ve düşünceye muhalif değiliz. Biz sadece din işlerini, millet ve devlet işleriyle karıştırmamaya çalışıyor, kaste ve fiile dayanan bağınaz hareketlerden sakınıyoruz. (1925)
- “Dinsiz kimse olmaz. Bu genelleme içinde şu din veya bu din demek değildir. Tabiiyatıyla biz, içine girdiğimiz dinin en çok isabetli ve çok olgun olduğunu biliyoruz ve imanımız da vardır.”
(02. 02. 1923, İzmir, Türkiye’nin geleceği üzerine konuşma.)

K Atatürk

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Toplantısına Prof. Dr. Haberal Ev Sahipliği Yaptı

Dünyanın en saygın tıp kuruluşlarından Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölüm Toplantısı, Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın ev sahipliğinde Ankara'da düzenlendi.

Ankara'da Kızılcahamam Patalya Otel'de düzenlenen iki günlük bilimsel toplantıya pek çok ülkeden alanında uzman cerrahlar katıldı.»

Prof. Dr. Mehmet Haberal, konuk cerrahlara hem Amerikan Cerrahlar Koleji hem de Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü hakkında bilgi verdi.

Toplantının açış konuşmalarından ilkinin Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölüm Başkanı Prof. Dr. Hakan Özkardeş yaptı. Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü'nü güçlendirmek için çalıştıklarını belirten Prof. Dr. Özkardeş, Prof. Dr. Haberal'ın Amerikan Cerrahlar Koleji'ne yeni üyelerin alınması sürecinin yerel bölümler tarafından yapılması yönündeki teklifinin kabul gördüğünü ve bu yıl derneğe üye olmak isteyenlerin mülakatlarını Türkiye Bölümü olarak yaptıklarını dile getirdi.

Daha sonra meslektaşlarına seslenen Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, konuk cerrahlara hem Amerikan Cerrahlar Koleji hem de Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü hakkında bilgi

verdi. Amerikan Cerrahlar Koleji'nin 82 binin üzerinde üyesi olduğunu belirten Prof. Dr. Haberal, Kolejin 51'i Başkent Üniversitesi'nden olmak üzere Türkiye'den 148 üyesinin olduğunu söyledi. Amerikan Cerrahlar Koleji'nin tüm dünyadaki yüzden fazla bölümünden birini oluşturan Türkiye bölümünün toplantısında konuk bilim insanlarıyla bir araya gelmekten dolayı duyduğu mutluluğu da ifade eden Prof. Dr. Haberal, toplantının verimli geçmesini diledi.

Toplantıda konuşan Amerikan Cerrahlar Koleji'nin eski Başkanı Prof. Carlos A. Pellegrini, Prof. Dr. Mehmet Haberal'a teşekkür etti ve şöyle dedi:

“Profesör Haberal Türkiye’de daha iyi standartlara sahip bir sağlık sistemi geliştirmek için çalıştı. Bu ulusun babası olan (Gazi Mustafa Kemal Atatürk)

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin eski Başkanı Prof. Carlos A. Pellegrini

Prof. Pellegrini: “Profesör Haberal Türkiye’de daha iyi standartlara sahip bir sağlık sistemi geliştirmek için çalıştı.”

resimdeki kendi kahramanının yolunu izleyerek, bir çoğumuzun kendi ülkemiz için yaptığımızı iddia ettiklerimizden şüphesiz ki daha fazlasını kendi ülkesi için yaptı. Bu muhteşem işleri yaparken aynı zamanda bölümümüzün başkanı olarak dostluklar, arkadaşlıklar da geliştirdi. Profesör Haberal'ın bizim bu ülkenin geçmişe dayanan kültürünü anlamamızı sağlamak için, medeniyetler arası köprüler oluşturmanın yollarını bulmak için ve bizler arasındaki parçası olmaktan şeref duyduğum arkadaşlıkları desteklemek

için her daim zamanı vardır. Profesör Haberal, size Amerikan Cerrahlar Koleji adına bölüme olan desteğiniz ve arkadaşlığınız için teşekkürlerimi sunarım. En çok da ülkeniz insanları için yaptıklarınız için teşekkür ederim.”

Açış konuşmalarının ardından toplantının bilimsel oturumları başladı ve ana teması minimal invaziv cerrahi olan toplantıda saygın bilim insanları, yaptıkları sunumlarla son gelişmeleri katılımcılara anlattılar. Amerikan Cerrahlar Koleji'nin eski başkanlarından Prof.

Dr. Patricia Numann konuşmasında Prof. Dr. Haberal'a teşekkür ederek başlarken, Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü'nün kolejin en hızlı gelişen ve büyüyen

Prof. Dr. Patricia Numann

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin toplantısında katılımcıların sunumları ilgi ile izlendi

bir parçası olduğunu söyledi. Prof. Dr. Numann, cerrahlara duruş bozukluklarıyla ilgili uyarılarda da bulundu.

Daha sonra bir konuşma yapan Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji eski Başkanı Prof. Dr. David J. Galloway de, geçtiğimiz Haziran ayında Glasgow Kraliyet Hekimler ve Cerrahlar Koleji tarafından Prof. Dr. Haberal'a onursal üyelik takdim edildiğini anımsattı ve ilk kez geldiği Türkiye'de bulunmaktan mutluluk duyduğunu ifade etti. İlk oturumda son konuşmayı yapan Imperial College London'dan Prof. Dr. Nadey Hakim ise kadavra donörlerde etik sorunların geçmişini anlattı.

Toplantının ilk günündeki ikinci oturumda Amerika Birleşik

Devletleri'nden Prof. Dr. Kirby I. Bland ve Amerikan Cerrahlar Koleji

Türkiye Bölümü'nün kurucusu Prof. Dr. Cemalettin Topuzlu, meme kanseriyle ilgili sunumlarını yaptı. Katılımcıların da sorularıyla katkıda bulunduğu sunumlarda son oturumda da, Amerika Birleşik Devletleri'nden Prof. Dr. David A.

Prof. Dr. David J. Galloway

Kooby pankreas kanserlerinde minimal invaziv cerrahiye, Gazi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Aydın Dalgıç ise canlıdan böbrek vericilerinde robotik cerrahinin yerini anlattı. Oturumların ardından Prof. Dr. Patricia Numann başkanlığında kadın cerrahlar toplantısı da yapıldı. Prof. Dr. Mehmet Haberal, toplantının ilk günündeki bilimsel sunumların ardından konuklarını akşam

Amerikan Cerrahlar Koleji'nin Türkiye Bölümü Toplantısı'na, kolejin Türk üyelerinin büyük bölümü katıldı

yemeğinde ağırladı.

Toplantının ikinci gününün ilk oturumunda Amerika Birleşik Devletleri'nden Prof. Dr. Nicole S. Gibran, yanık ağırlarına ilişkin sunumunu yaptı. Prof. Dr. Münci Kalayoğlu da, Prof. Dr. Haberal'ın 1988 yılında Türkiye'de ilk karaciğer naklini yaptığını anımsatarak, "Mehmet Haberal bize karaciğer naklinin mümkün

olduğunu öğretti." dedi. Bu sözleri üzerine Kalayoğlu'na teşekkür eden Prof. Dr. Haberal, Türkiye'de kadavradan nakillerin artması gerektiğini bir kez daha vurguladı. Prof. Dr. Haberal, "Dünya Organ Nakli Derneği'nin başkanı olarak her zaman söylediğim gibi, maalesef çok fazla kronik organ rahatsızlığı olan hastamız var. Ancak organ bağıışı yeterli değil. Bu nedenle organ bağıışının önemini bir kez daha hatırlatıyorum." dedi.

Yunanistan'dan Prof. Dr. Dimitrios Linos da bilimsel sunumundan önce bu tür toplantıların önemine değindi. Prof. Dr. Eren Berber de,

Prof. Dr. Nicole S. Gibran, Prof. Dr. Mehmet Haberal, Prof. Dr. Patricia Numann, Prof. Dr. Münci Kalayoğlu

karaciğer tümörlerinin tedavisindeki gelişmeler ve minimal invaziv endokrin cerrahide robotun yerini anlattı. Toplantının ikinci günündeki sunumların ardından son olarak kapanış konuşmasını yapmak üzere kürsüye gelen Prof. Dr. Mehmet Haberal, dünyanın birçok ülkesinden toplantıya katkıda bulunmak için Ankara'ya gelen bilim insanlarına teşekkür etti. Kapanıştan sonra konuklarına Başkent Üniversitesi Bağlıca Yerleşkesi'ndeki kütüphaneyi gezdiren Prof. Dr. Mehmet Haberal, Gölbaşı Patalya Likeside Resort Otel'de düzenlenen gala yemeğiyle konuk meslektaşlarına veda etti. •

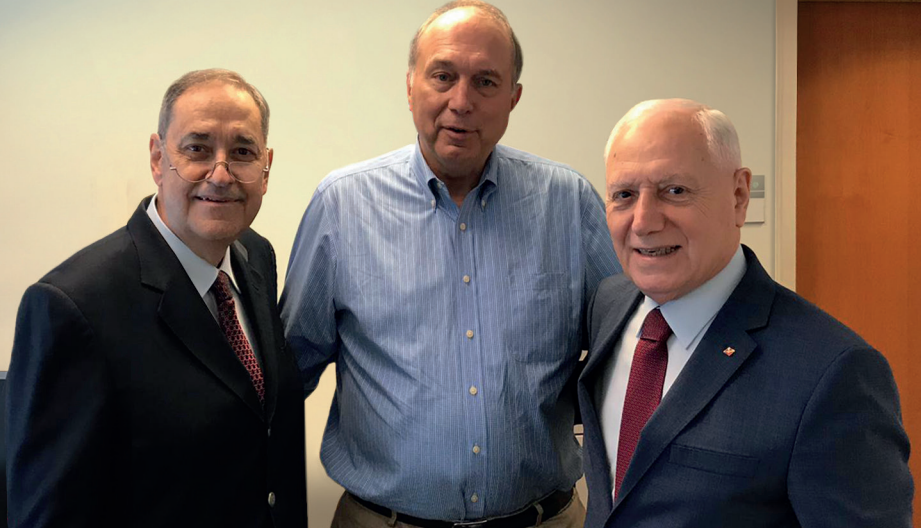
Prof. Dr. Haberal Başkent Üniversitesi Bağlıca Yerleşkesi'ndeki kütüphaneyi gezdirdi

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Prof. Dr. Carlos A. Pellegrini ve Prof. Dr. Nadey Hakim

Prof. Dr. Mehmet Haberal, Amerikalı Meslektaşlarıyla Bir Araya Geldi

Massachusetts General Hospital Transplantasyon Merkezi Başkanı ve Dünya Organ Nakli Derneği eski Başkanı Prof. Dr. Francis Delmonico, Massachusetts General Hospital Cerrahi Bölümü Başkanı Prof. Dr. Keith D. Lillemoe ve Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal

Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Dünya Organ Nakli Derneği Başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal, Amerika Birleşik Devletleri'nin Massachusetts eyaletinde bazı ziya-

retlerde bulundu ve meslektaşı bilim insanlarıyla bir araya geldi.

Massachusetts General Hospital Transplantasyon Merkezi Başkanı ve Dünya Organ Nakli Derneği eski

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı yakın dostu Massachusetts General Hospital Transplantasyon Merkezi Başkanı ve Dünya Organ Nakli Derneği eski Başkanı Prof. Dr. Francis Delmonico, hastane girişinde karşıladı.

**Anılarını tazeleyen
dünyaca ünlü üç bilim insanı;
Prof. Dr. Haberal,
Prof. Dr. Delmonico ve
Prof. Dr. Tompkins,
geleceğe ilişkin
projelerini de konuştular.**

Başkanı Prof. Dr. Francis Delmonico ile Massachusetts General Hospital Yanık Tedavi Merkezi eski Başkanı Prof. Dr. Ronald Tompkins'i ziyaret eden Prof. Dr. Mehmet Haberal, kendisini özgürlüğünden yoksun kaldığı Silivri günlerinde de yalnız bırakmayan iki yakın dostu Prof. Dr. Delmonico ve Prof. Dr. Tompkins ile özlem giderdi. Prof. Dr. Haberal, sağlık sorunları yaşayan bu iki dostunun son durumları hakkında da bilgi

aldı. Anılarını tazeleyen dünyaca ünlü üç bilim insanı; Prof. Dr. Haberal, Prof. Dr. Delmonico ve Prof. Dr. Tompkins, geleceğe ilişkin projelerini de konuştular.

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın Harvard Üniversitesi kurumu Massachusetts General Hospital'ı ziyaretinde, Massachusetts General Hospital Cerrahi Bölümü

Başkanı Prof. Dr. Keith D. Lillemoe da Prof. Dr. Haberal'a yakın ilgi gösterdi. Prof. Dr. Haberal, Harvard Üniversitesi'nde meslektaşlarıyla bilimsel bir toplantı da yaptı ve önümüzdeki yıl Harvard'da konferans vermesi için kendisine yapılan daveti kabul etti. Prof. Dr. Mehmet Haberal, Amerikan Cerrahlar Koleji eski Başkanı Prof. Dr. Andrew Warshaw ve Dünya Organ Nakli Derneği Finansal Direktörü Prof. Dr. Stefan Tullius ile de görüştü. •

Satır Arasında

Ömer Dedeoğlu

Biz Milli Mücadeleyi Nasıl Kazandık?

Birlik olduk da mı kazandık?
Anadolu'da 1919-1923 yılları arasında, neredeyse iç savaş halini alan kırktan fazla isyan çıktığını göz önünde bulundurursak bir birlikten söz etmemiz pek mümkün değil gibi. Kurtuluş Hareketi işgal güçleriyle boğuşurken bir yandan da bu hainlerle uğraşmak zorunda kalmış. »

Rusların desteği ile mi kazandık?

Ruslar Ankara'ya yardım ederken bir yandan Enver Paşa'yı bir yandan da Çerkez Ethem hainini desteklemişler. Ne zaman ki Sakarya zaferi elde edilmiş Ruslar o zaman tüm yardımını Ankara'ya yöneltmiş. Sakarya zaferinin ne kadar hayati olduğunun diğer bir kanıtı da budur.

Asker sayımız işgal kuvvetlerine göre daha mı fazlaydı?

O zamanki nüfusumuz Yunanistan'ın birkaç misli olduğu halde, Sakarya Meydan Muharebesi'nde 120 bin işgalci Yunan askerine karşı 96 bin Türk askeri, Büyük Taarruzda ise 218 bin Yunan askerine karşı 199 bin askerimiz vardı. Anadolu halkı Osmanlı'nın yıkılma sürecindeki savaşlardan yılgın ve perişan haldeydi. Savaşma azmini yitirmişti. Asker sayımızdaki azlığın sebeplerinden bir diğeri de Vahdettin denen İngiliz ajanının milli hareket aleyhinde yürüttüğü propaganda ve bu hareketin önderleri için Şeyhülislam'a verdirdiği ölüm fermanlarıydı.

Teçhizat veya askeri malzeme desek... Arkasında İngiliz desteği olan Yunanlardan daha kötü durum-

daydık. Tekâlif-i Milliye (Ulusal Yükümlülük) emirleri ile milletin elindeki silahlar ile giyecek ve yiyeceğin büyük bir kısmı talep edilmiş, zaten fakir ve yokluk içinde olan Anadolu halkı sesini çıkartmadan bu fedakârlığı yapmıştı.

İstanbul basınının desteği ile mi kazandık?

Ali Kemal gibi, vatan haini "İngiliz Muhipleri Cemiyeti" kurucusu

Ali Kemal gibi, vatan haini "İngiliz Muhipleri Cemiyeti" kurucusu gazeteciler tüm mücadele boyunca Anadolu milli hareketi aleyhinde yazılar yazdılar.

gazeteciler tüm mücadele boyunca Anadolu milli hareketi aleyhinde yazılar yazdılar. Bu aleyhte ve aşağılayıcı yazılar sonucudur ki milli mücadelenin sonunda, İzmit'te su baylar tarafından linç edilerek öldürüldü.

Milli mücadeleyi nasıl kazandığımızın şifresi kanımca, Avni Altın'ın derlediği "**Her Yönüyle Atatürk**" isimli kitapta bulunan şu hikâyede gizli:

"Milli Mücadelede istihbarat teşkilatımız

çok kuvvetli idi. Düşman ordusunun üç gün sonra taarruza geçeceğini haber almıştık. Geniş bir ovanın karşısında üçgen halinde sıralanmış üç tepenin ortasında ve en geridekini sağlamlaştırmaya başlamıştık. Ova-ya incek olan düşman kuvvetlerini nasıl gafil avlayıp ateş yağmuruna tutacağımızı düşünüyor ve seviniyor-

duk. Akşamüstü Gazi geldi, siperleri dolaşmaya başladı. Bir ara yanındaki komutanıma: **‘Burayı derhal terk edin ve şu üçgenin ucundaki sağ ufak tepeyi sağlamlaştırın. Burayı önemsemeyin hatta asker bile bırakmayın.’** dedi ve yürüdü.

Bu emir bizi şaşırttı. İki gündür yığınak yaptığımız en hâkim tepeyi bıraktırıyorduk ve en önemsiz yerdeki ufak bir tepeye yolluyorduk bizi. Ertesi sabah düşman bu hâkim tepeyi tuttuktan sonra bizi kolaylıkla iki ufak tepeden atabilirdi. Bu emri ancak düşman işbirlikçisi biri verebilirdi. Fakat onun emirleri kesin ve şüphe götürmez olduğundan, yeni mevzide başarılı olabileceğimize güvenmediğimiz halde emri yerine getirdik. Fakat buna rağmen iki gündür üzerinde çalıştığımız siperlerde ufak bir kuvvet bıraktık.

Ertesi sabah şafak vaktinde düşman topçusunun terk ettiğimiz yeri topraklarla dövdüğünü hayretle gördük. Demek orada tutunacağımızı tahmin etmişlerdi. Biraz sonra tanrı ağarırken düşman öncüleri de ilerliyordu. Hafif bir rüzgâr çıkmıştı. Ellerimizde dürbünler üzüülüydük. Çünkü biraz sonra ateş menziline girecek düşmanı eski yerimizde olsaydık sapır sapır dökcektik. Heyecan içindeydik. Eski yerimizde ufak bir kuvvet bıraktığımızı seviyorduk ki, hafif rüzgâr bir anda fırtınaya döndü. Düşman kuvvetleri, topçu birliklerinin tepeyi temizlediğini sanarak, bütün gücüyle tepeye saldırdı. Fakat oradaki müfrezemizin fırtına yüzlerine estiğinden ve gö-

rüşleri toz toprak ile kapandığından tesir etmeyen üç beş ateşten sonra etkisiz kalıp öldüklerini gördük ve çok üzüldük. Bunların ölümüne biz sebep olmuştuk. Düşman fırtına ile birlikte sevinç içinde saldırdı. Bizim yerimizi keşfettiğinde durakladı. Fırtınaya karşı bizim olduğumuz tepeye saldıramadı. Çünkü açtığımız çapraz ateşle binlerce kayıp verdi.

Öğleye doğru fırtına yatıştırken mızraklı akıncılar fırtınadan ve çapraz ateşten sersemleyen koskoca

■ ■ Bu emir bizi şaşırttı. İki gündür yığınak yaptığımız en hâkim tepeyi bıraktırıyorduk ve en önemsiz yerdeki ufak bir tepeye yolluyorduk bizi.

tümeni kolayca imha edivermiş ve akşam gurubu Türk ordusunun zafer bayrağı gibi dalgalanırken düşman için de kanlı bir kefen olmuştu.

O gece gökyüzünü aydınlatan yıldız ışığında harekâtı anlatan Atatürk: **‘Bu tepe Sezar ordularını, İskender ordularını ve nihayet Yıldırım Beyazıt ordularını aldatmış ve buraya hâkim zanneden nice komutanlar karşısındaki kuvvete değil bu mevsimde güneşle başlayan fırtınaya yenilmişlerdir. Düş-**

manın topçusunu da bu tepenin aldatacağı muhakkaktı. Tarih boyunca birçok kuvvetlere mezar olan bu yeri Türk ordusuna da mezar yapmak için hiç tarih bilmemem ve basit bir çete başından farksız olmam gerekirdi. Tarih yalan söylemez. Olayları bir masal olarak değil aynı hataları tekrarlamamak için okumak gerektiğini bugünkü savaş göstermiştir. Bulduğunuz yerin tarih ve coğrafyasını okumadan işe başlamayın’ demişti.

Bizimle siperlere gelen, sabahlara kadar uyumayan, en ufak olaylardan zafer çıkaran bir başkumandanla İstiklal Harbi’ni kazandık.”

Sakarya’da 3.780 Yunan subayına karşı 5.400, büyük taarruzda ise 8.658 Yunan subayına karşı 6.546 subayımız vardı.

Çağdaş eğitim almış, ahlâklı ve vatanperver bu subaylar ile kumpas davaları esnasında koşa koşa teslim olmaya gelenler aynı geleneğin temsilcileridir. Biz bu mücadeleyi elinde kitap olan akılcı subaylar ile kazandık. Gazi cepheden cepheye koşarken şahsi kitap sandığının nakline çok önem vermiş.

Yani gaptten gelen güçler sayesinde değil de akıl ile kazandık desek yerinde olur sanki...

Cumhuriyet, Türklerin kendini saraylara kapatmış, dini baskı

unsuru olarak kullanan bir saltanatın elinden akıl ile kurtulup, yaratıcısı olduğu uygarlığa geri dönüşüdür. Hazin bir örnek vermek gerekirse; Divan-ı Hümayun kâtiplerinden Hafız Hamdi Çelebi denen ve günümüzde de benzerlerine rastladığımız “öz benliğini yitirmiş Arap seveci” şahıs, Kanuni Sultan Süleyman’a gururla aşağıdaki şiiri sunmuştur:

“*Padişahım kâinatın yaratılışından bu yana*

Dünya içinde Türklüğün kötülüğünden bahsedilir;

Allah Türk’e hiç anlayış gücü vermemiştir...

Türk’ü öldür, baban olsa da

O iyilik madeni yüce peygamber,

‘Türk’ü öldürünüz kanı helâldir’ demiştir.”

Öz oğulları ve torunlarını katleden padişah da bu şiiri mutlulukla dinlemiştir...

Cumhuriyet, **Türk** denen kültür birliği ve geleneğinin, ırktan ziyade bir uygarlık simyası olan Anadolu insanının medeniyet duvarına tuğla döşemeye kaldığı yerden devam etmesidir. Uzun lafın kısası iç ve dış düşmanlara rağmen, Atatürk gibi bir hümanist dahi önderliğinde, doksanıncı dakikada maçı çevirmesidir.

Elimizdekilerin değerini bilmemiz dileğiyle.

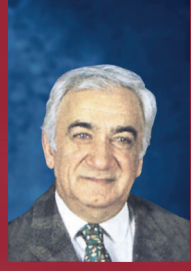
Cumhuriyet Bayramımız

KUT’lu olsun... •

omerdedeoglubd@gmail.com

Sporun Dünyası

Metin Gören

Yaşasın Cumhuriyet!

Bir gün önce, ondan bir gün önce de, özcesi bir haftadan bu yana karşıdaki düşmanı umursamadan, sahanın kenarında kendilerini izleyen silah arkadaşlarına, yamalı bir topla moral yüklü futbol ziyafetleri çekiyorlardı. Ülkenin çeşitli

yörelerinden gelmiş, yürekleri vatan sevgisiyle dolu önemlisi futbol topuyla özdeşleşmiş yiğitlerin, hangi takım oyuncusu olduğu, izleyici silah arkadaşlarının ise hangi takımı tuttukları önemli değildi. Beşiktaşlısı, Fenerbahçelisi, Galatasaraylısı,

İmalat-ı Harbiyeli (Ankaragücü) belki de Karşıyakalı, Altaylı, Vefalı, Beykoz takımı taraftarı. Belki de köylüsü, hemşehrisi, okul arkadaş-ıydı. Tozu dumana katarak koşuyorlardı, tozu dumana katan havalara zıplayan izleyici silah arkadaşlarıyla birlikte. Kuşkusuz; Yunan cephe-sinde korku, kuşku, endişe soluk benizli bir hastanın olumsuz halleri-ni yansıtıyordu. Ve kuşkusuz, Türkle-rin tozu dumana katarak eğlendiği futbolun, birlikleri-mizin yer değiştirme, daha elverişli alanlara kaydırılma hareketlerini perdelediği akılların-ın ucundan bile geçiremiyorlardı. Düşmanın vatanla-

rında kendilerine yaptığı zulmün günün birinde intikamının çok acı olacağıнын ayırında değillerdi. Olağanüstü bir komutan, onun silah arkadaşları ve yüce bir ulusun tüm bireylerinin, vatanlarının bir karış da olsa toprağına göz dikenlere verilecek cevaplarının da...

Yüce Anadolu'nun genç devleti Türkiye, ilk toplantısını 23 Nisan 1920 yılında yapmıştı.. 1921 yılın-daki önemli oturumunda ise yeni Anayasasının, ilk maddesini oluşturarak, "Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir" tanımını tüm dünyaya duyurmuştu bile..

Biri futbolcu, öteki izleyici iki mehmetçik, yüzleri batıya yönelik,

koşar adımlarla ve disiplinli bir düzende-yken konuşuyorlardı:

"Hemşerim nereye?"

"Denize... Sen nereye?"

"Senin gittiğın yere."

"Kim dedi?"

"Gök gözlü büyük komutan emir vermiş Kocatepe'den. Bölük komutanımız böyle dedi."

Denize koşuyorlardı mehmetçik-ler. Emir almışlardı. Büyük Komutan emir vermişti, silah arkadaşlarıyla bir-likte. "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz-dir, ileri!"

26 Ağustos 1922'de ve sabah 05.00'de top atışları arasında. Bu çok değişik bir maraton koşusunun, "Düş-

manı önüne katarak" yapılmasıydı. 9 Eylül'de ve istilacı güçlerin sonu-nu hazırlayacak ve denize dökülerek devam edecek olan...

Dünyada eşi benzeri olmayan bir özgürlük savaşının ciltlere sığa-mayan öyküsünün, finale dek giden harika oluşumu, 29 Ekim 1923'de yaşasın nidaları arasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti ile hedefine ulaşmıştı. Bize bu ülkeyi hediye edenlere, çok şey borçluyuz. Onları; başta yüce Atatürk olmak üzere rahmet ve minnetle anıyoruz.

Yaşasın Türkiye Cumhuriye-ti... Dünya varoldukça yaşayacak olan...•

metingorenbd@gmail.com

Bize bu ülkeyi
hediye edenlere,
çok şey borçluyuz.
Onları; başta
Atatürk olmak
üzere rahmet ve
minnetle anıyoruz.

“Ben buraya Mondros’tan değil, Mudanya’dan geldim!”

Başta İngilizler olmak üzere, karşılarında son yüzyılda görmeye alıştıkları ezik, boynu bükük bir delegasyon göreceklelerini zanneden komisyon üyelerini büyük bir sürpriz bekliyordu.

Türk heyeti önceden kararlaştırılan konferans tarihinde Lozan’a ulaştıklarında karşılarında kimseyi bulamadılar. Çünkü İngilizler konferans tarihini ertelemiş ancak bütün

diplomatik nezaket ve kurallarını hiçe sayarak bu durumu Türklere haber vermemişlerdi. Aradaki zamanı Türklerin yaşadıklarını başta Fransa olmak üzere diğer devlet ve dünya basınına anlatarak değerlendiren İsmet İnönü konferans açılırken de yapılan ayıbı nezaketini yitirmeden bir kez daha ifade etmişti.

İşlerin farklı yürüyeceği ilk günden belliydi aslında. »

İnönü Türklere ayrılan masanın ardında bulunan sandalyeler ile İngiliz delegasyonu ve misafirlerine ayrılan koltukları görünce Mont Benon görevlisini çağırıp “Ya bu koltukların yerine bizdeki sandalyelerden koyun ya da bize de o koltuklardan getirin” talimatını verdi.

Lozan’ı anlatan anılarda pek rastlanmayan ve belki de çok önemsenmeyen bu kısa konuşmanın ardında bence son derece önemli bir mesaj vardı.

İnönü’nün kendi ifadesinde olan “Biz buraya muzaffer bir ordunun temsilcileri olarak geldik!”

Konferanstan önce İnönü açılışı yapacak olan İsviçre Konfederasyonu başkanı Mr. Haab’a sordu:

“Açılış için konuşma yapacak mıyız?”

“Hayır.” dediler. O ise tekrar sordu: “Lord Curzon açılışta konuşma yaparsa benim de yapmam gerekir. Ona konuşma hakkı verecek misiniz?”

Cevap yine olumsuzdu. Mr. Haab kimsenin konuşma yapmaya çağını söylemişti.

Ertesi gün konferans Mont Benon gazinosunda Mr. Haab’ın konuşmasıyla açıldı. Haab, Konferansın Yakındoğu anlaşmazlıklarına son verecek bir barış girişimi olduğunu belirterek sözlerine şöyle

devam etti:

“Dilerim ki, Türk-Yunan Savaşı, on yıldan beri Avrupa’yı ve Asya’nın bir parçasını yakıp yıkılmış olan ve uğursuz etkileri, hem yenilerin hem yenilenlerin gelecek kuşaklarında sürüp gidecek trajedyanın son perdesi olsun...”

Haab’ın konuşmasından sonra İsmet İnönü’yü pek de şaşırtmayacak bir şekilde kürsüye Lord

Lord Curzon

Curzon çıktı. Seha L. Meray’ın düzenlediği Lozan Barış Konferansı Tutanakları’nda da keyifle okuyabileceğiniz üzere Curzon yerine geçip otururken İsmet Paşa ayağa kalktı, hiç kimseye bir şey söylemeden ağır ancak kendinden emin adımlarla kürsüye çıktı, elini cebine atarak önceden hazırlamış

olduğu konuşmasını çıkarıp herkesi selamladıktan sonra konuşmaya başladı.

Herkesin programın normal bir parçası zannederek izledikleri bu sahne İngiliz delegasyonunun sinir krizleri geçirmesine sebep olmuştu.

Son derece zekice yapılan bu hareket Türkiye’nin bu konferansa eşit taraf olarak katıldığını göstermekle kalmamış, İnönü’nün anlatımlarıyla yaşanan gerçekler basın yoluyla da tüm dünyaya bildirilmişti.

İsmet Paşa, bir milyondan fazla

masum Türkün Küçük Asya ovalarında ve yaylalarında hâlâ evsiz, ekmeksiz serseri dolaştıklarını dile getirerek “bütün uygar uluslar gibi özgürlük ve bağımsızlık” istediğimizi vurgulamıştı. En baştan “Curzon konuşursa ben de konuşurum” diyen ve İngiliz diplomatının konuşmaması halinde kendisinin de konuşmayacağını söyleyen İnönü’ye yalan söylenmişti. O da bu oyuna karşı gereken en güzel cevabı vermiş oldu.

Curzon ve İngilizler Türklerin büyük bir zafer kazanarak, Batılı devletlerle eşit koşullar altında aynı masaya oturmalarını bir türlü içine sindiremiyordu. Nitekim görüşmeler sırasında Mondros’u hatırlatan Curzon’a karşı İsmet İnönü’nün cevabı net ve kısadır.

“Ben buraya Mondros’tan değil, Mudanya’dan geldim!”

Curzon, bütün müttefikleri yanına çekip Türkiye’ye karşı tam bir cephe oluşturmaya çalışıyordu.

“Türk halkı, bütün öteki halklar gibi, kendi varlığına, bağımsızlığına ve haklarına ilişkin her şeyde son derece kıskançtır”

Nitekim o, büyük sorunları karara bağlamadan önce açık tartışmaya getirmek istemiyordu. İsmet Paşa bunun farkındaydı. Bu yüzden ki o “barışın İngilizlerin elinde bulunduğu” kanısına varmış ve “onların kopma konusu yapabilecekleri konulara öncelik vererek bir sonuca gitmeyi planlamış ve bu planı yavaş yavaş, sabırla uygulamıştır.

“Türk halkı, bütün öteki halklar gibi, kendi varlığına, bağımsızlığına ve haklarına ilişkin her şeyde son derece kıskançtır” diyen İnönü

karşı taraf olan komisyon üyeleri ve basını bile sempatisini kazanmaya başlamıştır. İsmet Paşa'nın sık sık egemenlikten, bağımsızlıktan söz etmesinden yakınan Curzon'a Paşa cevap verir.

“Bağımsız bir ulus ve devlet olan Türkiye'nin; haksız ve egemenliğine göz dikmiş önerileri, ne yoldan ve ne biçimde olursa olsun, kabul etmesi beklenemez.”

Lord Curzon, sık sık İsmet Paşa'yı kündeye getirmeyi denemekten geri kalmamıştır. Konferansın azınlıklar sorunu yüzünden kesilmesi tehdidine İsmet Paşa'nın yanıtı şu olmuştur:

“Yabancı istilası yüzünden yıkılıp yıkılmış kendi memleketlerinde çalışan Türklerin elleri özellikle temizdir..”

“Eğer bu sözlerde bir kesilme tehdidi varsa, eğer bu kesilmeden Türkiye mesul tutulmak isteniyorsa, mesele bu şekilde ortaya sürülmemelidir. Çünkü Lord Curzon'un nutkundan evvel azınlıklara hak tanımayı biz kendimiz kabul etmişizdir. Sonra, Türk heyeti hiçbir güçlük çıkarmış da değildir. Buna rağmen kesilme için azınlıklar meselesi münasip bir bahane olarak kullanılırsa, bu hakikatler öğrenilin-

ce, bizim lehimizde yükselecek ses o zaman muhterem Lordun zannettikleri gibi yalnız Ankara'nın sesi olmayacaktır.“

“Ellerinin temiz” olduğunu, bu yüzden de Milletler Cemiyeti'nin denetiminden çekinmediğini öne süren Lord Curzon'a İsmet Paşa, alını açık olarak şunları söyler:

“Yabancı istilası yüzünden yıkılıp yıkılmış kendi memleketlerinde çalışan Türklerin elleri özellikle temizdir. Bu eller hiçbir vakit, hiçbir yabancı memlekete ne saldırmış, ne yabancı bir memleketi istila etmiş, ne yakıp yıkmıştır; bütün başka ellerle karşılaştırılmakta çekinecek hiçbir şeyleri yoktur.”

Bu sahneye tanık olan Ali Naci Karacan, İsmet Paşa'nın sözlerinin etkisini şöyle açıklar:

“Biz Cemiyeti Akvam'a girmekten korkmuyoruz. Çünkü ellerimiz temizdir” sözüne “Bizim ellerimiz bilhassa temizdir” şeklindeki karşılığı büyük bir etki yarattı. Yalnız bu cümle Curzon'un bütün nutkuna tek başına yeterli bir cevaptı... İsmet Paşa'nın Lord Curzon'a çok haklı ve biraz sert karşılık vermesi, Türk başdelegesini birdenbire Lozan'ın her sınıftan, her ekolden çeşit çeşit diplomatları arasında en cazip, en saygıdeğer şahsiyeti haline getirdi. Türk ulusuna en düşman yabancı muhabirler bile söyleyecek söz bulamıyordu.

İtalyan delegesi M. Montagna, İsmet Paşa'nın yanına gelerek “Sizi protesto ediyorum” dedi. Ancak

İsmet İnönü ve İtalyan Delegesi M. Montagna

aldığı yanıt onu şaşırtır.

“Bana bak Montagna, ben protesto bilmem!”

“Ne bilirsin?”

“Böyle protesto ettin mi, dayanamam, 1 saat sonra muharebeye tutuşurum.”

“Şimdi muharebeyi nereden çıkardın?”

“Ben bütün ömrümde emir aldım, emir verdim, protestoymuş, cilveymiş, bilmem bunları.”

Evet bilmiyordu onları, Türk tezini savunuyordu, Atatürk'ten talimat alıyordu yeni hareket tarzları için, o kadar.

Gururlu İngilizlerin ünlü siması Lord Curzon, İsmet Paşa'nın her dediğine karşı çıkıyordu. İsmet Paşa'nın cevabı yine son derece netti.

“Ben buraya Mondros'tan değil,

Mudanya'dan geliyorum!”

İşte tam da bu sırada İsmet Paşa ve delegasyonumuza suikast yapılabileceği ihbar edilir. Atatürk de uyarır, Çerkez Ethem'in oralarda olduğunu duymuştur. İsviçre yetkilileri ise Ermeni komitacılarından kuşulanmaktadır, “Talat ve Cemal Paşa'nın akıbetine uğrayabilirsiniz, sizi koruyabilmemiz için, otomobilinizdeki şu Türk bayrağını indiriniz” derler. İşte Paşa'nın yanıtı:

“Türk bayrağı o

otomobilden hiçbir zaman kaldırılamaz. Bin Türk delegesi de kurban edilse, bayrak kaldırılmaz, yerinde durur...”

Günümüzün Cumhuriyet düşmanları hiç sıkılmadan Lozan'da bize ne söylendiyse kabul ettiğimizi, Lord Curzon'un isteklerinin harfiyen yerine getirildiğini söylüyorlar. Hiç bir belge, bulguya dayanmayan, roman gibi yazılmış mesnetsiz kitapları da belge gibi gösteriyorlar. Oysa nedir belge? Yayınlanmış telgraflar, mektuplar, kayda alınan konuşmalar, basına yansımış demeçler. Lozan hakkında tarihi belgelere, hatıralara bile bakmaya gerek kalmadan Curzon'un sadece tek bir cümlesini hatırlatmak istiyorum. Karşılaştığı direnç ve diplomatik dirayetten sıkılan Cur-

zon İnönü'ye yaklaşır ve der ki:

“Tüm dediklerimizi, makul ve haklı olduğuna bakmaksızın reddediyorsunuz. En nihayet şu kanaate vardık ki; ne reddediyorsanız hepsi ni cebimize atıyoruz. Memleketiniz haraptır, imar etmeyecek misiniz? Bunun için paraya ihtiyacınız olacak, parayı nereden bulacaksınız? Para bugün dünyada bir bende var, bir de yanımdakinde. Unutmayın ne reddederseniz hepsi cebimde- dir... Para kimsede yok, ancak biz verebiliriz... İhtiyaç sebebiyle yarın karşımıza gelip diz çöktüğünüz zaman, bugün reddettiklerinizi cebimizden birer birer çıkarıp size göstereceğiz.”

Şu yanıtı alır Curzon, İsmet Paşa'dan:

“Çok emekle bu sonuca varmışızdır. Şartlarımız milletimize göre haklıdır. Bunları behemehal alacağız. Biz bunları alalım; siz şimdi verin, sonra gelirse, istediğinizi yapın”

ABD temsilcisi, İsmet Paşa'yı Napolyon'a benzetiyordu ve “Tarihin en büyük diplomatı” diyordu.

Lord Curzon'un bu tepkisi, her dediğini kolayca kabul ettiren bir devlet adamının tepkisi olabilir mi?

ABD temsilcisi, kayınbiraderine yazdığı mektupta İsmet Paşa'yı Napolyon'a benzetiyordu ve “Tarihin en büyük diplomatı” diyordu. Ve devam ediyordu sözlerine:

“Hepimizi köşeye sıkıştırdı ve bunu aksini söyleyenlerin homurtularına bakmaksızın, dürtüştü ve hakkaniyetin gerektirdiği biçimde yaptı.” • (Sürecek)

kayaboztepebd@gmail.com

İSMET İNÖNÜ SÖZLERİ!

- Hayatta başarılı olmanın esaslı vasıtası karakter ve ahlâk sağlamlığıdır.
- Savaşın başında bir hata, bazen sonuna kadar sizi takip eder.
- Biz açıkça milliyetçiyiz. Ve milliyetçilik bizim yegâne birlik unsurumuzdur. Türk ekseriyetinde diğer unsurların hiçbir etkisi yoktur. Vazifemiz Türk vatani içinde Türklüğü yaşatmaktır. Türkleri ve Türklüğe muhalefet edecek öğeleri kestirip atacağız. Ülkeye hizmet edeceklerde her şeyin üstünde aradığımız Türk olmalarıdır.
- Bir memlekette, namuslular, namussuzlar kadar cesur olmadıkça, o memlekette kurtuluş yoktur.
- Ben her devre yeni bir hayata başlar gibi başlarım.

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 14

Kazım Karabekir'e Verdiğim Yanıt

Efendiler!

Kazım Karabekir Paşa'ya da verdiğimiz ayrıntılı yanıtımız özetle şöyleydi:

“Servet ve İzzet Beylerin, Heyet-i Temsiliye'nin Trabzon Merkez Kurulu'ndan sorduklarına karşılık olarak, çektikleri açık telgraf alındı.

Heyet-i Temsiliye, Servet ve İzzet Beylerin telgrafın içindeki açık olarak bildirilmesi sakıncalı olan düşüncelerini, baştan sona, kendi kişisel görüşleriyle sayar.

Heyet-i Temsiliye, genelge ile istediği düşünceleri, İzzet ve Servet Beyler'den değil, tüzük gereğince Trabzon Merkez Kurulu'ndan istemiştir.

Servet ve İzzet Beylerin görüşlerini bildiren özel telgraf üzerine ve sizin hem kendilerine ve hem de Heyet-i Temsiliye'ye karşılık olmak üzere ileri sürdüğünüz düşünceler üzerine aşağıdaki açıklamaların yapılması gerekli görülmüştür:

1) Her şeyden önce,

Kazım Karabekir

adı geçen kişileri, sizce de bilinen götüşe götüren temel düşüncenin ne olduğu, yazık ki, Heyet-i Temsiliye’ce anlaşılammıştır.

2) Tüzüğün dördüncü maddesi, bir geçici yönetim kurulması nedenlerini ve koşullarını açıklar. Oysa bilinen son hainlik olayları yüzünden alınmış ve alınmasının gereği üzerinde düşünce istenmiş olan önlemler, hiçbir zaman geçici yönetim kurmak amacı ile ilgili değildir. O halde, bu iş ile dördüncü madde arasında ilişki aramaya gerek yoktur. Önlemler, Padişaha doğrudan doğruya, dilek bildirmeye yol bulmak ve yasal bir hükümetin iş başına getirilmesini rica etmek amacıyla yöneliktir.

3) Sivas’ta toplanan Kongre, Batı Anadolu delegeleriyle, Erzurum Kongresi Genel Kurulu’nun kararı gereğince bütün Doğu Anadolu illeri adına yetkili olmak üzere seçilen bir özel kuruldun meydana geldiği için, elbette bütün Anadolu ve Rumeli adına ve bütün ulusu temsil edecek genel bir kongre niteliğini kazanmıştır.

Bu kongre, Erzurum Kongresi kararlarını ve örgütlerini, olduğu gibi, ancak doğal olarak kapsamını genişleterek kabul eylemiş ve sonunda Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti genel adı altında genişletilerek birleştirilmiştir.

Tüzüğün üçüncü maddesi ve Kongre’nin temel kararları daha başından, bu yüksek amacın ger-

çekleştirilmesini kesin amaç olarak göstermiştir.

Sivas Genel Kongresi, Erzurum Kongresi’nde Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adına seçilmiş olan Heyet-i Temsiliyece tam güven bildirerek onu, olduğu gibi, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti için Heyet-i Temsiliye olarak kabul etmiştir.

Buna göre, Sivas Genel Kongresi’nin kararları başka, Erzurum Kongresi’nin kararları başka; Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin Heyet-i Temsiliye’si başka, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin Heyet-i Temsiliye’si başka gibi ayrılıklar ve başlıklar söz konusu olamaz ve bunun söz konusu olması, elbette yürekten kopup gelen bütünlük amacımız ve kutsal ülkemiz için son derece zararlıdır.

Böyle olunca, birbirini ortadan kaldıran Heyet-i Temsiliyeler olmadığı gibi, birine girince, ötekenden çekilmesi istenebilecek üyeler de yoktur.

Bugün bütün Anadolu ve Rumeli’ye yaygın olan Cemiyetimiz’in, Sivas’ta bulunan bir tek Heyet-i Temsiliye, Erzurum Kongresi’nde tüzüğün özel maddelerine uyularak seçilmiş dokuz kişiden beşinin katılmasıyla görevini yapmaktadır.

Hakları, yetkisi ve yararları, Doğu Anadolu illerinden elbette hiçbir bakımdan az olmayan Batı Anadolu’nun haklı ve yasal olan

düşünce ve önerilerini dikkate almayarak onları, herhangi bir uydu durumunda bulundurmaya kalkışmak, bizim aklımızın bir türlü kabul edemediği işlerdendir. Bunun için Heyet-i Temsiliye'ye altı üye daha katılarak güçlendirilmiştir.”

Bir Kumpas mı Söz Konusu?

Bundan sonra daha birçok açıklamaları içine alan bu telgrafımız, olduğu gibi, Trabzon Merkez Kurulu'na da çekilmiştir.

“Müdafaa-i Hukuk Heyeti Trabzon Merkezi” uydurma imzasıyla başka illere, bizi haksız olarak eleştiren, telgraflar da çekildiği görüldü.

Bu tartışmalar üzerinde daha birçok sorular soruldu ve açıklamalar yapıldı. Üstelik “Müdafaa-i Hukuk Heyeti Trabzon Merkezi” uydurma imzasıyla başka illere, bizi haksız olarak eleştiren, telgraflar da çekildiği görüldü.

On beş gün sonra da Trabzon'dan bir telgraf aldık. Ama Servet Bey'den değil. Olduğu gibi bildirirsem durum anlaşılır:

“Sivas'ta Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

Trabzon Belediye Kurulu'nun, örneği aşağıda bulunan telgrafi İstanbul'a şimdi çekiliyor. Bir örneğinin de 15. Kolordu Komutanlığı'na yazdırıldığı bilgilerine sunulur.

1 Ekim 1919/Mevki Komutanı Ali Rıza

Telgrafın Örneği

İstanbul, Sadrazam Ferit Paşa Hazretleri'ne,

Bugüne değin Anadolu'dan yükselen ulusal çığılığı Trabzon, kendisine özgü ağırbaşlılıkla inceledi ve izledi.

Ülke bu duruma daha çok katlanamaz. Yurt sevginiz varsa artık görevinizi bırakınız Paşa Hazretleri.

Belediye Başkanı Hüseyin Salih, Üye Ahmet, Üye Mehmet, Üye Avni, Üye Mehmet, Üye Hüsnü, Üye Şefik, Üye Temel.”

Kazım Karabekir Paşa Kendince Uyarıda Bulunuyor!

Kazım Karabekir Paşa'dan 17 Eylül 1919 günü kişiye özel bir şifreli telgraf aldım. Pek içten ve kardeşçe bir dille yazılmış olan bu telgrafta bir kısım uyarmalar vardı.

Kazım Karabekir Paşa:

“Paşam, Sivas'tan gelen bildirimler ve genelgeler, kimi zaman Heyet-i Temsiliye adına, kimi zaman da doğrudan doğruya sizden geliyor. 10 Eylül 1919 günü İstanbul'daki Hükümete doğrudan doğruya bildirim yaptığımız ve uyarma yazıları yolladığınız olmuştur.

Şuna inanmalısınız ki, böyle imzanızla yaptığımız bildirimler, sizi en çok saygı ile sevenler arasında

bile, büyük bir içtenlik ve düşünce esenliği ile eleştiriliyor. Bunun ne denli etkili olacağını ve tepkilere yol açacağını çok iyi bilirsiniz. Bu bakımdan, Heyet-i Temsiliye ve Kongre kararlarının her zaman imzasız, yalnızca Heyet-i Temsiliye diye yayılmasını rica ederim.”

Telgraf şu sözlerle son buluyordu: “Yüksek kişiliğinizin her koşulda ortada tek başına görülmesi ülke yararı bakımından gereklidir. Oybirliği ile (Bu işte oyları toplanan kişilerin ya da kurulun kimler olduğu daha bugüne değin öğrenilememiştir) bilginize sunulan bu dileklerimin iyi karşılanacağına inanıyorum. Ellerinizden öperim.”

Kazım Karabekir Paşa’yı gerçekten duraksattığını ve Bizi eleştirmeye dek götürdüğünü gördüğünüz noktaları elden geldiğince belirgin olarak açıklamak gereklidir.

Kazım Karabekir’e Yaptığım Ayrıntılı Açıklamalar!

Arkadaşlar!

O günlerdeki duygu ve düşüncelerimden esinlenen görüşlerimi, bugünün yeni etkilerine kendimi kaptırmaktan çekinerek belirtmek için, o gün verdiğim karşılığı olduğu gibi bilginize sunmayı uygun gördüm:

“19 Eylül 1919

On Beşinci Kolordu Komutanı
Kazım Karabekir Paşa’ya,
Sayın Kardeşim,

Derin bir içtenliğe dayandığından kuşku duymadığım kanılarınızı açık ve kardeşçe bir dille bildirmiş

olmanız, kardeşlik bağlarımızı pekiştirmiş ve Beni yürekten sevin-dirmiştir.

Aklınıza gelen sakıncaları çok iyi anlıyorum. 10 Eylül 1919 günü hükümete doğrudan doğruya yazılmış bir bildirimim yoktur.

Yalnız, telgrafhanede bulunduğum bir sırada, Dâhiliye Nazırı Âdil Bey’le makine başında bir rastlantı sonucu karşı karşıya geliverdik.

Onun Sivas Valisi Reşit Paşa’ya verdiği yersiz karşılıklar üzerine, Ben de ona karşı, salt kişisel olmak üzere, bildiğiniz biraz sertçe uyar-malarda bulundum.

Bu, basbayağı bir konuşma biçiminde olup geçmiştir. Bundan başka, gerek hükümete ve Padişaha ile gerekse yabancılara başvur-malarımızda hep (Kongre Kurulu) ya da (Heyet-i Temsiliye) sözleri, imza yerine geçmiştir.

Yalnız, Amerika Senatosu’na yazılan ve sizin de bildiğiniz bir mektuba Kongre kararıyla beş kişi imza koymuştur ki bu arada benim de imzam vardır.

İçeride yapılan açık yazışma-lara gelince; bunda da (Heyet-i Temsiliye) sözlerini imza yerine kullanmaktaydık. Ancak, bunun kimi çevrelerde kötü etki yaptığı, güvensizliğe yol açtığı görüldü.

Gerçekten, böyle genel bir deyi-min bildirdiği kişiler ve kuvvet gizli kalıyor. Ortada sorumlu kimdir?

Kimi yerlerden, özellikle Kas-tamonu, Ankara, Malatya, Niğde, Canik gibi yerlerden, doğrudan doğruya Ben, makine başına çağ-

rılmaya başladım. Sanki (Heyet-i Temsiliye) adı altında gizlenen kişilerle, aramızda birlik olup olmadığı üzerinde bir duraksama belirtisi sezildi.

Trabzon'dan Servet Bey bile, (Heyet-i Temsiliye) imzalı genelgeyi kötüye yorarak ve adı geçen kurulun nitelik ve niceliği üzerinde birçok yanlış düşüncelere kapıl-

Başkomutan Mustafa Kemal ve Kazım Karabekir Paşa

dıktan sonra, beni makine başına çağırdı. Görüşükten sonra bütün bu tartışmaların, imzanın (Heyet-i Temsiliye) olarak, belirsiz bir kişilik bildirir gibi atılmış olmasından çıktığını söyledi.

İşte bu nedenlerden dolayı, bu imza işi siz kardeşimin bildirmenizden önce, Heyet-i Temsiliye'de görüşülmüştü. Heyet-i Temsiliye'nin,

gizli bir komitenin yürütme kurulu olmayıp, hükümetten resmi izin almış, yasal ve tüzüğe uygun bir derneğin temsilcilerinden meydana gelmiş olması dolayısıyla, ilgili yasa uylarak, kararları ve bildirimleri sorumlu bir kişinin imzalaması zorunlu görülmüştü.

Heyet-i Temsiliye'nin bildirim ve yayınlarını genel ve belirsiz bir ad altında yaparak düşeceği yasa dışı durumdan doğacak sakıncalar, bu bildirim ve yayınlara imza atılması üzerine ulusal harekete karşı olanların yapmakta oldukları zararlı propagandalara katabilecekleri zarardan daha çok olacağı görüldü ve sonuç olarak, bildirim ve yayımlara imza atılması, oy birliği ile karar altına alındı.

Bu karar alındığı halde, bu kez yaptığınız kardeşçe uyarma üzerine, sorunun bir daha görüşülmesini Heyet-i Temsiliye'ye önerdim.

Daha önce ileri sürülmüş olan gerekçe ve düşüncelerden dolayı yazılan şeylerin, Heyet-i Temsiliye kararıyla olduğu açıklanmak üzere yazılmasına oy birliğiyle karar verdiler.

Kendimle ilgili bulunduğundan, bu görüşmelerde tarafsız kalmayı uygun gördüm. İlke olarak, bir kişinin imza etmesi kabul edildikten sonra, Benim yerine başka bir kişinin imza etmesi söz konusu oldu. Bu noktada, Kurul'un öne sürdüğü sakıncalar şunlardır:

Bütün dünya, benim bu işin

içinde bulunduğumu bilir. Bugün başka bir kişinin imzasıyla bildirimler yapmaya başlanınca ve benim adım ortadan kalkmasıyla, ya aramızda bir bozuşma ve ayrılık olduğu sanılacak ya da herhangi bir kişi imza eylediği halde benim ortaya çıkmaktan çekinir, yasa dışı bir durumda olduğum ve böylelikle, yapılan işlerin de yasal olmadığı sanısına düşülecektir.

Bundan başka, kamuoyuna güven veren başka bir arkadaşımız, imzasıyla ortaya çıkınca, bugün benim için düşünülen sakıncalar yine o arkadaşımız için de düşünülecektir. O zaman onun da çekilip başka birinin imza atmaya başlaması gibi sonunda bizim için güçsüzlük belirtisi olacak bir sıra gütmek gerekecektir. Bilmem böyle bir tutumu ne ölçüde uygun bulursunuz?

Gerçekten, özellikle işin başlangıcında, doğrudan doğruya beni saldıran hedefi olarak görmüşlerdi.

Ama gerek içeriden gerek dışarıdan, beklenen saldırılar yapılmış, Tanrı'ya şükür, hepsi de amacımız yararına sonuçlanmıştı.

İstanbul Hükümeti ve kötülüğümü isteyen diğerleri, her girişimlerinde bozguna uğramışlardı.

Yabancılar gince:

Amerikalılar, Fransızlar ve İngilizler'le pek önemli görüşmeler yapılmış ve bunların Sivas'a kadar

gelen yetkili görevlileri, bizden yana bir tutumla, karşılıklı iyi ilişkiler kurma yolunu tutmuşlardır.

Bizim de katıldığımız Kuvay-ı Milliye'nin, bir-iki kişinin kışkırtması sonucu olmayıp, bütün anlamıyla ulusal ve kamuya yaygın bir biçim ve nitelikte olduğunu, bize de bilgi vererek, rapor ile kendilerinin bağlı oldukları yerlere bildirmişlerdir.

Bir de, bu gibi işlerde az çok önyak olanlar için, yurdumuzda bilinen ahlâksızlık gereği, bazı kirliliğe vicdanlı kimselerin yapacakları dedikoduların önüne geçilemez. Bu duygusal durum, her ulusta da böyledir. Bu gibi sakıncalara karşı buraca düşünülen tek çare, bizim yürekte gelen sarsılmaz bir dayanışma ile kutsal amacımıza yürümekte bir an duraksama göstermememizdir. Ben, kamu yararına ve geniş kapsamlı olan işlerimizde kendi görüşlerime göre değil, bütün değerli arkadaşlarımdan candan ve gönül birliği ile çalışmayı yeğlediğimi, siz kardeşim de kabul edersiniz.

Bununla birlikte, bu konuda başkaca düşünceleriniz olursa bildirmenizi siz kardeşimden bekler, üstün saygı ve içtenlikle gözlerinizden öperim kardeşim. Mustafa Kemal" •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: Sadrazam Damat Ferit'in ve Kazım Karabekir'in Telgrafları!)

“ Asla hatırdan çıkarmamalısınız: Bizim en büyük kuvvetimizi, bugün de, yarın da dürüst, açık bir siyaset ve sözlerimize bağlılık teşkil edecektir. ” (1915)

Mustafa Kemal Atatürk

Türk- Arnavut Gizli Anlaşması ve Atatürk'ün Cumhuriyet Önerisi

Yazan: Dr. HALİL ÖZCAN

Başkent Üni. Atamer Öğr. Üyesi

Mazlum ülkelerin birer birer emperyalist devletlerin boyunduruğuna girdiği 20. yüzyılın başlarında sadece Mustafa Kemal Paşa ve Türk milleti, emperyalist saldırılara karşı direnme cesareti gösterdi. Bu direniş, aynı zamanda mazlum milletler için bir umut ışığı oldu. Zira Mustafa Kemal Paşa, daha 1915 yılında Çanakkale'de sömürgecilerin yenilebileceğini dünyaya göstermişti.

Böylece Türk İstiklâl Mücadelesi, evrensel bir anlam kazanarak sömürü altındaki tüm milletlerin ulaşmak istedikleri bir hedef haline geldi. Mustafa Kemal Paşa da bu durumun farkında olarak Türk İstiklâl Mücadelesinin bütün mazlum milletlerin mücadelesi olduğunu şu sözlerle ifade etti:

“...Türkiye'nin bugünkü mücadelesinin yalnız Türkiye'ye ait olmadığını bütün arkadaşlarımız ifade etmiş ise de bunu bir defa

Millî Mücadelede Arnavutlarla işbirliği yaptı. Arnavutluk, 28 Kasım 1912'de Osmanlı Devleti'nden ayrılmış ve 1913 yılında da bağımsızlığı Londra Konferansı kararıyla tanınmıştı. Bu süreçte Arnavutluk, doğrudan ittifakların içerisinde yer almamakla birlikte I. Dünya Savaşı'nda işgale uğramış ve savaş sonrasında İtalya, Yunan ve Sırp işgalleri Arnavutluk'ta devam etmişti. Osmanlı Devleti de I. Dünya Savaşı'ndan yenik çıktı

”
Türkiye âzîm ve mühim bir gayret sarf ediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin, bütün şarkın dâvasıdır.

daha teyit etmek lüzumunu hissediyorum. Türkiye'nin bugünkü mücadelesi yalnız kendi nam ve hesabına olsaydı belki daha kısa, daha az kanlı olur ve daha çabuk bitebilirdi. Türkiye âzîm ve mühim bir gayret sarf ediyor. Çünkü müdafaa ettiği bütün mazlum milletlerin, bütün şarkın dâvasıdır ve bunu nihayete getirinceye kadar Türkiye, kendisiyle beraber olan şark milletlerinin beraber yürüyeceğinden emindir...”

Mustafa Kemal Paşa, bu sözlerinin somut bir adımı olarak

için savaş sonrası toprakları işgal edilmeye başlanmıştı. Türkiye ve Arnavutluk'u işgal edenler (İtalya ve Yunanistan) ve onların destekçileri (İngiltere) de aynı emperyalist ülkelerdi. Ortak düşmanlar bir ülkedeki kesin zaferden sonra diğer ülkeyi daha kolay elde edebileceklerini düşünüyordu. Gerçi emperyalist devletler için öncelik, Anadolu ve TBMM Hükümeti'nin savunduğu Misakı Milli sınırlarındaki Türk topraklarının ele geçirilmesiydi. Türkiye'deki Yunan işgali kesinle-

şirse, Arnavutluk'ta da işgal kalıcı hale gelecekti.

Mustafa Kemal Paşa, TBMM açıldıktan hemen sonra 1 Mayıs 1920'de (gizli oturumda) yaptığı konuşmada, 110 bin kişilik Yunan kuvvetlerinin bir kısmının Arnavutluk ve Yunanistan arasındaki anlaşmazlık üzerine Makedonya'ya gönderildiğini açıklamıştı. Mustafa Kemal Paşa'ya göre iki ülkenin savunması ne kadar güçlü olursa, özellikle ortak düşman olan Yunanistan daha kolay mağlup olacaktı. Aksi takdirde Yunanistan, Türkiye ve Arnavutluk'taki işgalini kalıcı hale dönüştürebilecekti. Mustafa Kemal Paşa, bu tehlike konusunda Arnavutluk Hükûmetini ikna etti. Bu ikna sonucu, TBMM Hükûmeti ve Arnavutluk Hükûmeti arasında ortak düşman ve işgallere karşı, eş zamanlı ve etkin mücadeleyi başarmak ve sonrasında da bu işbirliğini kalıcı hale getirebilmek için on iki maddelik bir gizli anlaşma imzalandı.

Söz konusu anlaşmaya Türkiye ve Arnavutluk arşivlerinde ve kaynaklarında ulaşamadık. Ancak ısrarlı takibimiz sonucu gizli anlaşmanın metnine Yunan kaynaklarında rastladık. Yunanistan Deniz Kuvvetleri (donanma) Tarih arşivinde, (IAPN) 1922 yılına ait dosya içerisinde, NA/82 belge numarasıyla kayıtlı Türk-Arnavut Gizli Anlaşması'nın Yunanca çevrisi yer almaktadır. Bu gizli anlaşma, Arnavutluk Hükûmeti temsilcileriyle TBMM Hükûmeti

temsilcisi tarafından imzalanmıştı. Anlaşma metninin Yunanca çevrisi, Tuğamiral D. Meletopoulos tarafından elde edilerek İstanbul'dan Atina'daki Yunanistan Deniz Kuvvetleri Komutanlığına ve Genelkurmay Başkanlığına gönderilmişti. Bu gizli anlaşmayı Ankara Hükûmeti adına dış ilişkiler temsilcisi Yusuf Kemal (Tengirşenk) Bey, Arnavutluk adına Delvin milletvekili Başbakan Süleyman Fehmi (Delvina), Millî Savunma Bakanı Selahattin (Shkoza), imzalamıştı. Emekli Erkanı Harp Miralay Selahattin Bey'in 9 Aralık 1920'de Mustafa Kemal Paşa'nın talimatıyla Türkiye'den Arnavutluk'a gittiğini hatırlatalım ve bu görevlendirmenin neden ve sonuçlarını ayrı bir yazıda ele alacağımızı belirtelim.

Üzerinde tarih ve imzalandığı yer ismi belirtilmeyen söz konusu gizli anlaşma, 1984 yılında Selanik şehrinin 2300. kuruluşu nedeniyle düzenlenen V. Yunan Tarih Kongresi'nde Yunan tarihçi Dimitris Mihalopoulos tarafından “Kemalist Türkiye ve Arnavutluk İşbirliğine Yönelik Çaba: 1922 Gizli Anlaşması” başlığı ile bildiri olarak sunulmuştu. Ayrıca Aleksandros K. Papadopoulos, tarafından 1992 yılında yazılan “Topraksız” Ülke Ekümenik Helenizm ve Arnavut Milliyetçiliği” isimli kitapta söz konusu gizli anlaşmanın tam metni yer almıştı. Mihalopoulos ve Papadopoulos tarafından yayınlanan bu gizli anlaşmanın maddeleri şunlardır:

1. TBMM, Arnavutluk'un millî hedeflerine ulaşması için gerekli olan maddî ve manevî desteği sağlayacaktır.

2. TBMM, Türk devletinde görevli Arnavut kökenli asker ve memurların Arnavut devletinde hizmet edeceğini kabul ve taahhüt eder.

3. Arnavutluk Hükûmeti, bir yıl veya daha az bir sürede üç tümen den oluşacak bir orduyu teşkil etmeyi üstlenir.

4. Ankara Hükûmetinin Millî Savunma Bakanlığı heyeti, bahse konu birliğin eğitimi için askerî bir heyet göndermeyi taahhüt eder.

5. Arnavutluk Hükûmeti, bu tümenlerden birini Sırp diğerini Yunanistan sınırlarına konuşlandırmayı, üçüncüsünü de iç güvenlik için kullanmayı kabul eder.

6. Arnavutluk Hükûmeti, çeteler teşkil ederek bunları Yunan topraklarına göndermeyi taahhüt eder.

7. Arnavutluk Hükûmeti, Arnavutluk nüfusunun üçte ikisi Müslümanlardan oluştuğu için Arnavutluk meclisinin % 90'nın Müslüman olmasını kabul eder. İçişleri ve Dışişleri Bakanlıklarının hiçbir şekilde Hıristiyanlara verilmemesini taahhüt eder. Ayrıca da Rumların çoğunluk olarak yaşadıkları bölgelere Müslümanları iskân etmeyi taahhüt eder.

8. Kurulacak olan Arnavutluk Meclisinde rejim konusu belirlenecek ve halk iktidarının sağlanması için her türlü özen gösterilecektir.

9. Eğer halk iktidarı sağlanamadığı takdirde halk oylamasına gidilecek bir Müslüman Prens seçilmesi

için Müslüman milletvekilleri ve Müslüman nüfus tarafından gerekli olan tüm çabalar yerine getirilecektir.

10. Arnavutluk Hükûmeti, ticaretin Müslümanların eline geçmesi için her türlü çabayı gösterecek ve bu maksatla özel yasalar çıkaracaktır.

11. Barışın sağlanmasından sonra iki devletin ortak hareketi ile siyasî ilişkiler ve ticarî anlaşmalar yapmak üzere heyetler tayin edilerek anlaşmalar yapılacaktır.

12. Altıncı madde dışındaki maddeler barıştan sonra uygulanacaktır.

Öncelikle Ağustos 1920'de İtalya'nın Arnavutluk'taki işgali son bulduğu için anlaşmada İtalya ile ilgili bir maddenin olmadığını hatırlatalım. Anlaşmanın ilk altı maddesi gereği TBMM, Arnavutluk'a askerî yardım ve destekte bulundu. Bunun karşılığı olarak Arnavutluk, teşkil ettiği tümenlerden birisini Yunanistan sınırında konuşlandırdı ve altıncı maddenin bir gereği olarak teşkil ettiği çeteleri (milis kuvvetleri) Yunan topraklarına gönderdi. Sonuçta Yunanistan Anadolu'ya göndereceği askerlerinin bir kısmını Arnavutluk sınırında tutmak zorunda kaldı.

Türk ordusu, Sakarya'da hazırlıklarını sürdürürken Arnavutluk ordusu da eş zamanlı olarak Yunanistan cephesindeki faaliyetlerini yoğunlaştırdı. Sakarya'da kazanılan Türk zaferi ile İngiltere, Yunanis-

tan'ın Arnavutluk'taki iddialarından vazgeçtiğini açıklamak mecburiyetinde kaldı. Bunun sonucu olarak Sakarya Savaşı'nda yenilen ve aynı zamanda İngiltere'yi de hüsrana uğratan Yunanistan, İngiltere'nin Arnavutluk'tan çekilme kararına itiraz edemedi. Böylece Arnavutluk'taki cepheyi geniş açıdan değerlendiren Mustafa

Kemal Paşa'nın emperyalistlere karşı mücadelesi ve işbirliği başarıya ulaştı. Sonuçta Yunanistan Sakarya yenilgisiyle Küçük Asya'yı fethetmek için hemen yanı başındaki Arnavutluk'u da kaybetti. Yunan işgalinin sona ermesini müteakip Arnavutlar, tüm güçleriyle Sırp işgaline son verebildi.

Anlaşmanın diğer maddeleri (7-11), Türkiye ve Arnavutluk'un bağımsızlıklarından sonra uygulanmak üzere hazırlanmıştı. Anlaşmanın on ikinci maddesi Yunancaya "altıncı madde dışındaki maddeler barıştan sonra uygulanacaktır" şeklinde çevrilmiştir (ancak, bu maddenin "İlk altı madde dışındaki maddeler barıştan sonra uygulanacaktır" şeklinde olması, anlaşmanın ruhuna daha uygun olacağı kanısındayız).

Ayrıca anlaşmanın bağımsızlık sonrası maddelerinin uygulanmadığını belirtelim.

Burada bir konuya dikkat çekmek isteriz. Mustafa Kemal Paşa, mücadeleye başladığında, ülkesinde millet egemenliğine dayalı tam bağımsız milli bir devlet kurmak istiyordu. Aslında millet egemenliğine

Atatürk'ün olaylara evrensel açıdan bakarak kendi milleti için istediği bağımsızlığı ve millet egemenliğini yani Cumhuriyet rejimini bir başka mazlum ülke için de istediğine dikkat çekmek isteriz.

dayalı siyasi sistemin adı Cumhuriyetti. Ancak lider, Cumhuriyeti milli bir sır olarak saklayarak mücadelesinin zaferle sonuçlanmasını bekledi. Şüphesiz Arnavutluk ile imzalanan gizli anlaşma da Mustafa Kemal Paşa'nın direktifiyle yapıyordu ve bağımsızlık elde edildiğinde, Arnavutluk için de halk iktidarına dayalı siyasi sistemi öngörüyordu. Atatürk'ün olaylara evrensel açıdan bakarak kendi milleti için istediği bağımsızlığı ve millet egemenliğini yani Cumhuriyet rejimini bir başka

mazlum ülke için de istediğine dikkat çekmek isteriz.

Çünkü anlaşmanın sekizinci maddesi Arnavutluk'un bağımsızlığını kazandıktan sonra rejiminin Arnavutluk Meclisince belirlenmesini içermektedir. Buna göre, Arnavutluk Meclisinin halk iktidarını sağlayabilmek için her türlü özeni göstermesi istenmektedir. Anlaşmanın sekizinci maddesiyle Mustafa Kemal Paşa'nın deyiimiyle fazilet rejimi olan Cumhuriyet idaresine Türklerin olduğu kadar Arnavutların da geçmesi öngörülmüştür. Türkiye, İstiklâl Mücadelesini zaferle sonuçlandırdıktan sonra ülkesinin

bağımsızlığını Lozan Barış Antlaşmasıyla tüm dünyaya kabul ettirerek hemen devamında millet egemenliğine dayalı Cumhuriyeti ilan etti. Ancak Atatürk gibi bir liderden yoksun olan Arnavutluk'ta 1920'li yılların başında hükümet şeklini belirleyebilmek mümkün olamadığı gibi yeniden bağımsızlığını kazanan Arnavutluk, iç istikrarını sağlayamadığı için rejim meselesini de hemen çözüme kavuşturamadı. •

Daha ayrıntılı bilgi için bakınız: Halil Özcan, "TBMM Hükümeti ile Arnavutluk Hükümeti Arasında İmzalanan Gizli Anlaşmanın Sebep ve Sonuçları" İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 4(2), 119-157., Doi: 10.17336/igusbd.287892.

DÜNYA LİDERLERİNİN ATATÜRK HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Franklin ROOSEVELT - ABD Başkanı, 1928

"Sovyet Rusya Hariciye Nazırı Litvinof ile görüşürken kendisine onun fikrine bütün Avrupa'nın en kıymetli ve en ziyade dikkate değer devlet adamının kim olduğunu sordum. Bana Avrupa'nın en kıymetli devlet adamının Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal olduğunu söyledi."

Albert LEBRUN - Fransız Cumhurbaşkanı

"Akıllı ve barışçı yöntemlerle gerçekleştirdiği eseri halkların tarihinde izlerini bırakacaktır."

Aristide BRIAND - Fransız Başbakanı, 1921

Yeni Türk Devleti ile Ankara Antlaşması'nın imzalanması nedeniyle; "Bizi arkadan vurdu, dağ başındaki haydutlarla, Mustafa Kemallerle anlaştı" diyenlere Fransız Başbakanının Mecliste verdiği cevap: "Dağ başındaki haydutlar diye isimlendirdiğiniz kahraman Mustafa Kemal ve onun tüm askerleri burada olsalardı, teker

teker hepsinin heykellerini dikerdik. Böylesine kahraman bir antlaşma imzalamaktan gurur duyuyorum."

Winston CHURCHILL - İngiltere Başbakanı, 1938

"Savaşta Türkiye'yi kurtaran, Savaştan sonra da Türk milletini yeniden diriltiren Atatürk'ün ölümü, yalnız yurdu için değil, Avrupa için de büyük kayıptır. Her sınıf halkın onun ardından döktükleri içten göz yaşları bu büyük kahraman ve modern Türkiye'nin Ata'sına değer bir görünümünden başka bir şey değildir."

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Mudanya Ateşkes Antlaşması

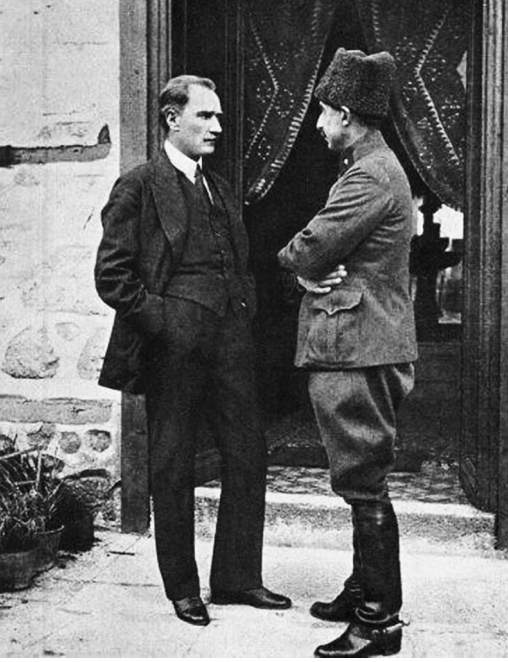
Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkması ile başlayan Kurtuluş savaşımızın askeri aşaması 11 Ekim 1922'de Mudanya'da imzalanan ateşkes anlaşması (Mudanya Mütarekesi) ile son bulmuştur. »

Mudanya'ya Nasıl Geldik?

Düşmanlarımızı bir ateşkes masasına oturtmak, 30 Ağustos 1922'de Büyük Taarruz'da aldığımız kesin askeri zafer ile mümkün olmuştur.

Üzerimize gönderdikleri Yunan ordusunun imha edildiğini gören İtilaf devletleri Büyük Taarruz zaferimizden sonra boğazları bırakmamak ve Trakya'daki Yunan

Mustafa Kemal ve İsmet İnönü ordusunu Anadolu Yunan ordusunun feci akıbetinden korumak amacıyla Boğazlar etrafında bir "tarafsız bölge" ilan ederek Türk ordusunun buraya girmesine engel olmak istemişlerdir. Ancak Başko-

mutan Mustafa Kemal, hedefimizin İstanbul ve Trakya'yı içeren Misakı Milli sınırlarına ulaşmak amacını taşıdığını; orduların vazifesinin yenilen düşmanı takip etmek olduğunu; Trakya'yı almadıkça orduları durdurmayacağını söyleyerek Türk süvarilerini tarafsız bölgeye sokmuştur. Çanakkale'de Türk askeri ile karşı karşıya kalan İngilizlerin Türkiye ile yeni bir savaşı göze alamaması sonucunda tarafsız bölge krizi bir Türk-İngiliz savaşına yol açmadan çıkarılmaya uygun olarak çözülmüştür.

Mustafa Kemal'in kararlı duruşu karşısında zorda kalan itilaf devletlerinin Dışişleri Bakanları Paris'te toplanarak Trakya'nın Türklere verilmesini kabul ettiler. Bu kararı bildirmek üzere Franklin Boullion 28 Eylül'de İzmir'e geldi ve Mustafa Kemal'e müttelikler adına bir nota getirdi. Bu notada:

- Çatışmaların durdurulması,
- Mütteliklerin Trakya'nın Türkiye'ye teslimini kabul ettikleri,
- Bir ateşkes komisyonunun kurulmasını istedikleri bildiriliyordu.

Ateşkes isteği yenilen taraftan gelmişti.

Mustafa Kemal 29 Eylül'de bu notaya cevaben Mudanya'da ateşkes konferansını kabul ettiğini ve bu konferansa Türkiye'yi temsilen Batı Cephesi Komutanı İsmet İnönü'yü göndereceğini bildirdi.

Konferans Başlıyor

Mudanya görüşmeleri 3 Ekim'de başladı Türkiye'yi İsmet

İnönü, İngiltere'yi General Harrington, Fransa'yı General Charpy, İtalya'yı General Mombelli temsil ediyordu. Konferansta Yunan ordusunun Trakya'dan çekilme koşulları konuşulmasına rağmen Yunan ordusunun temsilcisi yoktu, General Mazarakis Mudanya açıklarında bir gemide bekliyordu. Bu resim kurtuluş savaşındaki asıl düşmanlarımızın İngiltere, Fransa ve İtalya olduğunun, Yunan ordusunun bu devletlerce üstümüze gönderildiğinin açık bir kanıtıdır.

İzmir'de Mustafa Kemal-Franklin Boullion arasındaki görüşme ateşkes konferansının ön görüşmesi niteliğindedi, burada çatışmaların durdurulması ve Trakya'nın Türkiye'ye teslimi konusunda ilke olarak anlaşmaya varılmıştı.

Mudanya'da tartışılan asıl konu Trakya'nın tesliminin ne zaman ve nasıl olacağı idi. Müttefikler bölgenin Yunanlar tarafından önce kendilerine teslim edilmesini, barış antlaşmasından sonra Türk yönetimine bırakılmasını istiyorlardı. Biz ise Trakya'nın (Karaağaç dahil) doğrudan bize teslimini ve buraya sokacağımız kuvvet hakkında hiçbir kısıtlama olmamasında ısrarlı idik. Zira Ege'de hezimete uğrayan Yunan ordusu yenilginin acısını Trakya Türklerinden çıkartmak için Türklere zulüm uyguluyordu. Ayrıca Yunan ordusunun toparlanabilen birlikleri Batı Trakya'da yığınak

yapıyorlardı. Misakı Milli sınırları içindeki Trakya'nın bir an önce kurtarılması gerekiyordu.

Konferansın ilk üç günü (3-5 Ekim) bu konunun tartışılması ile geçti ve görüşmeler tıkandı.

Başkomutan Mustafa Kemal ve Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak görüşmeleri yakından izlemek için Bursa'ya gelmişlerdi İnönü savaşta gibi her gün başkomutana görüşmeler hakkında rapor veriyordu.

Trakya'nın Türkiye'ye teslim şekli konusunda tıkanan görüşmeler Başkomutan Mustafa Kemal'in Batı Cephesi Komutanı İnönü'ye 6 Ekim'de verdiği talimatla çözüldü.

Tıkanma Çözülüyor:

Trakya'nın Türkiye'ye teslim şekli konusunda tıkanan görüşmeleri Başkomutan Mustafa Kemal'in Batı Cephesi Komutanı İnönü'ye 6 Ekim'de verdiği şu talimat çözdü:

“Trakya'nın Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetine iadesini kabul etmedikleri takdirde 6/7 Ekim'de İstanbul üzerine harekete geçiniz. Görüşmeler olumsuz sonuçlandığı takdirde İngiliz generaline Trakya'daki düşmanı

takip için İstanbul ve Çanakkale üzerine harekât yapacak kitalarımıza İngiliz kitaları arasında çatışmaya meydan vermemek için gereken emir ve talimat vermesini söyleyiniz.”

Mudanya Antlaşması görüşmelerine İngiltere, Fransa, İtalya ve Türkiye katılmış, Yunan temsilcileri görüşmelere katılmamıştır. (11 Ekim 1922)

Başkomutan “Trakya’yı doğrudan bize teslim etmezlerse zorla alırız” diyordu. Bu adeta bir satranç oyunusunun karşı tarafa şah-mat çekmesi idi. İnönü’nün aldığı bu talimatı muhataplarına bildirmesi itilaf devletleri üzerinde büyük bir etki yaptı.

Bu talimatı alan İnönü Kocaeli yarımadasında ve Çanakkale’de hazır bekleyen 1. ve 2. Ordulara İstanbul ve Çanakkale üzerine harekete geçmeleri

emrini verdi.

General Harrington hükümetinden talimat almak üzere Mudanya’dan ayrılmıştı. Dönüşünde şunları söyledi:

“Hükümetimden talimat aldım.

Müttefikler Trakya’yı size teslim ediyorlar. Karaağaç’ı da alacaksınız. 45 gün içinde idareniz Trakya’ya yerleşmiş olacaktır.”

Başkomutanın Trakya’yı gerekirse zorla alma tehdidi sonuç vermişti.

Bu esasları içeren

Mudanya ateşkes

anlaşması 11 Ekim saat 06:00’da imzalandı. Böylece Misakı Milli sınırları içindeki Trakya’yı tek silah atmadan, Ege’deki kesin zaferimizi

sonucu olarak ve ordumuzun caydırıcı gücü ile geri almış oluyorduk.

Anlaşmanın önemli hükümleri şöyle idi:

• Anlaşmanın yürürlüğe girmesi ile Türk ve Yunan kuvvetleri arasındaki muhasamat (düşmanlık) durdurulacak.

General Harrington

- Anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak Yunan kuvvetleri Meriç nehrinin batısına çekilecek.

- Trakya'nın Yunan kıtaları tarafından boşaltılması anlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihte başlayacak ve on beş gün içinde yapılacaktır.

- Yunan mülkiye memurları süratle tahliye olunacak, mülki idare Türk makamlarına teslim edilecektir.

- TBMM hükümeti bölgede asayişi sağlamak üzere 8000 kişilik bir jandarma kuvveti kullanabilecektir.

Yunan General Mazarakis Trakya'nın Yunan ordusu tarafından boşaltılmasına itiraz ederek başlangıçta anlaşmayı imzalamadı ise de Yunanistan'ın anlaşmayı kabul ettiğini 14 Ekim'de İstanbul'daki temsilcisi vasıtası ile bildirdi.

Anlaşma Uygulanıyor:

Anlaşma 14 Ekim saat 24:00'de yürürlüğe girdi. Yunan birlikleri ve mülki görevlileri Trakya'yı terk ettiler. Trakya'yı teslim alma görevi Refet Paşa'ya (Bele) verildi. Bu maksatla Batı Cephesi birliklerinden 400'er mevcutlu 16 Piyade Taburu ve 500'er mevcutlu iki Süvari Alayı ayrıldı bunlara jandarma işaretleri takıldı.

Refet Bele 30 Ekim'den 15 Kasım'a kadar bu birliklerle Trakya'yı teslim aldı.

Refet Bele

Sonuç ve değerlendirme:

- Mudanya ateşkesi ile Kurtuluş savaşımızın siyasi hedefini tanımlayan Misakı Milli'nin gereği olarak Trakya Türk egemenliğine geçmiş oldu.

- Anlaşmanın bizim koşullarımıza uygun olarak yapılmasında Mustafa Kemal'in orduları İstanbul

ve çanakkale istikametinde ileri sürmesi belirleyici olmuştur.

- Trakya'nın tek kurşun atılmadan düşmandan geri alınması Büyük Taarruz'daki kesin zaferimizin ve ordumuzun caydırıcı gücünün sonucudur.

- Mudanya anlaşmasının yürürlüğe girmesi ile Kurtuluş

Savaşımızla birlikte Birinci Dünya Savaşı da fiilen sona ermiştir.

- Mudanya İsmet İnönü'nün ilk diplomatik zaferidir.

İnönü'nün Mudanya'daki başarısını yakından izleyen Mustafa Kemal bir yıl sonra kendisini Dışişleri Bakanı ve Baş Temsilci olarak Lozan Barış Konferansına gönderecektir.

Alınacak Dersler:

1. Emperyalizm güçten anlar.
2. Ordunuz güçlü ve caydırıcı ise savaşmadan da hedeflerinizi elde edebilirsiniz. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

Hakimiyeti Milliye

Karşılıklı Güven

Dünya Basını'nda, devlet adamlarının konuşmalarında barıştan, silahların sınırlandırılmasından ve bir kısım insani duygulardan bahsediliyor.

Oysa bugün için, uluslararası ilişkilerde karşılıklı bir güven değil, açık bir güvensizlik hâkimdir.

Milletlerin birbirlerine yan gözle baktıklarının her koşulda görüldüğü ve fark ediliyor olmasıyla birlikte, birbirlerine karşı da art niyet ve düşünce besledikleri ve bunu da zamanla dile getirdikleri gözlerden ve dikkatlerden kaçmamaktadır.

Halka güven verecek olan çare, savaş silahlarının sınırlandırmak değil, ruhlarda yanan güvensizlik ateşini söndürmektir. Çünkü bu güvensizlik, savaş aletlerinden daha keskin bir silahtır.

Son zamanlarda birçok Avrupa ülkesinin gazeteleri, çeşitli milletler arasındaki anlaşmazlıklardan ve bunların olası sonuçlarından bahsederlerken, özellikle Türk-Yunan sorunları üzerinde duruyorlar ve

Ankara ile Atina ilişkileri hakkındaki endişelerini dile getiriyorlar.

Bu gazetelerden bazıları daha ileri giderek, yazı ve yorumlarında mevcut anlaşmazlık yüzünden iki ülkenin hararetle bir silahlanma yarışına giriştiklerini de ifade ediyorlar.

Hemen belirtelim ki, Ankara ile Atina arasındaki anlaşmazlıklar, asla yaşamsal bir nitelik arz etmiyor. Bu konuda Atina'nın en yetkili devlet adamlarının verdikleri güvencelere bakılırsa bu anlaşmazlıkların çok yakında çözümleneceğine inanmak gerekiyor.

Bu noktada Türkiye'nin seçkin bir niyetle uzlaşmayı sağlayacağından kesinlikle emin bulunuyoruz. Ankara'nın komşusuna karşı bir silahlanma yarışına girdiği ise söylenmeden başka bir husus değildir.

Birkaç gün önce Times Gazetesi bir makalesinde, Türk Donanması'ndaki yenilenme hareketinden, Türk Deniz Gücü'nün yeteneğinden

Halka güven
verecek olan çare,
savaş silahlarının
sınlandırmak değil,
ruhlarda yanan
güvensizlik ateşini
söndürmektir.

takdir edici bir dille bahsettikten sonra bütün bu yenilenme ve hazırlıkların başka bir ülke aleyhine yönelik olmamasını temenni ediyordu.

İngiliz dostumuzu bu temenniye yönelten neden, Yunan gazetelelerinin bu yoldaki telaşlı yayını olsa gerektir.

Biz Atina’da bulunduğumuz sıralarda bu gibi yayından başka bazı Yunan dostlarımızın aynı sorun etrafındaki kuşku-lu yorumlarını da dinledik:

“Türkiye, Adalar Denizi (Ege Denizi)’nde kesinlikle deniz egemenliğini almaya karar vermiş bulunuyor ve doğal olarak da Yunanistan’a denizde üstün olmak istiyor. Yavuz Gemisi’nin tamiri ve mevcutla-

ra yeni bazı kuvvetlerin eklenmesi bunu gösteriyor. Bu durum Yunanistan aleyhinde gizli bir düşünce olduğu olasılığıyla kamuoyumuzu kuşkuya düşürüyor!” diyorlardı.

Dostlarımızı bu düşüncelere götüren ruhsal nedenleri araştırmak gerekir. Hastalığı anladıktan sonra tedavisi kolay olur.

Türkiye, savunma güçlerini düzeltirken, sadece savunma amacını düşünüyor, komşularına yönelik bir saldırı ve baskı hevesine asla kapılmıyor.

Oysa Yunanistan, Türkiye’ye

nazaran denizde egemen olmayı temel bir ilke, sabit bir gidiş noktası olarak almışa benziyor.

Bunun içindir ki, Atina’ya göre güç dengesi, denizde Türkiye’ye yönelik ve egemenlik esasına dayanmalıdır.

Gene onun içindir ki, Atina bu dengeyi ihlal eden her düzenleme-den kuşkuya düşüyor.

Bütün hata ve kuşkuların kaynağı komşumuzun yanlış bir gidiş

noktasına saplanıp kalmasıdır.

Her şeyden önce bu kısır döngüden çıkmaya bakmalıdır. Kanaatimizce bu işin çıkar yolu, M. Venizelos’un her zaman bahsettiği “Siyasi Cesaret”i göstererek, esasen ikincil nitelikte olan ve üzerinde

henüz anlaşma sağlanamamış konuların çözülmesidir.

İki ülke arasında yıllardan beri süren bu sıkıntılı işler çözüldükten sonra hem bu kuşkular yok olur, hem de iki tarafın birbirine karşı güveni artar.

Atina Hükümeti ve Yunan Halkı iki komşunun kamuoyunda doğacak olan karşılıklı güvenin, “Karşılıklı silahların sınırlandırılması...”ndan daha etkili bir çare olduğunu göstermez mi?

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

23 Ekim 1929

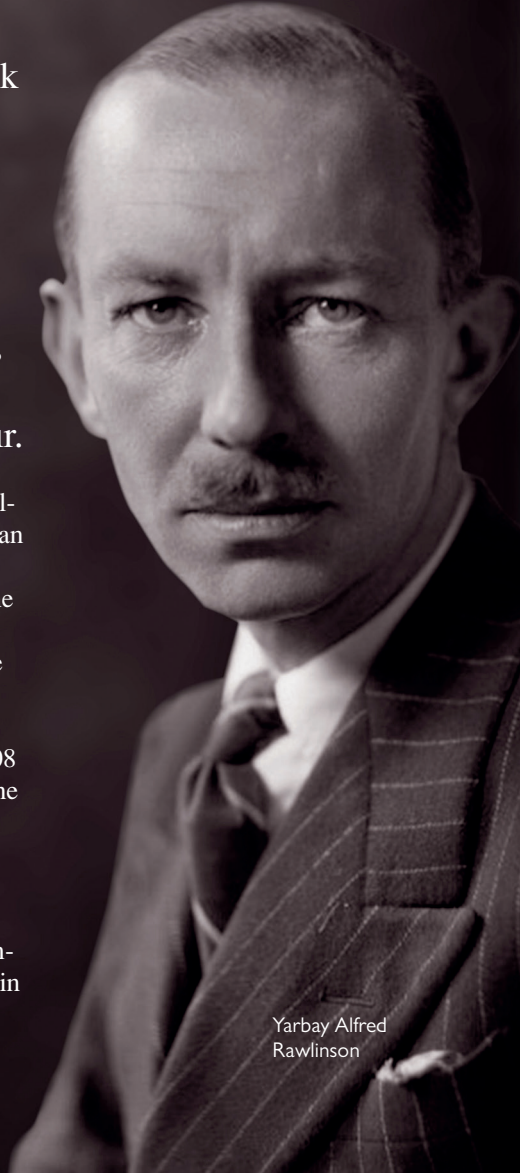
Otopsi
Cengiz Özakıncı

**İngiliz
İstihbarat
Subayı
Yarbay
Alfred
Rawlison'dan
Kazım
Karabekir'e
'Sahte
Cumhuriyet'
Önerisi**

Orgeneral
Kazım Karabekir

Osmanlı Devletinin son yüzyılında, Ali Suavi, Namık Kemal, Ziya Paşa gibi aydınlar, 1865-1870'lerde yazılarında Cumhuriyetten söz etmişlerdir. Sadrazam Ali Paşa ve Sadrazam Fuat Paşanın vasiyetnamelerinde, parlamenter yönetim doğrultusunda öneriler vardır.

Nitekim 1876'da Anayasa ilan edilmiş, birinin üyeleri halk tarafından seçilen diğlerinin üyeleri atamayla belirlenen iki meclisli parlamenter düzene geçilmiş ancak II. Abdülhamit kısa süre sonra meclisi kapatmıştır. 1895'te Ahmet Rıza Bey Meşveret (Mechveret) gazetesiyle parlamenter düzenin yeniden kurulmasını savunmuştur. 1908 Devrimiyle yeniden parlamenter düzene geçilmiş; Meşrutiyetin, cumhuriyetin İslam dinine uygun olduğu, Kur'an'ın Şura suresi 38. ayetine dayanılarak savunulmuştur. Başta İngiltere olmak üzere, doğuda sömürgeleri bulunan emperyalist devletlerse, Osmanlı devletinin parlamenter düzene geçişini önlemek için var güçlerini kullanmışlardır. »

Yarbay Alfred Rawlinson

İngiltere Dışişleri bakanı Sir Edward Grey, 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyet'in başarılı olması durumunda, İngiltere'nin Mısır ve Hindistan gibi sömürgelerinde yaşayan müslümanların bu bunu örnek alarak meşrutiyet isteyeceklerini, bunun İngiltere'nin çıkarlarına aykırı olacağını, bu nedenle müslümanların din duygularıyla oynanarak meşrutiyet düzeninin halk ayaklanmalarıyla devrilmesini istemiştir.¹ İstanbul'daki İngiltere Büyükelçiliği, Grey'in planı doğrultusunda propaganda yürüterek 31 Mart 1909 dinci ayaklanmasını kışkırtmıştır.² Ayaklanmanın bastırılmasından sonra İttihad ve Terakki partisi 1910'da yayımladığı "hayyemel felah" kitapçığı ve aynı yıl Şerif

etkisizleştirmeye çalışmıştır.

Saltanat ve hilafet karşıtı olduğu, 31 Mart 1909 ayaklanmasını bastıran Hareket Ordusu'nda kurmay başkanı oluşuyla kanıtı bulunan Mustafa Kemal'in ilerici, devrimci, çok partili parlamenter düzeni savunan görüşleri, onun 1915, 1916, 1918 hatıra defterlerinde yazılıdır.³ 7-8 Temmuz 1919 gecesi Erzurum'da Mazhar Müfit Kansu'ya; zaferden sonra yönetim biçiminin cumhuriyet olacağını; padişah ve hanedan hakkında zamanı gelince gerekenin yapılacağını; fesin, tesettürün kalkacağını; Latin yazısına geçileceğini söyleyip yazdırmıştı. İşte tam da o günlerde, mütareke koşullarının yerine getirilmesini denetlemekle görevli İngiliz

Erzurum Kongresi üyeleri (23 Temmuz 1919-8 Ağustos 1919)

Paşa'nın yayımladığı Meşrutiyet (Mecheroutiette) gazetesiyle halka parlamenter yönetimin dine aykırı olmadığını anlatarak, meşrutiyeti, cumhuriyeti din düşmanlığı olarak gösteren İngiliz propagandasını

istihbarat subayı Yarbay Rawlinson, Erzurum'da kongre toplanacağı haberi üzerine görüştüğü Mustafa Kemal'e kongrenin yapılmamasını söylemiş; eğer yapılacak olursa, şiddet kullanılarak dağıtılacağını söy-

leyerek tehdit etmiş; Mustafa Kemal de ona aynı sertlikle karşılık vererek kongrenin kesinlikle toplanacağını kimsenin bunu engelleyemeyeceğini söylemişti.⁴

Rawlinson, yayımlanan anılarından, Erzurum Kongresi'ne cumhuriyet kurulmasını önlemek amacıyla karşı çıktığını açıklamıştır.⁵ "İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Sir John de Robeck, 17 Eylül 1919'da İngiltere Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a çektiği telgrafta Anadolu hareketinin cumhuriyete doğru gittiği iddiasının doğruluk düzeyini anlamak istercesine, işte bu cumhuriyet düşmanı İngiliz Yarbay, aylar sonra, pek dostane bir tutum takınarak milliyetçi akımın liderlerinin niyetlerini anlamak üzere yeniden Anadolu'ya gönderilmiş,⁶ 28 Aralık 1919 günü Erzurum'da 15. Kolordu Komutanı Kazım Karabekir Paşa'yla görüşmüş ve onu "cumhuriyet kurmaya özendirici"(!) sözler söylemiştir. Kazım Karabekir, İngiliz İstihbarat subayı⁷ Rawlinson'un önerilerini bir telgrafla Ankara'ya Mustafa Kemal'e bildirmiştir:

Kişiyे Özeldir.

Erzurum: 29.12.1919

Ankara'da 20. Kolordu Kumandanlığına

M. Kemal Paşa Hazretlerine.

Çok çok gizli tutulması rica

olunur:

1- Rawlinson geldi, görüştük.

Görünüşte 15. ve 13. Kolordularda mütareke koşulları yerine getirilmiş mi araştırmasıdır, ancak gerçek görevi resmi olmayan biçimde yurt içi ve dışının dahası hükümetimizin dikkatini çekmeksizden bendenize görüştüğün sonra sizinle görüşmektir. (...) Rawlinson dedi ki: "Şimdi sizden özel görüşünüzü soracağım. Örneğin cumhuriyet mi iyidir yoksa padişahlık mı? Örneğin ben cumhuriyet yanlısıyım. Krallık, imparatorluk modası geçti. Bir çok debdebe ve gider yerine, millet kendi işini kendi görür." Yanıt olarak dedim ki: "Bunu Avrupa milletleri için soruyorsanız zaten cumhuriyet olmayan pek az millet kaldı. Bizim için soruyorsanız bizde cumhuriyet olamaz, çünkü geleneksel olarak padişahlığa karşı

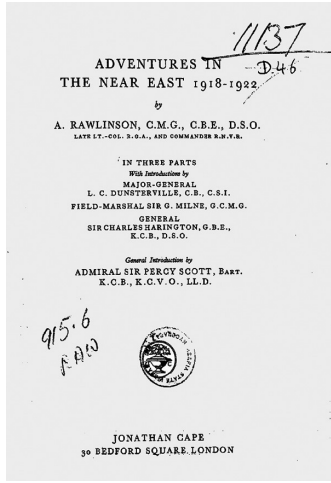

Org. Kazım Karabekir, maiyetiyle

saygı ve sevgi çoktur. İkinci olarak biz daha on yıllık bir meşrutiyet yönetimine sahibiz. Bundan dolayı Avrupalılar gibi pek ileri düşünmeyiz."⁸

Kazım Karabekir, Rawlinson'la görüşme belgesinde, İngiliz istihba-

rat subayının cumhuriyetten başka hangi önerilerde bulunduğunu Ankara'ya gönderdiği uzun telgrafta yazmıştır. Ankara'dan gelen 8 Ocak 1920 günlü ve "Heyeti Temsiliye Namına Mustafa Kemal" imzalı yanıtta, Kazım Karabekir'in Rawlinson'a verdiği karşılıklar olumlu olarak doğru bulunmuştur.⁹

Sir Alfred Rawlinson'un Anıları

Kazım Karabekir'in Rawlinson görüşmesini belge olarak aktardığı 1117 sayfa büyük boy "İstiklal Harbimiz" adlı kitabı, onun ölümünden 11 yıl sonra 1959'da basılmaya başlanmış ve Temmuz 1960'ta "Kazım Karabekir Kızları Hayat Feyzioğlu, Emel Özerengin, Timsal Ayasbeyoğlu" imzalı bir "Önsöz"le yayımlanmıştır. Atatürk'e ve devrimlere karşıt olan siyasal dinci yazarlar, 1960'tan sonra, bu kitapta okudukları Rawlinson-Karabekir görüşmesine dayanarak, cumhuriyetin daha 1919'da İngilizlerce önerildiğini, Atatürk'ün İngilizlerin isteği üzerine cumhuriyeti ilan ettiğini vs. ileri sürmeye başlamış ve Atatürk'e yönelik karışmalarına bunu da eklemişlerdir.

Rawlinson 1923'te yayımlanan anılarında 1919-1922 arası Anadolu'daki çalışmalarını uzun uzun anlatmıştır; ancak Rawlinson'un

anılarında Karabekir'e cumhuriyet vs. önerisi yoktur.¹⁰

Kazım Karabekir, görüşmeyi aktardığı kitabında, Rawlinson'un cumhuriyet vs. önerilerini, milliyetçi akım önderlerini görüş ayrılığıyla birbirine düşürmeye yönelik bir davranış olarak yorumlamıştır:

"(...) gizli olarak bizlerden Cumhuriyetçi olduğumuzu,

padişahlık, hilafet ve İstanbul aleyhtarlığı gibi müthiş ayrılıklara neden olabilecek ilkeler üzerinde olumlu bir görüş aldıktan sonra, Bismark gibi bir rol oynayarak daha Kuvvayı Milliye'nin gelişmesi sürecinde milletimizi birbirine düşürmek planı da çok olasıydı. Bunun için Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine yazdığım 3. maddedeki ilkelerin yandaşı olmadığımızı yeniden Rawlinson'a söyleyerek nifak (görüş ayrılığıyla birbirine düşürme) ümitlerini kırma-yı uygun buldum. (...)"¹¹

Halkın büyük çoğunluğunun padişahçı olduğu ve cumhuriyetin dinsizlik sayıldığı bir ortamda İşgal kuvvetleri komutanı Milne'in istihbarat ajanı Yarbay A. Rawlinson'un Kazım Karabekir'e cumhuriyet önerisinin, Ankara'yı halktan koparmaya, halkı Ankara'ya düşman etmeye yönelik olduğu; Milli Mücadeleyi zamansız bir devrime kıskırtarak

Ankara'yı padişahçılara boğdurmayı amaçladığı açıktır.

Nitekim, Rawlinson'un cumhuriyet önerisinin tuzak olduğu

Atatürk ve Kazım Karabekir

sömürgeler için geçerli olmadığını belirtmiştir. İngilizler, Fransızlar, Lozan Barış Konferansı'nda da cumhuriyet istememişlerdir.

Sonuç olarak: Atatürk'e ve Türk devrimine karşı olanlarca yayılmakta olan "Atatürk, cumhuriyeti İngiltere'nin isteği, buyruğu üzerine kurdu" yalanı; gerçeklerin siyasi amaçlarla çarpıtılmasına dayanmaktadır.

"Dahili ve harici bedhahlar" halkı Atatürk ilke ve devrimlerinden soğutmak, kopartmak amacıyla dur durak bilmeksizin çalışıyor.

Bizler de uyumuyoruz. •

cengizozakincibd@gmail.com

Sevr'de ortaya çıkmıştır. Sevr, galip devletlerin her istediklerini emir olarak yazdıkları bir belgedir. Böylelikle cumhuriyet değil, saltanat ve hilafetin sürmesini buyurmuşlardır. 1908'de II. Meşrutiyeti bile yıkmayı amaçlayan İngiltere'nin, cumhuriyeti hiç istemeyeceği açıktır. Lozan'da karşımızda yer alan devletlerin çoğu cumhuriyet değil krallıktı: İngiltere, Birleşik Krallık; Avustralya ve Yeni Zelanda, krallığa bağlı dominyonlar; İtalya, Japonya, Belçika, Yunanistan, Hicaz, Romanya, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti hepsi krallık; yalnız Fransa cumhuriyetti, ancak o da 1793 Anayasasında insan ve yurttaş halkları beyannamesinin

Kaynakça:

- 1- Erol Ulubelen, "İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye", Çağdaş y., 1982, s.60.
- 2- G.R. Berre, İngiliz Gizli Belgelerinde Yahudi Dönmesi İttihatçılar", çev: Utku Umut Bulsun, Kırmızı Kedi y., 2016.
- 3- Prof. Dr. Afetinan, "M.Kemal Atatürk'ün Karlsbad Hatıraları", TTK y., 1983.
- 4- Mazhar Müfit Kansu, "Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber", c.1, 1988, s.44-46.
- 5- A. Rawlinson, "Adventures in the Near East 1918-1922", Andrew Melrose, 1923, s.225. Aktaran: Yüksel Özdemir, "İngiliz Yarbayı Rawlinson'un Erzurum'daki Faaliyetleri", Yök tez, 1990, s.106
- 6- Yavuz Özdemir, "İngiliz Yarbayı Rawlinson'un Erzurum'daki Faaliyetleri", Yök tez, s.105.
- 7- Selahi R.Sonyel, "1919 Yılı İngiliz Belgelerinin Işığında Mustafa Kemal ve Milli Mücadele", Türk Kültürü, sayı: 89,s.311-331'den aktaran Yavuz Özdemir, "İngiliz Yarbayı Rawlinson'un Erzurum'daki Faaliyetleri", Yök tez, s.98, dn. 18.
- 8- Kazım Karabekir, "İstiklal Harbimiz", Türkiye y., 1960, s.415.
- 9- Kazım Karabekir, a.g.e., s.418.
- 10- A. Rawlinson, a.g.e.
- 11- Kazım Karabekir, a.g.e., s. 417.

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

İngilizlerde Mustafa Kemal Atatürk Korkusu

Mustafa Kemal'in, "Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri" komutu ile düşmanı darmadağın eden Mehmetçik, 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir'de Yunan'ı denize döktüğünde her şeyin bittiği sanılır. Mustafa Kemal'in İzmir ile yetineceği, diğer bölgelere gitmeye gücünün yetmeyeceğine inanılır. Böyle düşünenlerin başında Yunan ordusunu Anadolu'ya çıkaran İngiltere vardır. »

Aslında İngilizlerin hesabı, Türk askerinin İzmir'den kuzeye doğru yönelip, Çanakkale, İstanbul ve Trakya'ya gitmesini önlemektir. Bunun için de, İzmir'in alınmasıyla Mustafa Kemal'in savaşı bitirdiği havasını yaymaya, Anadolu'da yükselen enerjinin düşmesini sağlamaya çalışıyorlardı.

Ama karşılarında kimin olduğunu Mustafa Kemal bir kez daha

İngilizlere hatırlatacak-tı. Mustafa Kemal Paşa, İzmir'deki İngiltere Başkonsolosu Sir Lamb ile 11 Eylül'de yaptığı görüşme-
mede, "İngiltere ile savaş halindeyiz. Bu nedenle İstanbul'daki İngiliz

Büyükelçisini ve İzmir'deki Başkonsolosu tanımıyoruz. Büyük Britanya vatandaşlarını tutuklama hakkımız da var. Ama şimdilik bunu düşünmüyoruz." diyecektir.

Mustafa Kemal'in bu sözleri, Lozan görüşmelerinde İngiltere heyetinin başkanlığını da yapan Dışişleri Bakanı Lord Curzon'a Başkonsolos Lamb tarafından iletildi. Sıkı bir Yunan hayranı ve Türk düşmanı olarak tanınan, Yunan askerinin İzmir'e çıkışını sağlayan Lord Curzon ise

Sir
Horace
Rumbold

İstanbul'daki İngiliz temsilcisi Sir Rumbold'a hemen bir telgraf çekti. Curzon, telgrafta Rumbold'dan, Mustafa Kemal'in sözlerini yazılı olarak da teyit edilmesinin sağlanmasını istedi.

Rumbold ise "Mustafa Kemal'e blöf yapılmaz" olarak özetleyebileceğimiz yanıtında, "Bursa bölgesinin boşaltılmasından sonra taraflar arasındaki temas kesilecektir. Bu da,

Türklerin katılmasını sağlayacak bazı değişikliklerin yapılarak bir barış konferansı toplanması için en elverişli zamanlama olacaktır. Böylelikle nefes alacak, zaman kazanacak fırsatı yakalarız. Bunu yapamazsak, Mustafa Kemal sessiz

"Mustafa Kemal, ordusuna 'İlk hedef Akdeniz' dir' dedi. Hiç şüphe duyulmasın ki, ikinci hedef olarak Trakya'yı gösterecektir.

kalmayacaktır. Kemal, ordusuna 'İlk hedef Akdeniz' dir' dedi. Hiç şüphe duyulmasın ki, ikinci hedef olarak Trakya'yı gösterecektir. Görüşmeleri sağlaya-

mazsak, İstanbul ya da Çanakkale üzerinden Trakya'ya ulaşmaya çalışacaktır" demektedir.

İngilizlerin Mustafa Kemal hakkındaki değerlendirme, yorum ve düşüncelerini içeren birçok belge örneği verebiliriz. Ama benim için en önemli olan örneklerden birini

paylaşmak istiyorum.

Ekim 1933'de, İngiltere Başbakanı Ramsey McDonald, Türkiye Cumhuriyeti'nin 10 kuruluş yıldönümü için Ankara'ya gönderilecek kutlama mesajı konusunu İngiliz Bakanlar Kurulu toplantısında tartışmaya açar. Çoğu bakan kutlamanın sıradan bir mesajla geçirilmesinden yanadır.

Bunun üzerine durumu açıklığa kavuşturmak isteyen Başbakan McDonald şöyle der, "Beyler, Dünyanın tartışmasız hâkimi İngiltere Krallığı'nı 8 yıl içinde tam 3 kez mağlubiyete uğratan eşsiz bir asker, devlet adamının ve liderin kurduğu Cumhuriyet için kutlama mesajı gönderceğiz. Ne yazsak yetersiz olacaktır..."

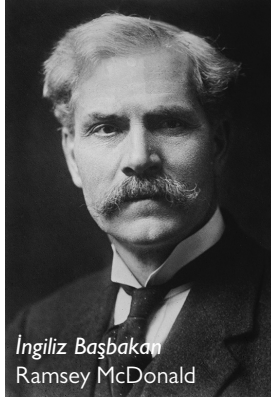
Bu sözler üzerine bakanlar, "Mustafa Kemal ülkemizi nasıl 3 kez yenilgiye uğrattı ki?" diye sorarlar.

İngiliz Başbakan McDonald ders niteliğinde bir yanıt verir:

"Mustafa Kemal önce bir Albay olarak Çanakkale'de karşımıza çıktı. Askeri dehası ve önderliği ile sadece bizi değil Fransızları da yendi. Daha sonra Anadolu'da karşımıza çıktı ve her türlü silahla donatıp öne sürdüğümüz Yunanistan'ı ve tabii ki bizi yendi. Böylece İngiliz sömürgelerindeki bağımsızlık yanlılarının örnek aldığı lider oldu..."

McDonald sözlerini tamamlamadan, Maliye Bakanı Neville Chamberlain araya girer ve "Peki üçüncü kez nerede yendi?" diye sorar.

İngiliz Başbakan, "Mustafa Kemal'in bize tattırdığı 3. yenilgi, aldığımız en büyük yenilgidir." der ve devam eder, "Hiç ummadığımız bir şekilde, Türkiye Cumhuriyeti'ni kurdu. Geçen 10 yılda da mucizeler

İngiliz Başbakan Ramsey McDonald

yaratarak bu Cumhuriyeti güçlendirdi. Açıkçası Cumhuriyet'in dayanamayacağını, birkaç yıl içinde çökeceğini düşündüğümüz için İngiltere Büyükelçiliği'ni İstanbul'dan Ankara'ya taşımadık. Bizi destekleyen İtalya ve Fransa sonunda Ankara'ya gitti. En çok direnen biz, 1930'da

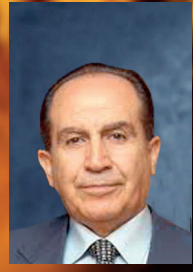
Büyükelçiliğimizi Ankara'ya taşımak zorunda kaldık. Mustafa Kemal, artık alt edilemeyeceğimiz bir Türkiye Cumhuriyeti ile karşı karşıya olduğumuzu göstererek bizi mağlup etti. Bundan büyük yenilgi olur mu?"

Aslında Mustafa Kemal Atatürk'ü sadece 10 Kasım'da değil hemen her gün anıyoruz. Neden mi? Çünkü Atatürk'ün kurduğu ve bizlere emanet ettiği Türkiye Cumhuriyeti'nde yaşıyoruz. Bunu bilmek bile büyük önderi her gün anmak demektir. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE AĞAÇ SEVGİSİ

“Ağaçsız ve ormansız toprak vatan değildir. Eğer vatan denen şey kupkuru dallardan, taşlardan, ekilmemiş alanlardan, çıplak ovalardan, kentlerden, köylerden oluşmuş olsaydı, onun zindandan hiçbir farkı olmazdı.” M. K. Atatürk

Son yıllarda, yurdumuzda ve dünyada, değişik nedenlerle çıkan orman yangınları giderek artmaktadır. »

Buna ek olarak, orman niteliğini kazanan arazilerin ve ağaçların, gene değişik nedenlerle bir nevi hücumu uğraması ve yok edilmesi de söz konusudur. Bu azalmadan yalnız ağaçlar değil, ormanda yaşayan bir çok canlılar, gelecek nesiller, ulusal ekonomi de zarar görmektedir.

Bildiğimiz üzere “Ormanlar, dünyanın akciğeridir” denmektedir. İnsanların soluk alıp vermek ve yaşamak için nasıl akciğere gereksinimleri varsa, insanlığın ve yaşayan tüm canlılarında soluk alıp vermek için ağaçlara, ormanlara ihtiyaçları vardır. Ormanlar dünyanın en önemli oksijen kaynaklarından. Ağaçlar güneş ışığı yardımıyla suyu ve karbondioksidi fotosentez sonucu besine (örneğin glikoza) dönüştürürken atmosfere oksijen salar ve insanlar bu oksijeni soluyarak nefes alıp verirler. Dünya, ağaçlar ve ormanlar sayesinde nefes alıp vermektedir.

Türk Töresi’nde de; orman ve ağacın çok önemli bir yeri vardır. Önemli yerleşim yerleri, kurgan⁽¹⁾ ve mezarlar ağaçlarla donatılır, dilekleri içeren yazıtlar ağaçlara asılır. Bu; ağaca olan saygı ve sevginin bir sonucudur.

Türk tarihi, ağaca verilen değerlerin örnekleri ile doludur. Atasözlerimiz arasında yer alan “Beşikten mezara kadar ağaca muhtacız”, “Yaş kesen baş keser” şeklindeki deyişler ve Fatih Sultan Mehmet’in “Ormandan bir dal veya bir ağaç kesen cezalandırılmalıdır” şeklinde

koyduğu kural da bunun bir göstergesidir.

Mustafa Kemal Atatürk’ün yaşamı, bu sevginin örnekleri ile doludur. Hiç umulmayan ve beklenmeyen zamanda, bir yürüyüş veya yolculuk sırasında ağaca, ormana, bitkiye ve canlının her türüne gösterdiği ilgi dikkat çekecek niteliktedir.

Bu sevginin en bilinen örneklerinde biri “Yürüyen Köşk” efsanesinin doğmasına neden olmuştur. Yalova’da ilk kurduğu çiftliklerden

Binanın bitişiğindeki çınar ağacının bir dalının kesilmesine karar verildiğini öğrenen Atatürk, ağacın dalını kesmektense, yapının kaydırılmasını ister.

biri olan arazi üzerinde Atatürk için bir konut yapılır. Binaının bitişiğinde bulunan kocaman bir çınar ağacının bir dalının, binaya olası bir zararını önlemek için kesilmesine karar verilir. Bunu öğrenen Atatürk, ağacın dalını kesmektense, yapının kaydırılmasını ister. Teorik ve pratik çalışmalarına doğrudan katılan Atatürk’ün isteği ile; 10 Ağustos 1930 yılında, alttan temele girilerek kurulan tramvay rayları, kızaklar ve tahta kazıklar üzerine alınan bina

Atatürk'ün emriyle köşkün raylar, kızaklar ve tahta kazıklar üzerine alınarak 4.80 metre öteye taşınması (üstte) Köşkün günümüzdeki durumu (altta)

4.80 metre öteye kaydırılır. Bütün çalışmaları, yanında bulunan, kız kardeşi Makbule Hanım, Afet İnan, Yaveri Nasuhi Bey, Muhafız Alay Komutanı İsmail Hakkı Tekçe ile birlikte izleyen Atatürk, ağacın dalını kesilmekten kurtarır.

Atatürk'ün ağaç sevgisinin bir diğer örneğini, Afet İnan'ın anılarında buluyoruz:

"Çankaya köşkünden meclis binasına giderken o günün Ankara'sında bir tek iğde ağacı vardı." diye yazıyor Afet İnan. Atatürk,

onun önünden geçerken selam verirmiş. Neden böyle yaptığı sorulunca: *"O, yediğim meyvenin, sığındığım gölgenin, soluduğum havanın bir neferi. En az öbür neferler kadar bunun da selama hakkı var."*⁽²⁾ diyor.

Bir gün bir de bakıyor, ağaç kesilmiş. Yolu genişletmek için kesmişler. Aracından inerek çevreye bakan ve *"Bana sor-saydınız o ağacı kurtaracak yol bulurdum."*

diyerek tekrar arabasına binen

Atatürk'ün gözleri yaşarıyor.

Bir başka gezisinde arabayı durdurur ve sorar: *"Burada bir ağaç vardı, ne oldu."* Etraftan sorar soruştururlar, orada bir ağaç olduğunu bilmedikleri gibi ne ağacı olduğunu da bilemezler. Atatürk *"Buraya derhal bir ağaç fidesi dikeceksiniz"* der ve ağaç dikilene kadar oradan ayrılmaz.

Çankaya semtinin ve Çankaya Köşkü bahçesinin ağaçlandırılmasında da Atatürk'ün büyük emeği vardır. Bir gün, Çankaya Köşkü'nün

bahçesinde gezmekte olan Atatürk, bir yere geldiğinde yürümekte zorlanır. Bir yanı dik bir sırt, diğer yanı havuz olan yerdeki dar geçidi, yaşlı ve iri bir ağaç zorlaştırmaktadır. Ağaca yaslanarak ve güçlüğüyle karşıya geçtiğini gören görevlilerden biri Atatürk'e "Emrederseniz hemen keselim, Efendim" der. Atatürk, bu sözü söyleyenin yüzüne dikkatle bakar ve "Sen hayatında böyle bir ağaç yetiştirdin mi ki keseceksin?" der.

Değil ağaçların kesilmesi, Çankaya'daki eski köşkün önüne dikilmiş akasya ağaçlarını bahçivanın biraz fazla budaması bile onu üzüntüye boğmaya yetiyordu.

Atatürk, Söğütözü'nde dinlenmeyi severmiş. Bir gün sohbet sırasında, "Ah, şurada bir kulübem olsa, ama kulübe yapılırken buradaki ağaçlar ne olacak?" diye söylemiş. Etrafında bulunanlar, "Aman Paşam, bunlar çabuk kök tutan ağaç cinsidir, söker başka yere dikeriz, mutlaka tutar" demişler. Atatürk bir an düşünmüş ve; "Buradaki

ağaçları, bir başka yere kendi ellerimle dikeceğim, tuttuklarımı göreceğim, o zaman kulübemin yapımına izin veririm" demiş. Ağaçlar

başka yere dikilmiş ve hepsi tuttuktan sonra, ağaçların bulunduğu yere küçük bir kulübe yapılmış.

Boğazda bir motor gezisinde Salacak önlerinden geçerken, "Bu güzel yerleri ağaçlarla bir kat daha güzelleştirmek için, İstanbul Belediye Başkanı olmak isterdim" diyerek valinin ağaçlandırma yapmasını imalı bir şekilde ifade etmiştir.

Bana göre; en iç burkan, ağaç, çiçek, doğa ve insan sevgisini yansıtan anılarından biri, vazoda gördüğü çiçekler için söyledikleridir. Bir keresinde bir dal bahar bademini vazo içinde gördüğünde Afet İnan'a yakınmış.

"Bahar gelmiş ne güzel; fakat bu güzel çiçekler meyve vermeden solacak ve sade bizim birkaç günlük göz zevkimizi tatmin edebilecek, ne yazık!"

O, bir buket çiçekte ormanı, ormanda bir tek çiçeği gören insandır. erdemakyuzbd@gmail.com

1-Kurgan: Özellikle Orta Asya ve Doğu Avrupa'da yağma tepe ve höyük şeklinde bulunan genellikle tahtadan yapılmış, mezarlar için yapılan tümlülser.

2-Nefer: Asker

Gözün Sözü
Cemal Tahsin

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

İyi Düşünülmesi Gereken Bir Konu

Evlilik

Tarih boyunca evliliklerin ilginç öyküleri olmuş... Hepsi aşk hikayesi değil elbette; sonuçta eski zamanlarda evlilikler çocuk yetiştirme için güvenli ortam, mülkiyet haklarını güvenceye almak ve soy sop devamı için elzem görülmüş. Açık konuşalım evlilikler aşka gelip yapılmıyor, asıl gerekçeler bunlar. Eski Yahudi kanunlarında ölen adamın dul eşiyle erkek kardeşi evleniyor; yani evlilik aynı statü ve güvencede ailede devam

*Eski Roma
icadı nikâh
yüzüğü
ebediyeti
ve sonsuza
kadar
beraberliği
simgeliyor.*

ediyor bölünme yok. Bu nedenler olmasa zaten adam niye yengesiyle evlensin?

Sosyal ve ekonomik istikrar için evlilik esas neden, ama eski zamanlarda aşk evlilikleri de olmuyor değil; insanlar tamamen duygusuz değiller elbette!

Sonuçta eski Roma icadı nikâh yüzüğü ebediyeti ve sonsuza kadar beraberliği simgeliyor. Sol elin parmağındaki damar yoluyla kanın kalbe gittiğine inanılıyor. Kâlp kazara sağda ise ne oluyor onu bilmiyorum;

aşk yolunu bulur diyelim!

Pek çok modern zaman evliliklerindeki adetlerin de eskilere dayandığını görüyoruz. Evliliğin doğurgan olması için yeni evlilere ayın belli zamanlarında baldan yapılan bir içki içiriliyor ve şimdilerde “balayı” olarak kullanılan kelime de buradan geliyormuş (honeymoon). Aslında bu bir kokteyl adı.

Evlilik anlayışları kültürden kültüre değişkenlik gösteriyor. Bazı kültürler akraba evliliğini öngörüyor. Erkeklerin kendi sosyal grup, aile, kabile ve klanlarından eş seçmeleri zorunlu... “Dışarıdan” olmuyor! Şimdiki zaman evlilik-

lerinde hâlâ yapılan “araştırma”, “kimlersiniz” soruları belki de bu yüzden.

“Endogamous” yani akraba evlilikleri eski zamanlardan bu günlere hâlâ devam ediyor. Nur topu gibi sakat çocuklar bu evliliklerin ürünleri ve inanılır gibi değil ama dünya toplumunun %20’si tarafından akraba evliliği yeğlenmekte imiş.

“Polygamous” evlilikler ise erkeğe birden fazla eş alma seçeneği sunuyor

“Amasya’nın Bardağı Biri Olmazsa Biri Daha” modeli polygami Roma İmparatorluğu’nun sonlarına

doğru resmen yasaklanmış. Bizden neredeyse binlerce yıl önce bu rezalete nokta konmuş. Sanılmasın ki Roma imparatorluğu bu yasak yüzünden battı; tam aksi geç kaldıkları için belki!

Modern Batı dünyası evliliklerinin temelleri aslında bu poligami yaşağı ile atılıyor. Avrupa ulusları evliliğı sivil bir kurum olarak görüyor, MSV’de Hristiyan teolog Augustine evlilik ve kilise ile ilgili yazdıklarında kilisenin daha ziyade seremoni kısmıyla ilgilendiğini saptamış. 12. yüzyılda evlilik töreniyle Kilise evliliğı Tanrı adına kutsuyor.

Bir tiyatro oyunu gibi sahneleniyor evlilik törenleri. Sonuçta evlilik Tanrı tarafından onaylanan bir dinî tören haline geliyor ve böylece Kilise evliliğı burununu sokmuş oluyor.

XVI. yüzyılda dindeki reformlarla evlilik bir kadınla erkek arasında tek eşlilik esasına dayanan (monogamous) bir anlaşma olarak yorumlanırken Katolik inancında evlilik töreni Tanrı ve kadın-erkek arasında bir anlaşma olarak görülüyor. Tanrı’yı da bu işe karıştırıyorlar.

Victoria döneminde romantik bir dönem yaşıyor, evlilik bayağı ciddi bir olay. Bir erkek bir kadınla yürüyemiyor, yaklaşıp konuşamıyor, tanıştırılması gerekiyor. Öyle birlikte görülmek filan olacak iş değil.

*Hristiyanlığın
ilk yıllarında
evliliğın iptali
kilisenin elinde.*

Eğer erkek bir hanıma eşlik etmek istiyorsa kartını veriyor, kadın düşünüyor kabul ederse o da kartını yolluyor. Çiftlerin “chaperone” yani refakatçi olmadan görüşmeleri söz konusu değil. Boşanma ise hep var ve hep sorun.

Eski Yunan boşanmaya izin veriyor ama boşanmak isteyenin gerekçelerinin yeterli olup olmadığına hakim karar veriyor.

Eski Roma’da boşanmaya sık rastlanmıyor ancak İmparatorluk güçlendikçe ve yasalar geliştikçe karı ve koca karşılıklı istekleri doğrultusunda evliliklerini fesh edebiliyorlar.

Hristiyanlığın ilk yılları evliliğın iptali kilisenin elinde.

XVI. yüzyılda İngiliz kralı ünlü boşanmasıyla İngiltere’nin Katolik Kilisesi ile bağlarını

koparıyor .

1533’de VIII. Henry Kraliçe Aragon’lu Catherine’i boşayıp Anne Boleyn ile evlenebilmek için İngiltere’nin dinini değiştiriyor. Sen sağ ben selamet dedirten cinsten bir değişim; hâlâ yansımaları sürüyor. Kral dinden vazgeçmiyor ama değiştiriyor ve mutlak temsilci Vatikan yerine kendi oluyor. Eh fena fikir değil prensipte... Yalnız uğruna bu büyük değişimi yapmış olduğu Ann Boleyn zina suçundan kral tarafından boynu vurularak öldürülüyor. Daha önce’de Boleyn’in kızkardeşi metresi olmuş, bir de çocukları var!

İngiliz kralı VIII. Henry ve Anne Boleyn

Mesele biraz Kral'ın keyfi olarak görülüyor.

16. ve 17. yüzyıllarda Avrupa ve Amerika'da evlilik öncesi buluşmak için tuhaf adetler oluşturuluyor. Mesela kızın evinde birlikte yatağa yatıp konuşabiliyorlar ama ortalarında onları ayıran çarşaflarla sarılmış bir tahta oluyor! Evlilik töreninden sonra kiliseden çıkarken gelinin başının üzerinde kırılan ekmek, bisküvi parçalarının kırıntıları bekârlar tarafından kapışılıyor; gece yastıklarının altına koyup uyuyorlar!

Kayda geçmiş en eski evlilik bulgularına göre, tabii bir erkekle kadın arasında MÖ 2350'lere dayanıyormuş, hem de yakınımızda Mezopotamya'da. Ve buradan eski Yahudilere, Yunanlara ve Romalılara yayılıyor. Evliliği akıl eden Mezopotamyalılar. Onlar da akıl edecek bula bula evliliği mi buldular demeyin. Yazı, tekerlek, matematik, gökbilimi, tıp, geometri hep Mezopotamyalıların icadı... Eh; arada bir de evlilik ne alâka ise ise icat olunmuş. O zamanlarda ev-

liliğin gerekçelerinin başında aileleri, ekonomik güçlerini güçlendirmek geliyor, aşkı filan düşünen yok. Evlilikte aşk çok sonra 18. ve 19. yüzyıllarda Fransız ve Amerikan Devrimle-

rinden sonra ortaya çıkıyor.

Devrimsiz aşk yok demek ki. Ve bana sorarsanız bizde Atatürk devrimleridir aşkı icat eden. Daha önce haremde kura çekilişini bekliyor kadınlara!

Canım Cumhuriyetim, aşkın kadın haklarının tarafıdır kim ne maval okursa okusun. Malûm harem övme meraklısı kaçıklar çok. Hani duyan da eğitim bilim, ilim merkezi zanneder harem! Raks, müzik öğreniyorlardı demiyorlar mı tüylerim ürperir. Daha haremden Margot Fonteyn* çıktığı görülmemiş. Saray itaat terbiyesinde hizmetçi-seks kölesi yetiştiriyorlar. Gerçek bu iken kıvırtmak niye? Bu durumda celladına aşık kurbanlar çıkmıyor mu? Çıkıyor ama sonuca bakarsak kadınların intikamı çökertiyor imparatorluğu.

Evlilik vekiller tarafından temsilî yapıldığına göre kimsenin fazlaca ipledigi yok; saniyen padişahlar arasında eşlerine dini nikah kıyma mecburiyeti filan da yok.

Aslında hiyerogliflere göre "evlilik" geçmiş yolculuğunda daha

da öncelere gidiyor. Eski Mısır'da 6000 yıl öncesine dayanan kabartmalarda, kalıntılarda ve papirüslerde örgü biçiminde kenevir yüzüklere rastlanıyor yani Hristiyanlık öncesi bir olgu evlilik, bu kesin.

Avustralya'nın Aborjinlerinin, örneğin 30 bin yıl öncesine dayanan çok ciddi evlilik gelenekleri var. Çinliler milattan önce 3. yüzyılda evlenmeye başlamış bile.

Evlenmeye meraklı insanlık.

Toplumsal açıdan evliliğin bir nedeni de çocuk yapmak olduğundan erkeklerin

eve bakabildikleri kadar kadın alması (cariye, odalık) hakları olarak görülüyor. Ortadoğu'da eskiden diyemiyeceğim şimdi de düğün dernek 6. eşi olmaya razı 28 çocuklu şeyh ile evlenen Oxford mezunu kral kızları prensesler var hâlâ! Konu para ve güç!

Ayrıntıya ben girmeyeyim buyurun okuyun. 2 çocukla evinden, ülkeden korumasıyla kaçarak uluslararası sorun, skandal oldu. Bir Prenses ile eşi Şeyh bir başka ülkede mahkemelikler. Bu da tuhaf. Hey benim gözümün bebeği Cumhuriyetim... Prenseslerini koruyamayan krallıkları ben ne yapayım? Meraklısı her yerde okuyabilir, eğer okumadıysa tabii.

Batıdaki evlilikler aileleri kilisede toplayıp çiftleri birleştiriyor.

Devlet bu işin dışında aslında. Hepsi böyle değil elbette.

Müslümanlar arasında nişan yüzüğü İran'da sol ele, Ürdün'de sağ ele takılıyor. Yüzük takmak şart da değil.

Nikâh cüzdanları ise 19. yüzyıldan beri var; hatta 17. yüzyıla kadar gerilere gidebiliriz. Mesela Massachusetts'de 1639'da herkes evlilik cüzdanını yanında taşıyor, yargıda kimlik olarak kullanılıyor ve zamanla pek çok başka alanda kullanımı genişleyen bir kimlik yerine geçiyor.

Zamanımızda evliliklerin artık sadece bir erkek ve kadın arasında

Avustralya'nın Aborjinlerinin 30 bin yıl öncesine dayanan çok ciddi evlilik gelenekleri var.

da olmadığı eşcinsel evliliklerine sıklıkla raslandığı malum. Yani artık eşcinsel evliliklerinin şaşılacak bir yanı kalmadı.

Kendisine nikah kıydıranlar bençe daha tuhaf.

Hayvanla nikah kıyanlar bir başka alem. Evet bir kadının yılanı ile düğün dernek evlenirken evlilik binlerce kişi tarafından uğur getirmesi için kutsanmış. Tarlasındaki bir köpeği taşla öldürdükten sonra has-

Köpeği ile evlenen Hintli Selvakumar

talanan bir adam ise “Bir köpekle evlen lanet kalksın” sözlerine kanıp köpekle düğün dernek evleniyor.

2007’de Çin’de bir adam kendi kendisiyle evlenmiş; kendisinin kırmızı elbiseli bir posterini koymuş karşısına basmış nikahı!

Hollanda’da da Jennifer Hoes adlı bir artist kadın yakınları ve ailesi arasında kendisine nikâh kıymış.

İsrail’de de Cindy adlı bir İngiliz kadın ilk görüşte aşık olduklarını söylediği Yunus’u ile evlenmiş damada düğün hediyesi balık vermiş .

Sudan’da ise komşunun keçiyle yakalanan bir adam keçiyle evlenmek ve sahibine çeyiz parası ödemek zorunda kalıyor.

Almanya’da kedisinin ölümcül bir hastalığa yakalandığını öğrenen bir adam da kedisiyle evleniyor.

Amerikalı bir kadın asker ise Eysel Kulesi ile evlenmiş, soyadı-

nı da Eysel Kulesi olarak değiştirmiş. Berlin Duvarı ile evlenen bile var.

Ve çağımızda dijital evlilikler pek yaygın.

Şişme kadın bebekler, hatta gelinlik giydirdiği yastığı ile evlenenler başka kaçıklar.

Normal bildiğimiz kadın-erkek evlilik skandalları bu tuhaf evliliklerin yanında masum kalıyor!

Bu skandalların en ünlüsü evliyen Mary adlı bir hanımla yıllar süren ilişkisi olduğu bilinen ABD

başkanı Woodrow Wilson’un, Sovyet Devrimi’ne destekleri yanında çapkınlıkta da efsane hareketleri var. Eşi ölünce yıllarca birlikte olduğu hanım yerine yepyeni bir hanım bulup evlenme teklif edince kıyamet kopuyor! Hem de damadı tarafından kayınpederinin atlatılan Mary ile ilişkisini açık ediyor ama Wilson ne yapıp edip yeni aşkıyla evleniyor.

Avrupa’da krallıklarda zorla evlendirilen veliath prensler arasında zoraki evliliğinde düğün gecesi gelinle ilişkiye girmemek için zıfaf öncesi acele papaz olanlar bile var.

Evlilik, iyi düşünülmesi gereken bir konu. Biz de bu yazıda kötü düşünmedik zaten; sadece tarihten ders alalım istedik...

Saygıyla Efendim.

necefugurlu@gmail.com

(*) Çocukluğunun büyük bir kısmını Çin’de geçiren, 1940 yılında İngiliz Kraliyet Balesi’nin baş balesini unvanını alan kadın dansçı-balerin.

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un Mevzuat Böyle Efendim adlı kitabından

Devlet Malını Satan Adam

Ragıp Yılmaz, Erzincan Belediyesi'nde vidanjör şoförü olarak çalışıyordu.

Hergün üç dört binanın pislik çukuruna vidanjörün hortumunu sarkıtıyor, biriken pislikleri deposuna çekerek pislik çukurlarını boşaltıyordu. Sonra da, deposundaki bir yükü, 15 km. ötedeki Karasu Nehri'ne götürüyor, oraya boşaltıyordu.

Ragıp Yılmaz bir gün deposundaki yükü yine Karasu Nehri'ne doğru giderken, yol kenarında bir kişinin elini kaldırıp, durmasını işaret ettiğini gördü.

Ve bir yandan

vidanjörü yavaşlatıp sağa yanaştırırken, bir yandan da kendi kendine kıs kıs gülüyordu:

“Adamcağız herhangi bir kamyon gibi bir araç sandı bizim vidanjörü” dedi içinden. “Madem istiyor

binsin de görsün buradaki kokuyu...”

Arabanın durmasını işaret eden adam, “ufak bir rica”da bulununca, Ragıp Yılmaz onun, arabaya binmek isteyen bir yol üstü yolcu olmadığını anlamıştı.

“Şu direksiyonunu şöyle bir kırıversen de, içindekini bak benim hemen buradaki tarlama boşaltırsen ya” dedi

adam. “Hem boş yere taa Karasu’ya gitmek zahmetinden de kurtulmuş olursun.”

Ragıp Yılmaz önce, bunu yapamayacağını söyledi:

“Fakat benim görevim, bu pisliği götürüp Karasu’ya boşaltmaktır” dedi. “Sonra başıma bir iş filan açılmasın?”

Tarla sahibi, aslında hiç de ters bir şey söylüyor değildi.

“Bak, hemşehrim” dedi. “Senin görevin, bu vidanjördeki pisliği boşaltmaktır. Karasu’ya kadar götürüp orada boşaltacağına, şuracığa, benim tarlama boşaltıversen, hem gidiş dönüş toplam yirmi kilometrelik mazot harcamamış olursun, hem de lastiklerini yirmi kilometre daha eskitmemiş olursun, hem de bana bir faydan dokunmuş olur. Çünkü benim tarlamın da gübreye ihtiyacı var.”

Ragıp Yılmaz’ın aklı yattı buna. Direksiyonu kırıp, yoldan ayrıldı ve birkaç metre ötedeki tarlaya girip, deposundaki yükü tarlaya boşalttı.

Tarla sahibinin, bir depo gübreye daha ihtiyacı vardı.

“Al şu yüz lirayı da çocuklarına bir şey aliver benden” dedi. “Bir

sefer daha yaparsan, bir yüz liralık daha çalışır.”

Ragıp Yılmaz beş kilometre uzaklaştığı Erzincan’a döndü ve yine bina bina dolaşarak, birkaç pislik çukuru daha boşaltıp, deposunu doldurdu. Sonra da yine yol üstünde beş kilometre uzaklıktaki tarlaya geldi, ikinci parti gübreyi de boşalttı tarlaya. Tarla sahibi Ragıp Yılmaz’a teşekkür edip bir yüz lira daha koydu cebine.

Ragıp Yılmaz dönerken, hiç de yanlış bir iş yapmadığını düşünüyordu. Kendisi tarla sahibinin bir işini görmüş, onu memnun etmişti. Tarla sahibi de onu görmüş, o da onu memnun etmişti.

Ragıp Yılmaz dönerken, hiç de yanlış bir iş yapmadığını düşünüyordu. Kendisi tarla sahibinin bir işini görmüş, onu memnun etmişti. Tarla sahibi de onu görmüş, o da onu memnun etmişti. Ayrıca vidanjörü boşaltmak için iki kez Karasu’ya kadar gitmek zorunda kalmamış, işini toplam 40 kilometre daha az yol giderek tamamlamıştı. Bu bakımdan,

belediyenin de memnun olması gerekirdi.

“Ben memnun, tarla sahibi memnun, belediye memnun” diyerek, kendi kendini yanlış bir iş yapmadığına inandırıyor, böylece de cebindeki gökten inme iki yüz liranın ağırlığını hafifletmeye çalışıyordu.

Olayın kokusu kısa bir süre içinde yayıldı. Belediye Başkanı’nın

burnuna kadar geldi.

Ragıp Yılmaz'ı makamına çağırtdı Başkan.

“Anlat bakalım yaptıklarını” dedi. “Hem de hiçbir şeyi saklamadan anlat.”

Ragıp Yılmaz da, yaptıklarını hem de hiçbir şeyi saklamadan, tek tek anlattı.

“Mevzuata göre seni işten atmam gerekiyor” dedi Başkan.

“Fakat” diye itiraz etti Ragıp Yılmaz. “Ben belediyeye 40 kilometrelik mazot kazandırdım, vıdanjörün lastiklerini 40 kilometre daha eskimekten kurtardım. Üstelik, zaman da kazandım... Daha çok iş de yaptım. Kime zararım oldu ki?”

Belediye Başkanı yumuşamadı:

“Mevzuata göre suçlusun” dedi. “Ve bu suçu işlediğin için seni işten çıkarıyorum. O kadar.”

“Fakat Sayın Başkanım... Suç bunun neresindedir?”

“Devlet malını sattın” diye bağırdı Başkan, “Sen devletin malını sattın, karşılığında aldığın parayı da cebine attın. Suçun, devlet malını satmaktır.”

Ragıp Yılmaz şaşırtdı kaldı:

“Vıdanjörü satmadım ki Sayın Başkanım” dedi. “Vıdanjörün içindeki pisliği sattım. Hergün Karasu'ya döktüğüm pislik, devlet malı mı yani?”

“Elbette” dedi Başkan. “İşte bunun için de suçlusun.”

Ragıp Yılmaz baktı ki, işten kovulmasını önleyemiyor, dayanamadı, içini boşalttı Başkan'a:

“O halde bundan sonra siz de bu kadar kıymetli olan devlet malını alır, kazanıda saklarsınız” dedi.

Ragıp Yılmaz işten kovulmasına üzülüyordu ama, işten kovulma nedenine daha çok üzülüyordu.

“Devlet malını satan adam damgası vuruldu ya bir kez alınma” dedi. “İşte beni en çok bu rahatsız ediyor.”

Vıdanjör kokusuna alışabilmiş bir kişi olmasına karşın, “Devlet malını satan adam” damgasının kokusuna bir türlü dayanamıyormuş ve alışamıyormuş hâlâ, aradan bunca yıl geçtiği halde. •

(Mevzuat Böyle Efendim / Ekim 1981)

Bir Şeyleri Değıştirmenin Basit Yolu

Gülün - Gülümseyin

Gülmek, gülümsemek o olayı gerçekleştirebileceğinizi gösteren ve enerji veren bir duygudur. O anda sizi barışık bir duruma getirir ve pozitif yaklaşmanızı sağlar.

Odaklanın

Kendinize ne istediğinizi tam olarak sorun. O konuyu nasıl yapabileceğinizin yolunu bulun.

Değıştirin

Konuyu çözümlmek için bütün enerjinizi bu konuya verin. Unutmayın; hiç kimse içinizdeki boşluğu dolduramaz.

Günümüz
Gerçeği:

Hakikat Sonrası

Gerçeklik Algıya Karşı

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Bu yazıyı yazmaya başladığım akşam, sosyal medya ve sanal dünya medyasından (bundan sonra alternatif medya diye geçecek) geçen haberler şöyleydi: “Trump kalp krizi geçirdi”, “Amerika Rus denizaltısını batırdı”, “Putin savaş için toplantı yaptı...”

Yalanların samimiyetle çelişmediği bir çağda yaşıyoruz. Yalanlar, yeni medya özellikle sosyal medya olanakları sayesinde gerçek olguları itibarsızlaştırma çabasına dönüştü. »

*1980'lerden
bu yana medya,
habercilik,
haber
programı
konusunda
inanılmaz
bir enflasyon
yaşanıyor.*

Hakikat-sonrası (Post-truth) son dönemin en çok tartışılan kavramlarından biri olarak öne çıkıyor. Kamuoyu kanaatinde rasyonelliğin-akılcılığın duygusallıkla yer değiştirmesi olarak kullanımı artan hakikat sonrası, 2016'da Oxford sözlüğü tarafından yılın kelimesi seçildi. Terim ilk kez 1992 yılında, Sırp asıllı Amerikalı oyun yazarı Steve Tesich'in The Nation dergisinde yayımlanan yazısında geçiyor. Duyguların ve kişisel kanaatlerin belirli bir konu üzerinde kamuoyunu belirlemede rasyonel gerçeklerden, olgulardan daha fazla etkili olması durumu anlamına geliyor. Teorik ve pratik köklerine baktığımızda hakikat fikrine yönelik yıllar öncesine dayanan ve büyük ölçüde sol siyasetten gelen görececi/rölativist ve postmodernist saldırıların bugün sağ siyasetin temsilcileri tarafından benimsenmesini içeren

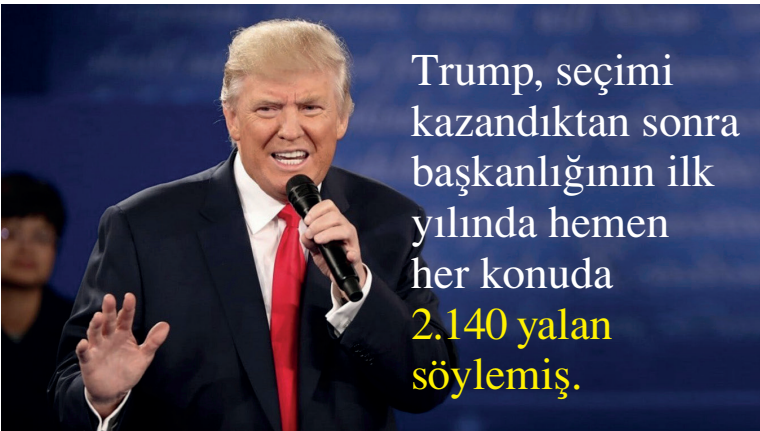

Steve Tesich

hale getirmektense, hakikati kendi kanaatlerine uydurmak için bükme-ye cesaret bulduğu giderek gelişen uluslararası bir trendin parçası olarak gözlemleniyor.

2016 yılında dünya genelinde hakikat sonrası kavramının giderek popüler olmasındaki temel etken kuşkusuz Donald Trump'ın Amerikan Başkanlığı'na seçilme süreci ve sonrasındaki başarısıdır. Hatırlarsak, seçim kampanyası boyunca izlediği seçim stratejisini rakibi Hillary Clinton üzerinden gerçek olmayan faktörler üzerine kurgulamıştı Trump. Seçimi kazandıktan sonra

ise, başkanlığının ilk yılında 2.140 yalan söylemiş. Ve hemen her konuda söylemiş bu yalanları. Bunlar, bir siyasetçinin sıkıştığı anlarda başvurduğu

yalanlar değil. Bunlar kendisine bir evren kurmak ve bu evrene kitleleri ikna etmek için başvurduğu yalanlar.

Nereden Başladı?

1890'larda asparagas gazeteciliği doğdu ve yayıldı. Hakikati söylemektense okur çekmekle ilgilenen, müstehcen, abartılı, skandal odaklı gazeteciliği tarif etmek için kullanıldı.

20 yılı aşkın bir süredir kullanılan hakikat sonrası terimi, ABD Başkanı Ronald Reagan döneminde ortaya çıkan uygulamalara gönderme yapmaktadır. Reagan'ın başkan olduğu dönemde kullandığı söylemlerinde, gerçek hedef ve niyetini belli etmeden gerçekliği gizlemeye çalışması, bu yöndeki tartışmaların zeminini oluşturmaktadır. Örneğin, Reagan, 1986 yılında ortaya çıkan İran'a silah sattığı iddialarını reddetmiş ve bu doğrultuda açıklamalarla kamuoyunu ikna etmeye çalışmıştır. Ancak ilerleyen dönemde iddiaların doğruluğunu kabul etmek zorunda kalmıştır. İran-Kontra Skandalı sonrası ortaya çıkan belgelere karşın kendisini savunan Reagan, "Kalbim ve en iyi niyetim halen bunun (yap-tığım işin) doğru olduğunu söylüyor. Ancak gerçekler ve kanıtlar bana böyle olmadığını gösterdi." ifadelerini kullanmıştır.

1980'lerden bu yana medya, habercilik, haber

programı konusunda inanılmaz bir enflasyon yaşanıyor. (enflasyon terimini hem değer azalması hem de sayıca çoğalma anlamlarının ikisini birden kapsar şekilde kullandım) Haber programlarından haber kanallarına evrildik.

Neoliberalizm haberlerin para kazandırabileceğini gösterdi. Bu ise yanlış haber-yandaş medya ya giden yolu oluşturdu. Haber izleyenlerin içinde artık çok sayıda yanlış izleyeceği bulunduğu için geleneksel ve alternatif medya arasındaki çizgi muğlaklaştı. Pek çok kişi, haberlerini doğruyu söylemeye dair kıstasları tartışmaya açık olan kaynaklardan almayı tercih etmektedir. Bütün medyanın böyle yada böyle yanlış olduğu kanısında olan kişi, kendi lehine yanlış olan bilgi kaynağını seçmektedir.

Neoliberalizmin yol açtığı iktisadi krizler, geleneksel medya

İktisadi krizler, özellikle yazılı basını ağır yaraladı.

kurumlarını özellikle de yazılı basını ağır yaraladı. İşten çıkarmalar, okuyucu sayısının düşmesi gibi sonuçlar doğurdu. Daha kolay daha çabuk ulaşılabilir alternatif medya elimizin altında yer almaya başladı. Örneğin Facebook büyüdükçe, haberleri kendinde toplayarak güç oldu.

Olgular ile kanaat internette yan yana sunuluyor. Hiçbir filtrenin ve güvenlik araştırmasının olmadığı günümüzde, okur-izleyici kesintisiz bir şekilde yanlış yayınlara maruz kalıyor.

Sadece medya mı suçlu? En üzüntü verici köklerinden bir diğeri de akademik dünya ve üniversitelere. Postyapısalcı ve postmodern düşünürler tüm insan davranışının onu ifa eden faillerin kavradığı ya da kavrayamadığı anlamlarla yüklü olduğunu savundular. Böylece hakikat kavramının kendisi merceğin altına yatırılmış oldu. Artık doğru cevap diye bir şey yoktu, yalnızca

anlatılar vardı. Artık nesnel hakikat öldü. Bu düşünürler, hakikate ilişkin bütün iddiaları, bunları dile getiren kişinin siyasal ideolojisinin yansımasından başka bir şey olmadığını savundular. Hatta bilginin bir iktidar biçimi olduğunu dile getirdiler.

Hakikat Sonrası Siyaseti

Bugün dünya genelinde birçok siyasetçi siyasi stratejisini gerçek olmayan kavramlar üzerine kurgulamaktadır. Seçmenlerin gerçek hissedeceği ve duygularını coşturacağına inandığı şeyleri hiçbir dayanağı olmamasına karşın söylemekten çekinmemekte ve başarıyı da bu sayede yakalamaktadır. Bugün seçmenler politikacıların ne söylediklerinden çok söyledikleri şeyin onları nasıl hissettirdiklerini hatırlamakta bu yüzden politikacılar da gerçekler üzerine değil duygular üzerine giderek çıkarlarını korumaktadır.

Yönetenlerin ve politikacıların yalan söylemesi, uydurma beyanlar, propaganda üretilmesi, örtbas veya

**Hiçbir
filtrenin olmadığı
günümüzde, okur-izleyici
kesintisiz bir şekilde yanlış
yayınlara maruz kalıyor.**

saçmalamalar konusunda yeni bir şey yok. Makyavelizm, siyasi söylemin ortak bir terimi hâline geldi çünkü Makyavel'in tüm liderlerin bir noktada yalan söylemesine ihtiyaç duyabileceğine olan inancını somutlaştırdı. Siyasette yalan söylemek sapkınlık olarak algılanmaz. Siyaset kuramcısı ve "neo-con"ların fikir babası Leo Strauss, ana hatları ilk kez Plato tarafından çizilen bir kavram geliştirdi ve toplumsal uyumun sürekliliğini sağlamak veya bir gündemi ilerletmek için seçkin bir elit tarafından kasıtlı olarak yayılan yalanı ifade etmek

Siyaset kuramcısı Leo Strauss, seçkin bir elit tarafından kasıtlı olarak yayılan yalanı ifade etmek için kullandığı "asil yalan" terimini literatüre kazandırdı.

için kullandığı "asil yalan" terimini literatüre kazandırdı. Ama, hakikat sonrası, üretim alanında bulunmaz; tepki alanında bulunur. Eğer yalanlar, örtbas, uydurma beyan, propaganda ve saçmalık yaratma her zaman politikanın önemli bir parçası idiyse, o zaman değişen şey kamuoyunun onlara nasıl karşılık verdiğidir.

Hakikat sonrası siyaset (post-factual siyaset olarak da adlandırılıyor bazen), tartışmanın büyük ölçüde, politikanın detaylarından kopuk şekilde duygulara yöneldiği ve hakikatlere yönelik argümanların yok sayıldığı bir politik kültür olarak tanımlanıyor. Bu tür politikanın

belirleyici özelliği olarak da şaşırtıcı olmayan bir şekilde seçim kampanyası yürüten profesyonellerin, medyanın veya bağımsız uzmanların yanlış oldukları tespit edilse bile, konuşma noktalarını tekrarlamaya devam etmeleri olduğu belirtiliyor.

Hakikati kendi "hemenfaatleri için "çeviren" siyasi alavereciler, ne yaptıklarının tamamen farkında oldukları için, bunlar saçmalama olarak görülemez, çünkü başkalarına tesir etme gibi açık bir kasıtları vardır. Bu durum kötücül bir biçimde de görülür. Kendini aldatma ve hezeyanın işin

içine karıştığı ve hemen hemen tüm muteber kaynakların karşı çıktığı safsataya inanıldığı zaman yaşanan şeydir bu. Hakikat sonrası en saf halini kalabalığın gösterdiği tepkinin bir yalan hakkındaki gerçekleri sahiden değiştireceğine inandığımızda alır. Hakikat sonrası çağına özgü olan şey, gerçekliği bilme düşüncesinin değil bizzat gerçekliğin varlığının hiçe sayılmasıdır. Hakikat sonrası, hakikat diye bir şey olmadığı iddiasından çok, olguların siyasi bakış açımıza tabii olduğu iddiasına dayanır. "Hislerimiz bazen olgulardan daha çok önem taşıyor" düşüncesi üstünde yükseliyor. • (Sürecek)

barbarosenc@gmail.com

Kültür ve Sanat Dünyasından

Dr. Tekin Özertem

Siyaset Kültürü

SİYASETİN DE KÜLTÜRÜ olur mu demeyin! Olur. Kültür, bir toplumun duyuş ve düşünüş birliğini oluşturan, gelenekleşmiş her türlü yaşayış, düşünce ve sanat varlıklarının tümünü içerdigi; siyaset de yaşamın bir parçası olduğu için toplumdaki topluma, kişiden kişiye değişen farklı kültürel özelliklere sahip.

Dil Devrimi sürecinde Türkçeden Arapçaya geçtiği kabullenilse de siyaset sözcüğü dönüp dolaşıp Arapçadan dilimize geçen ve farklı anlamlar içeren bir sözcük. Öncelikli anlamı at bakıcılığı, seyislik. Diğer anlamı da yöneticilik. Bey, efendi, egemen anlamına gelen seyit sözcüğü de aynı kökten türemiş. Bizdeki kullanımı daha çok devlet yönetimine ilişkin.

Dilimizde siyaset sözcüğü ile aynı anlamda kullandığımız bir diğer sözcük de politika sözcüğü. Günlük konuşmalarımızda ne yazık ki asıl anlamlarından dışlayarak kullanıyoruz bu iki sözcüğü. Çünkü devlet yönetmeye, devlet yönetiminde söz sahibi olmak isteyenleri, devlet yönetme sanatına vakıf olup olmadıklarına

aldırmayıp siyasetçi ya da politikacı olarak kabulleniyoruz. Herhangi bir konuda düşüncesini, söylemini beğenmediği-
miz kişilere de “politika yapma”, “siyaset yapma” diyerek
de anlamını olumsuzlayarak kullanıyoruz siyaset ve politika
sözcüklerini. Nedeni her iki sözcüğün de gerçek anlamları-
nı bilmememiz. Çünkü kültür sözcüğünün toplumlara ve
bireylere yönelik bir diğer anlamı: akıl yürütme, eleştirme ve
beğeni yeteneklerinin öğrenim, deney ve yaşantılar
yoluyla gelişmişlik.

Bir toplumun siyaset kültürünü oluşturan, devlet yönetimine sahip ya da aday olan bireylerle toplumun o bireylere karşı tutumu. Binlerce yıldan bu yana hep egemenler yönetmiş devletleri doğuda ve batıda. Güçle ya da desise ile ele geçirmişler devlet yönetimlerini. Aralarında halklar tarafından seçilenler de olmuş zaman zaman. Eski Türk boylarında kağanlar; beylerin, boyların ileri gelen kişilerinin ve halkın da yer aldığı kurultaylarda bilge, alp (yiğit, yürekli), doğru sözlü ve erdemli

*Birçok ülkede
siyaset kültürü
iyileri eleyip
kötüleri
iş başına
getirmeye
koşullanmış
durumda.*

kişiler arasından seçilmişler. Antik Yunan demokrasisinde de yönetime seçimle gelmiş devleti yönetenler.

Roma İmparatorluğu, Hristiyanlığı resmi din olarak kabul ettikten sonra içinde kilisenin de yer aldığı farklı bir siyaset kültürü oluşmuş Avrupa'da. 13. Yüzyılın başına kadar sürmüş Avrupa'da kralların ve kilisenin hükümranlığı. İngiltere kralı Yurtsuz John'un^[1] tahtını korumak için büyük toprak sahipleri ile anlaşıp Magna Carta Libertatumu / Büyük Özgürlük Sözleşmesini imzaladığı 1215

yılına kadar sürmüş siyasetin sadece kilise ve kralların hakkı olduğu. Büyük Özgürlük Sözleşmesi, vatandaşların özgürlüklerini belirlemekten çok kralın sonsuz yetkilerini din adamları, toprak sahipleri ve halk adına sınırlandırmış olsa da işin rengi biraz değişmiş siyaset kültürü açısından. Fakat halk değil din adamları ile toprak sahipleri siyasette söz sahibi olmuşlar.

SIYASET KÜLTÜRÜ

BAKIMINDAN değişim düşün alanında, hümanizmin öncüleri Erasmus'un^[2] Deliliğe Övgü, Thomas More'un^[3] Ütopya adlı eserlerinin yayımlanması ile ortaya çıkmış 15. yüzyıl sonrasında. Thomas More, insanların

birbirlerine hükmetmeyecekleri, eşit koşullarda yaşayacakları bir devlet düzeninden; Erasmus da devleti yöneten müktedirlerin hangi niteliklere sahip olmaları gerektiğine değinmişler söz konusu eserlerinde. Değinmişler, değinmesine de pek bir şey değışmemiş yine de yüz yıllar boyunca. Siyaset kültürü, Avrupa hükümdar ve soyluların halka rağmen kendi çıkarları uğrunda halklara hükmetmelerinden öteye geçememiş. 17. yüzyılda

Aydınlanma Çağı'nın öncüsü, düşünce özgürlüğünü ve insan eylemlerinin akla göre düzenlemesi anlayışının savunucusu İngiliz filozof John Lock'un^[4] görüşlerinin Avrupa'da yaygınlaşmasına kadar devam etmiş bu süreç.

Amerika Birleşik Devletleri Kongresi tarafından 1776 yılında kabul edilen Bağımsızlık Bildirisi, Fransa'da Descartes'in^[5] tohumlarını attığı; Montesquieu^[6] ve J. J. Rousseau^[7] sayesinde yeşeren aydınlanma sonucunda 1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi sonrasında ortaya çıkan demokrasi kavramı ile farklı bir içerik kazanmış siyaset kültürü. 18. Yüzyılın sonlarından başlayarak önceleri sadece küçük topluluklara has yönetim şekli olarak algılanan

SIYASET KÜLTÜRÜ
1789 YILINDA
GERÇEKLEŞEN
FRANSIZ DEVRİMİ
SONRASINDA
ORTAYA ÇIKAN
DEMOKRASİ
KAVRAMI İLE
FARKLI BİR İÇERİK
KAZANMIŞ.

demokrasi; insanların yurttaş olarak eşit haklara sahip oldukları, seçtikleri temsilciler tarafından yönetildikleri bir siyasal düzen olarak büyük devletler tarafından da giderek benimsenip uygulanmaya başlanmış. Bunun sonucunda da siyaset kültürünü zenginleştirip farklılaştıran devlet yönetiminde söz sahibi olmak isteyen siyasi partiler ile siyasetçiler çıkmış ortaya.

Zamanla kendi çıkarları peşinde olan halk dalkavuklarının seçimlerle işbaşına gelmeleri, çıkarıcı yandaşlarının devlet yönetimlerinde söz sahibi olmaya başlamaları ve dini siyasete alet etmeye başlamalarıyla da işin rengi değişivermiş.

Siyasetteki bu yozlaşmaya da ilk kez “Cahil bir toplum, özgür bırakılıp kendine seçim hakkı verilse dahi, hiçbir zaman özgür bir seçim yapamaz. Sadece seçim yaptığını zanner. Cahil toplumla seçim yapmak, okuma yazma bilmeyen adama hangi kitabı okuyacağını

sormak kadar ahmaklıktır! Böyle bir seçimle iktidara gelenler, düzenledikleri tiyatro ile halkın egemenliğini çalan zalim ve madrabaz hainlerdir!” diyerek karşı çıkan da Friedrich Nietzsche^[8] olmuş. 20. Yüzyılın başlarında, I. Dünya Sava-

şı sonrasında Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluklarının dağılmasından sonra demokrasi ile yönetilen ülkeler ortaya çıksa da çok geçmeden Avrupa, Latin Amerika ve Asya’da birçok ülke diktatörler tarafından yönetilmeye başlamış. Sömürgecilik anlayışının sona erdiği II. Dünya Savaşı sonrasında da Batı Avrupa’da başlayan demok-

20. Yüzyılın başlarında, demokrasi ile yönetilen ülkeler ortaya çıksa da Avrupa, Latin Amerika ve Asya’da birçok ülkede diktatörler tarafından yönetilmeye başlamış.

ratikleşme süreci ile siyaset günlük yaşamın vazgeçilmez bir unsuru olmuş. 20. Yüzyılın ikinci yarısından başlayarak da devlet yönetme sanatı olarak tanımlanan siyaset de tutulmayan sözler, gerçekleştirilmeyen vaatler, hayasızca iftiralar

ile halklardan oy isteyen kifayetsiz muhterislerle sanat vasfını yitirip zanaata dönüşmüş...

GÜNÜMÜZDE DE ÖZELLİKLE

gelişmemiş ve az gelişmiş ülkelerde birbirleri ile kavga eden ve rakiplerini iftiralarla karalayıp bir araya geldiklerinde aralarında hiçbir şey olmamış, o yalanlar söylenmemiş, iftiralar atılmamış gibi el sıkışıp, gülüşüp söyleşen siyasetçiler ile

buna aldırılmayıp bu siyaset bezirgânlarına tekrar tekrar oy veren halklar oluşturuyor siyaset kültürünü.

Sadece gelişmemiş ve az gelişmekte olan ülkelerde değil gelişmiş denilen ülkelerde de birtakım ayrıntılar dışında durum pek farklı değil. Çünkü görünürde çoğu siyasetçinin amacı ne ülkelerinin gelişmesi ne de halklarının refah düzeyini yükseltmek. Büyük çoğunluğu kendi kişisel ya da temsilcileri oldukları sermaye gruplarının çıkarları için çaba göstermekte. Aksini yapmak isteyenlerin ne yazık ki seçilme şansları pek yok. Birçok ülkede siyaset kültürü iyileri eleyip kötülerini iş başına getirmeye koşullanmış durumda.

Ne yapmalı ne etmeli de bu düzen değişmeli?

Yapılması gereken her şeye rağmen Friedrich Nietzsche'nin demokrasie ilişkin öngörüsünü boş

çıkarmak ve halkların bilinçlenmelerini sağlamak. Bunun yolu da eğitimden geçiyor. Yakın geçmişte ülkelerin gelişmişliklerini ekonomik verilere göre değerlendiren Birleşmiş Milletler 1990 yılından başlayarak ülkeleri insanî gelişmişlik düzeylerine göre değerlendirmekte. Bu değerlendirmede en önemli ölçüt ülkelerin sahip oldukları eğitim düzeyi. Bu nedenle ülkelerin siyaset kültürlerine ilişkin düzeylerini

değerlendirmek için de insanî gelişmişlik endekslerine bakmak yeterli.

Bu konuda söylenecek tek şey: Toplumların tüm bireylerinin siyasetle yakından ilgilenmeleri, aksi takdirde daima yoz siyasetin kurbanları olacakları... •

tekinozertembd@gmail.com

ÜLKELERİN SİYASET
KÜLTÜRLERİNE
İLİŞKİN
DÜZEYLERİNİ
DEĞERLENDİRMEK
İÇİN İNSANİ
GELİŞMİŞLİK
ENDEKSLERİNE
BAKMAK YETERLİ.

Kaynakça:

- [1] Yurtsuz John (1167 - 1216)
- [2] Desiderius Erasmus (1466- 1536) Kuzey Avrupa Rönesansı'nın önemli ustası ve klasik edebiyat araştırmacısı, Hümanist bilgin ve ilahiyatçı.
- [3] Thomas More, (1478 - 1535) İngiliz yazar, devlet adamı ve hukukçu.
- [4] John Lock (1632-1704) 17. yüzyılın en önemli düşünürlerinden İngiliz klasik liberal filozof.
- [5] René Descartes (1596 - 1650) Fransız filozof, matematikçi ve yazar.
- [6] Charles-Louis de Secondat Montesquieu (1689 - 1755) Kuvvetler ayrımı esasını; yasama, yürütme ve yargı'yı birbirlerinden ayırmanın önemini vurgulayan Fransız politik düşünür.
- [7] Jean-Jacques Rousseau (1712 -1778) Siyasi fikirleri, Fransız Devrimini etkilemiş Cenevreli filozof ve yazar.
- [8] Friedrich Wilhelm Nietzsche (1844 - 1900) Alman filolog, filozof, kültür eleştirmeni, şair ve besteci.

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 İmitasyon (Fr.)

- a-Kokulu gaz
- b-Parçacık
- c-Petrol atığı
- d-Taklit

2 Trend (İng.)

- a-Bölüntü
- b-Eğilim
- c-Yaşam öyküsü
- d-Kırık çizgi

3 Full-time (İng.)

- a-Güçlü heyecan
- b-Tam gün
- c-Karmakarışık
- d-Doyumsuzluk

4 Aranjör (Fr.)

- a-Raşitizm hastalığı
- b-Mirasiedi
- c- renk körlüğü
- d-Müzik düzenleyici

5 Kolaj (Fr.)

- a-Aşırılık
- b-Kesyap
- c-Emeksiz sağlanan kazanç
- d-Bir işi yürütenler

6 Mantalite (Fr.)

- a-Müzik aygıtı
- b-Küçük, sevimli
- c-Anlayış
- d-Baharat türü

7 No-frost (İng.)

- a-Eşgüdüm
- b-Kargaşa
- c-Yıldırı
- d-Karlanmaz

8 Dublaj (Fr.)

- a-Seslendirme
- b-Erkek ceketi
- c-İri başlı vida
- d-Sağlam başlık

9 Ekipman (Fr.)

- a-Takım
- b-Şüpheli düşünce
- c-Yazılı belge
- d-Reşit olma

10 Bloke (Fr.)

- a-İçki mahzeni
- b-Uzunluk ölçü birimi
- c-Önlenmiş, el konulmuş
- d-Papaz yardımcısı

11 Hijyenik (Fr.)

- a-Evrinsel
- b-Sağlıklı
- c-İki odaklı gözlük
- d-Sert tartışma

12 Libero (İta.)

- a-Balo kıyafeti
- b-Metal Yaprak
- c-Lüks tutkusu olan
- d-Son adam

13 Plaket (Fr.)

- a-Çelik dolap
- b-Nesneleri tanıyamama
- c-Onurluk
- d-Belirlenimcilik

14 Referans (Fr.)

- a-Cam boru
- b-Etkisiz
- c-Kaynak, tavsiye
- d-El kürkü

15 Stres (İng.)

- a-Ruhsal gerilim
- b-Edebi eser
- c-Eşya yapımı
- d-Nine, büyük anne

Çağdaş Düşünce

Dr. Ögüt Yazman

Demokrasi ve Serbest Piyasada Gelir Dağılımı

Geçtiğimiz ay yüzyıllardır ekonominin en çok tartışılan konularından biri olan “dünyada gelir ve servet dağılımı”nın tarihi süreç içindeki başlıca aşamaları özetlenmişti. Gerek Liberalizm yanlılarını içeren, gerek Karl Marx’ın ayrı bir sistem önerisine dayanan Sovyetler Birliği uygulamasının çözülüp dağılışı anlatılmıştı.

GELİR VE SERVET

Konuyu incelerken gelir ve servet dağılımının dikkatli bir şekilde ölçülmesi ile günümüzde ve geçmişte dağılımın nasıl değiştiği anlaşılabilir. Dağılıma iki yönden bakılır. Bir ülkede ulusal ekonomilerinde gelir ve servet nasıl dağılıyor? Dünya ülkeleri arasında toplam üretimi nasıl?

Gelir denilince bir kişi veya bir ailenin genelde bir yılda elde ettiği toplam parasal değer anlaşılır. Gelir, emekle işgücünün elde ettiği kazanımlardan olabileceği gibi kiralar, faiz ve kâr payları gibi mülkiyetle ilgili gelirler ve devletin yaptığı transfer ödemelerinden oluşur.

Servet ise belli bir zamanda sahip olunan bütün değerlerin parasal toplamıdır.

EŞİTSİZLİĞİN ÖLÇÜLMESİ

Gelir dağılımı, günlük hayatımızda çok sık kullanılan kişi başına düşen milli gelirden farklı bir özellik taşır.

Bir ülkede bir yılda üretilen bütün mal ve hizmetlerin toplamına Milli Gelir (Gayri Safi Milli Hasıla-GSMH) denilir ve bunun o ülkede yaşayan nüfusa bölünmesi ile kişi başına düşen ortalama milli gelir bulunur. Ülkeler arası karşılaştırmalarda kişi başına milli gelir aynı para birimi (genelde dolar) ile ifade edilir.

Kişi başına milli gelirin yüksek olduğu ülkelerin vatandaşlarının istek ve ihtiyaçlarının daha iyi

**Bu gidişin,
insanlığın
kaderini
kontrolden
çıkarcacağını
bilmeliyiz.**

karşılandığı, daha çok şeye sahip oldukları ve refah düzeylerinin yüksek olduğu anlaşılır. Daha çok otomobil, daha iyi eğitim ve sağlık hizmeti, daha uzun yaşam, daha çok internet bağlantısı, daha büyük evler gibi.

Gelir dağılımı yaklaşımı madalyonun diğer yüzüne bakmamızı sağlar. Örneğin ABD’de kişi başına milli gelir 60.000 dolardır. Bu ortalama bir gelirdir. Oysa kimi Amerikalı evsiz sokaklarda yılda 5000 dolar bile bulamazken, bazıları milyonlarca dolar gelir elde etmektedir.

Elde edilen gelirlerin dağılımındaki büyük farklılığı ve eşitsizliğin hangi düzeyde olduğunu ölçmek için belirli gelir düzeylerine göre grupların elde ettiği gelirin oransal dağılımına bakılır. Örneğin nüfusun en düşük gelirli yüzde yirmisi toplam gelirin yüzde kaçını almaktadır? (Lorenz) Dünyada yoksul-

luk sınırının altında olan nüfusun giderek toplam nüfus içindeki oranı artarken, artan toplam gelirden daha az pay aldığı görülmektedir.

EŞİTSİZLİK

Gelir dağılımındaki eşitsizliği açıklamada işgücü gelirleri ile mülkiyet gelirlerinin dağılımına bakılır. Emeğe dayalı gelirler yetenek, işte çalışılan süre ve gayretlerin yoğunluğuna göre değişiklik gösterir. Bu değişim ise diğer faktörlerle birlikte temelde kişilerin eğitim düzeylerinin de sonucudur.

Mülkiyet gelirlerinin dağılımını ise emek gelirlerinden

ABD’de kişi başına milli gelir 60.000 dolardır. Oysa evsizler sokaklarda yılda 5000 dolar bile bulamazken, bazıları milyonlarca dolar gelir elde etmektedir.

farklı ve daha karmaşıktır. Çünkü servetlerdeki dağılımda daha büyük ve dengesiz bir dağılım söz konusudur. Miras yoluyla gelen servet içinde doğan bir ailenin çocukları, daha başlangıçta diğer

ortalama bir kişiden daha varlıklıdır. Bu bir eşitsizlik nedenidir. Ayrıca bireylerin hayatları boyunca yaptıkları tasarruflar da bir servet kaynağıdır. Diğer önemli bir servet kaynağı ise girişimcilikten gelen net kazanımlardan oluşur. Son kırk yılda küreselleşme rüzgârları ile yelkenleri kabanar girişimlerin uygulamaya koyduğu yeni teknolojilerden kaynaklanan servetler çok büyük miktarlara ulaşmıştır. ABD’de en zengin 100 Amerikalı ve dünyanın en zengin 100 sıra-

laması da değişmiş, yeni gelenler eskilerin net servetlerini de geçerek dünyanın en büyük servet sahipleri olmuştur.

EZBER BOZAN DEĞİŞİMLER

Eskiden gelir ve servet dağılımı incelenirken gelişmiş ülkelerde daha adaletli bir dağıtım olduğu görülüyordu. Çoğu diktatörlüklerle yönetilen az gelişmiş ülkelerde ise çok adaletsiz bir dağılımla eşitsizliklerin çok büyük boyutlara ulaştığı anlaşılıyordu. 21. Yüzyılda durum değişmiş gelişmiş denilen ülkelerde de eşitsizlikler artmıştır.

Siyasal Tarih, siyasal eşitliğin, özgürlüklerin kısaca insan haklarının sağlanması için demokrasi yolundaki uğraş ve savaşların da tarihidir. Ekonomi Tarihi ise eğitimde, iş bulmada ve insanların refah ve mutluluğu için bütün sosyal sistemlerde fırsat eşitliğinin sağlanması ile etkinliğin artırılması amacını anlatır.

KÖTÜ GİDİŞİ DURDURMA

Tarih, kötü gidişi durdurmak için toplumların değişim istedikleri

zamanlarla doludur.

Değişim, bazen demokrasi, bazen ekonomik hakların ayrı ayrı, bazen ikisinin birlikte istendiği ve birbirini tetiklediği toplumsal tepkiler, ayaklanmalar ve ihtilallerle gelmiştir.

21. Yüzyılda halk hareketleri iki ayrı eksende sürüyor.

Biri Kuzey Afrika ve Ortadoğu'da az gelişmiş ülkelerde başlayan hem demokrasi ve özgürlük

Arap Baharı diye adlandırılan 2011'de Tunus'ta başlayan halk hareketleri, Mısır ve Libya'daki eski diktatörlerin sonu oldu.

isteği hem işsizlik ve ekonomideki kötü gidişi durdurma isteği olarak gelişti. Arap Baharı diye adlandırılan 2011'de Tunus'ta başlayan halk hareketleri, Mısır ve Libya'daki eski diktatörlerin sonu oldu. Suriye'de süren iç savaş 9 yıldır devam ediyor.

Diğeri demokrasisi ve ekonomisi gelişmiş dediğimiz ülkelerde başlayan ve ekonomik nedenlerle oluşan halk hareketleridir.

2008 krizinden sonra İspanya'da

başlayan gösterilerde yüzde 40 işsizlik oranına duyulan “öfke” ortaya çıktı. İngiltere ve Yunanistan’da aynı nedenlere dayanan gösteriler arttı. ABD’de “Wall Street’i işgal et” hareketinde göstericiler finans kesimi yüklü primlerle bolluk içinde yaşarken birçok insanın işsiz ve evini satmak zorunda kalışındaki haksızlığa karşı çıktılar.

Fransa’da akaryakıt vergilerine ve hayat pahalılığına tepkiyle başlayan sarı yeleklilerin protestoları (Aralık, 2018) dünya çapında başka ülkelere de sıçrayarak devam ediyor. İlk sıçradığı ülke Belçika oldu. Ülkenin çeşitli şehirlerinde gösteriler ve polisle çatışma haberleri geldi.

İngiltere’de Brexit (AB’den ayrılma) konusu son otuz yılda dört başbakanı koltuğundan ettikten sonra beşincisi ile daha büyük protestolara neden olarak sürüyor. (Eylül, 2019)

Tarihsel güçler işlemeye devam ediyor. Kapitalist ekonominin bazı toplumsal temellerini de kapsayan yapıları aşınma noktasındadır.

SONUÇ

1996’da en tepedeki 358 küresel milyarderin toplam serveti, en yoksul kesimden 2 milyar üç yüz milyon insanın toplam gelirine eşitti. (1996, Birleşmiş Milletler Raporu)

ABD’de yapılan son araştırma-

lara göre ev sahibi olanlarla olmayanlar arasındaki servet eşitsizliği keskin çizgilerle ayrılmıştır. Ev sahiplerinin ortalama serveti, kirada oturanların ortalama gelirlerinin 80 katına çıkmıştır. Ailelerin yüzde 37’si ev sahibi değildir ve yüzde 47’sinin emeklilik hesabı yoktur. Bunlar, servet eşitsizliğinin iki temel nedenidir. (U.S. Census Bureau, August 2019)

2017 yılında dünyada dolar milyarderi sayısı 2158’dir. Bunların toplam serveti 9 trilyon dolar olarak hesaplanmaktadır

BM ve Dünya Bankası’nın son verilerine göre yaptığım incelemenin sonucu da şudur:

2017’de istatistiklere alınmış 189 ülke içinde 156 ülkenin bir yıllık milli gelirleri 8.9 Trilyon dolardır. 2158 dolar milyardierinin serveti, dünya nüfusunun en az yarısı olan 3 milyar altı yüz elli milyon insanın yaşadığı 156 ülkenin bir yıllık gelirinden daha fazladır. (Hesaplama ilişkin veriler WB, World Development Indicators, 2017’den alınmıştır.)

Gelecek kuşaklar için sürdürülebilir bir gelecek sağlamak, daha adaletli gelir dağılımı ile iklimi ve nüfusu istikrara kavuşturacak ve bütün dünyayı kapsayacak yeni bir seferberlik gerektiriyor. Yoksa bu gidişin, insanlığın kaderini kontrol eden çıkaracağı bilmeliyiz. •

ogutyazmanbd@gmail.com

İyi olmak kolaydır, zor olan adil olmak. – **Victor Hugo**

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Eski eşyamızın
mutlak efendisiyken
yeninin kölesi olmak:

Diderot Etkisi

1769 yılında Paris'te bir Fransız düşünür, yaşadığı olağandışı deneyimi bir makalesinde kaleme aldı. Bu düşünür, ilk modern ansiklopedilerden birini derlemesindeki payıyla ün kazanan Denis Diderot idi. Diderot bu makalesinde, yeni ve gösterişli sabahlığına nasıl sahip olduğunu anlattı. Fakat bu sabahlık ona mutluluk yerine mutsuzluk getirdi. Ve onun bu mutsuzluğunun nedeni, neredeyse iki yüz elli yıl kadar sonra halen psikologlar ve pazarlama uzmanları tarafından irdelenmektedir.

Aydınlanma düşüncesinin öncülerinden Fransız yazar-filozof Denis Diderot 1772 yılında, yaşadığı bir deneyimini yazıya dökerek “Eski Sabahlığımdan Ayrılmanın Pişmanlıkları” (Regrets Sur ma Vieille Robe de Chambre) başlıklı bir makale yazmıştı.

Diderot’nun yeni sabahlığının onu mutsuz etmesinin nedeni, bu yeni ve gösterişli giysisinin, onun mevcut eski püskü eşyalarıyla olan uyumsuzluğu. Diderot şöyle diyordu makalesinde: “Şimdi tam bir uyumsuzluk var. Genel hava bozulmuş durumda. Artık ne bütünlük var ne de güzellik.”

Bu bütünlük gereksinimi Diderot’ta, tüm eşyalarını iyileştirme arzusunun beraberinde getirdi. Böylelikle eşyaları da yeni sabahlığının gösterişine uyumlu hale gelebilirdi. Çok geçmeden, yeni bir duvar halısı, yeni tablolar, yeni baskılar, yeni bir sandalye, gardırop, ayna, yeni bir çalışma masası ve pahalı bir saatle, bütün dairesi tamamıyla değişti. Diderot’nun betimlediği şekliyle, “bu otoriter” sabahlık, evinde “kendi

otoritesini” kurdu.

1988 yılında Antropolog Grant McCracken, bu “bütünlük arzusunun” ve bu arzunun satın aldığımız şeyleri nasıl şekillendirdiğini tanımlamak için Diderot Etkisi terimini kullandı.

O sıralarda pek çok ekonomist, tüketim mallarını, her birine yalnızca işlevi ya da faydası için sahip olunan yalıtılmış nesnelere olarak görürdü. Ve bu nedenle daha ucuzu ya da daha iyi bir modeli çıktığında, bu malların yerine kolayca yenisi alınabiliyordu.

McCracken’in yaklaşımı ise daha farklıydı. Onun savunduğu, sahip olunan şeylere münferit olarak bakmaktan ziyade, sahip olduğumuz eşyaların kişiliğimizi ve toplumdaki yerimizi yansıttığı idi. Ve bu yüzden de çoğunlukla, Diderot Etkisi’nin gücüyle bir araya gelen eşya kümeleriyle ilgiliydik.

Dolayısıyla bir banker BMW’si ve Bollinger’ıyla birbirini tamamlayacak bir Rolex satın alır ya da bir hippie pahalı ve doğru düzgün çalışmayan bisikletine yakışır biçimde grafik desenli tişört ve sakal yağı satın alır.

Diderot Etkisi bazı zamanlarda yararlı ve uygun fiyatlı olsa bile mevcut eşyalarına uymadığı için tüketicinin o ürünü almamasına neden olur. Fakat genel olarak -McCracken’in “bir sapma eşyası” olarak tanımladığı- yeni bir eşyanın yaşamımıza girmesi, Diderot’nun sabahlığıyla birlikte gözlemediği tüketim durumunun ortaya çıkması-

na yol açabilir: Bu yeni ögenin özelliklerine uygun düşecek yeni satın almalar yapılır.

Her ne kadar Diderot bu etkiyi uzunca bir süre önce gözlemlemiş olsa da, onun neden satın aldığımız konusundaki görüşleri bize ürün satan insanlar tarafından bugün halen kullanılmaya devam ediliyor.

Örneğin Apple'ı ele alalım. Birçok insan için bir iPhone satın almak (Diderot Etkisi dolayısıyla) ürün kümesini tamamlamalarıyla gelecek bütünlük ve güzelliğe duyulan arzuyla, diğer Apple ürünlerinin de satın alınmasına sebep olan bir sapma eşyası oldu.

Mağazalardaki eşya kümelerinin her biri, birbirini tamamlayacak ürünlerle doludur ve bu tüketim nesnelere bütünlüğü, tamamen yeni bir kimlik ve yeni bir yaşam biçimini temsil eder.

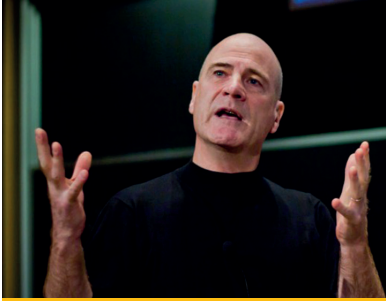

Ikea'nın ürünlerini seriler halinde gruplandırmasının nedeni de budur. Şifonyer almak için girersiniz fakat Diderot Etkisi, bu şifonyeri onlardan ayrı düşünemeyeceğiniz gibi yatak, gardırop, makyaj masası ve ayaklı askılığı da almanız için aklınızı çeler. Tüketim mallarının mağazalarda sergilenmesi sırasında uygulanan eşleştirme ve tasarımlar da bu mantıklı yapılır. Mağazalarda hazırlanan bu eşya kümelerinin her biri, birbirini tamamlayacak ürünlerle doludur ve bu tüketim nesnelere bütünlüğü, tamamen yeni bir kimlik ve yeni bir yaşam biçimini temsil eder. Eğer bu eşya kümelerindeki bir ürün aklınızı çeldiyse, Diderot Etkisi'yle bunu

yeni alımların takip etmesi olasıdır.

Bu örneklerde de görüldüğü gibi satıcılar Diderot Etkisi'nin gücünden yararlanırlar. Yani her yeni satın alma mevcut eşyalarımızı da etkileyerek, bizi sürekli olarak onların daha iyisini almaya zorlar.

“Overspent American” adlı kitabında Juliet Schor'un ele aldığı gibi Diderot Etkisi'ni inceleyen diğer yazarlar, bu sonu gelmez istek sarmalının acımasız bir tarafı olduğunu

Kültürel antropoloji ve tüketici davranışları arasındaki bağlantıları araştıran Antropolog **Grant McCracken**, Diderot Etkisi terimini türeten kişidir. Diderot Etkisi, tüketim nesnelere bireyin toplumdaki yerinin bir göstergesi olduğunu ve bu nesnelere bizde “bir uyum ve kültürel tutarlılık” arzusu uyandırarak, satın aldığımız ürüne “yakışır” başka yeni nesnelere satın almaya yönlendirmesini ifade etmektedir. McCracken bu etkinin, ihtiyaç duymadığımız şeyleri almamızı sağlamak için satıcılar tarafından kullanıldığını ve ürünlerin, bir tane satın aldığınızda diğerlerine ihtiyaç duyduğunuz hissedeceğinizi setler ya da kümeler halinde bilinçli olarak pazarlandığını dile getiriyor.

savundular. Schor, satın aldığımız şeyleri çoğu kez o tüketim nesnesine iliştilmiş bir “kurgusal imge” nedeniyle aldığımızı ifade ediyor.

Bu bakış açısına göre belki de Diderot yeni sabahlığıyla birlikte, bu tür lüks eşyalara sahip olan kişilerin ekonomik güvenine de kavuşmayı umuyordu. Fakat Juliet Schor, yeni bir eşya aldığımızda, bu eşyayla birlikte geleceği vaat edilen o “kurgusal imge”ye erişemediğimizi dile getiriyor. Ve bu saptama, yeni bir sabahlık almasına karşın zenginliğe erişemeyen Diderot için de geçerliydi.

Tam tersine eski sabahlığının içinde daha özgür hissediyordu Diderot. Eski sabahlığının eteğiyle tozlanan kitaplarını silebiliyor ya da kaleminin ucundan giysisine damlayan mürekkebi sorun etmiyordu. Bu nedenle eski giysisiyle arasındaki bağı, şöyle dile getiriyordu:

“Eski sabahlığının mutlak efendisiydim fakat yenisinin kölesi oldum.”

Diderot'nun başta ona güven ve özgürlük vaat eden yeni sabahlığı, sonuç olarak onu kapana kısırmıştı. Dolayısıyla alışveriş yaparken, satın almak üzere olduğunuz yeni ve son model telefon, şifonyer ya da sabahlığın beraberinde getireceği yaşam biçiminin hayalini kurarken, halihazırdaki eski eşyanızın iyi taraflarını da göz önünde bulundurmayı unutmayınız. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı: How new things can make us sad – Brendan Miller <https://www.bbc.com/reel/video/p06xj82h/why-new-things-make-us-sad>

Bende Kalanlar
Demir Ayaç

Refik Halid Karay ve ESKİCİ

Türk edebiyatında öykü denilince akla ilk gelen adlardan birisi de hiç kuşkusuz ki Refik Halid Karay'dır.

Refik Halid kırka yakın kitabıyla edebiyatımızın en verimli adlarından birisidir. Yazı yaşamına gazetelerde çeviri yaparak başlayan yazarımız, bu yazıları

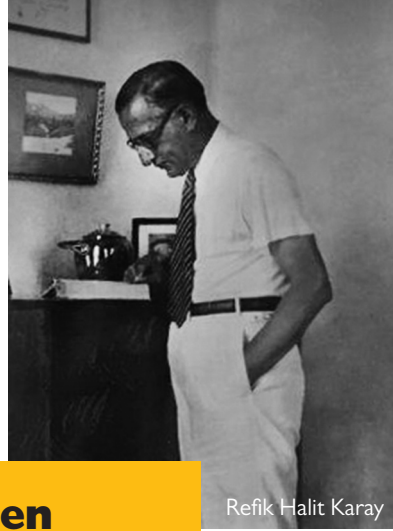
Refik
Halid Karay

yüzünden 1913'te sürgün cezası almıştır. Sinop, Çorum, Ankara ve Bilecik'te geçen sürgün yıllarının ürünü, gözlemlerine dayanan "Memleket Hikayeleri"dir. Sürgün sonrası İstanbul'a

dönmüş ve Robert Kolej’de öğretmen olmuştur. Refik Halid 1922’de Türkiye’den ayrılmak zorunda kalmış ve 16 yıl Beyrut ve Halep’te yaşamıştır. Bu yıllarının ürünü ise “Gurbet Hikayeleri”dir. 1938’de Türkiye’ye dönüşünden sonra romana ağırlık vermiş ve bu yapıtları da çok sevilmiştir.

“Ben Anadolu’yu bir köylü olarak değil, varlıklı bir şehir delikanlısı olarak gördüm ve anlattım” diyen Refik Halid’in kaleminde Anadolu insanı “Memleket Hikayeleri”nde yakından incelenmiş, onun yaşadığı doğa ve çevre tanık olduğu olaylar sayesinde bizlere aktarılmıştır. “Memleket Hikayeleri” Anadolu’nun tüm geçişini ve iç dünyasını tanıtan öz hikayelerdir ve bugün için bile tazeliğini koruyabilmektedir. Bu öykülerde içiniz

ezilir, birisini okuduktan sonra ikincisine geçemezsiniz ve yazar ile birlikte satırların arasında kaybolur, yaşanan acıyı birebir yaşarsınız. Yazarımız bu yapıtında kendi zamanına dek Anadolu insanı ile ilgili hiç ele alınmamış; fabrika, patron ve işçi ilişkileri gibi döneminin çok ilerisinde olan konulara da yer vermiş ve bizlere çok renkli bir yelpaze sunmuştur.

Refik Halit Karay

“Ben Anadolu’yu bir köylü olarak değil, varlıklı bir şehir delikanlısı olarak gördüm ve anlattım”

“Memleket Hikayeleri” konusunda bir ilktir.

Türk öyküleri üzerine akademik çalışmalar ve çeviriler yapan Alman Profesör Otto Spies’e göre, Refik Halid’in “Mem-

leket Hikayeleri”nde ulaştığı yüksek sanat örneğine bir daha erişilmemiştir. Dil, üslup ve edebi yönden bugün de aşılamayan bu hikayeler, modern Türk edebiyatının en güzel ürünleridir.

Daha sonraları, yurdundan 16 yıl ayrılmak zorunda kaldığı dönemde etkisi altında kaldığı “vatan hasreti”, Refik Halid’i daha büyük bir yazar yapmış ve “Gurbet Hikayeleri” or-

ESKİCİ

taya çıkmıştır. Adeta sözcüklerden tasarruf edercesine, bunca yoğun duygu nasıl olabiliyor da kısacık öykülerde bu denli ahenkli ve duygulu aktarılabilmiştir şaşar kalırsınız.

Yazarımızın torunu Asıhan Karay'ın; büyükbabası ile ilgili anlattıkları anekdotlardan beni en çok etkileyeni şu cümleler olmuştur:

“Sürgünde Türkiye’ye gidenlerden memleket toprağı istermiş büyükbabam, hâlâ kasamızda kağıda özenle sarılmış ve zarflara konmuş, memleket toprağı vardır. Suriye sınırına gelip memleketeye bakarmış. Küçük oğlu Ömer Uğur’un, yani babamın Türkçesi, Arapça aksanı edinmesin, bozulmasın diye Suriye’de sokakta oynamasını istememiş.”

Refik Halid Karay, Halep’te bulunduğu yıllarda çıkarmış olduğu “Vahdet” gazetesindeki yazıları ve çalışmaları ile, Hatay’ın Türkiye’ye bağlanmasında katkıda bulunmuştur. Gazi Paşa, yazılarını ve öykülerini çok sevdiği Refik Halid’in yurda dönmesinin sağlanmasını bizzat çok istemiş, konuyu yakından takip etmiş ve 1938 yılında af kanunu çıkmıştır. Değerli yazarımız aramızdan 18.7.1965 yılında ayrılmıştır.

Türk edebiyatında çok özel bir yeri olduğuna inandığım ve kalbimde çok ayrı bir yeri olan bu öyküyü sizlere sunuyorum. Öğretmenlerimizin bu öyküye titizlikle zaman ayırmasını, mutlaka okutmalarını ve yeni yetişen kuşakların “Eskici”yi hakkı ile öğrenmelerini dilerim.

Vapur rıhtımdan kalkıp da Marmara’ya doğru uzaklaşmaya başlayınca yolcuyla geçirmeye gelenler, üzerlerinden ağır bir yük kalkmış gibi ferahladılar: “Çocukcağız Arabistan’da rahat eder” dediler, hayırlı bir iş yaptıklarını

herkesi inandırmış olmanın uydurma neşesiyle, fakat gönülleri isli, evlerine döndüler.

Önce babadan yetim kalan küçük Hasan, anası da ölünce uzak akrabaları ve konu komşunun yardımıyla halasının yanına, Filistin’in sapa bir kasabasına gönderiliyordu.

Hasan vapurda oyalandı; gırlı gırlı işleyen vinçlere, üstleri yazılı cankurtaran simitlerine, kurutulacak çamaşırlar gibi iplere asılı sandallara, vardiya değiştirilirken çalınan kampanaya bakarak çok eğlendi. Beş yaşında idi; peltek, şirin konuşmalarıyla da güvertede yolcuları

epeyce eğlendirmişti.

Fakat vapur, şuraya buraya uğrayıp bir sürü yolcu bıraktıktan sonra sıcak memleketlere yaklaşıncaya kendisini bir durgunluk aldı. Kalkanlar bilmediği bir dilden “Hasan gel! Hasan git!” demiyorlardı; adı değişir gibi olmuştu. Hassen şekline girmişti.

“Taal hun yâ Hassen!” diyorlardı. Yanlarına gidiyordu.

“Ruh yâ Hassen...” derlerse uzaklaşıyordu.

Hayfa’ya çıktılar ve onu bir trene koydular.

Artık ana dili büsbütün işitilmez olmuştur. Hasan köşeye büzüldü; bir şeyler soran olsa da susuyordu, yanakları pençe pençe, al al olarak susuyordu. Portakal bahçelerine dalmış, göğsünde bir katılık, gırtlığında lokmasını yutamamış gibi bir sert düğüm, hep susuyordu.

Fakat hem tümüyle çiçek açmış, hem yemişlerle donanmış güzel, ıslak bahçeler de tükendi; zeytinlikler de seyrekleşti.

Yamaçlarında keçiler otlayan

kuru, yalçın, çıplak dağlar arasından geçiyorlardı. Bu keçiler kapkara, beneksiz kara idi; tüyleri yeni otomobil boyası gibi aynamsı bir cilâ ile, kızgın güneş altında, fırıl fırıl yanyordu.

Bunlar da bitti; göz alabildiğine uzanan bir düzlüğe çıkmışlardı, ne ağaç vardı, ne dere, ne ev! Yalnız ara sıra kocaman kocaman hayvanlara rast geliyorlardı. Çok uzun bacaklı, çok uzun boylu, sırtları kabarık, kambur hayvanlar trene bakmıyorlardı bile... Ağzılarında beyazımsı bir köpük çiğneyerek

dalgın ve küskün arka arkaya, ağır ağır yumuşak yumuşak, iz bırakmadan ve toz çıkarmadan gidiyorlardı.

Çok sabretti, dayanamadı, yanındaki askere parmağını göstererek sordu; o güldü:

“Gemel! Gemel!” dedi.

Hasan’ı bir istasyonda indirdiler. Gerdanından, alnından, kollarından ve kulaklarından biçim biçim, sürü sürü altınlar sallanan kara çarşafı, kara

çatık kaşlı, kara iri benli bir kadın göğsüne bastırdı. Anasının kine benzemeyen, tuhaf kokulu, fazla yumuşak, içine gömülüveren cansız bir göğüs...

“Yâ habibî! Yâ aynî!”

Halasının yanındaki kadınlar da sarıldılar, öptüler, söyleştiler, güldüştüler. Birçok çocuk da gelmişti; entarilerinin üstüne hırka yerine ceket giymiş, saçları perçemli, başları takkeli çocuklar...

Hasan durgun, tikanıktı; susu-

yor, susuyordu. Öyle, haftalarca sustu.

Anlamaya başladığı Arapça'yı, küçücük kafasında beliren bir inatla konuşmayarak sustu. Daha büyük bir tehlikeden korkarak deniz altında nefes almamaya çalışın bir adam gibi tıkandığını duyuyordu, gene susuyordu. Hep sustu.

Şimdi onun da kuşaklı entarisi, ceket, takkesi, kırmızı merkupları (bir tür yöresel deri ayakkabı) vardı. Saçlarının ortası, el ayası kadar sıfır numara makine ile kesilmiş, alınına perçemler uzatılmıştı. Deri gibi sert, yayvan tandır ekmeğine alışmıştı; yer sofrasında bunu hem kaşık hem çatal yerine dürümleyerek kullanmayı beceriyordu.

Bir gün halası sokaktan bağırarak geçen bir satıcıyı çağırırdı.

Evin avlusuna sırtında çuval kaplı bir yayvan torba, elinde bir ufacak iskemle ve uzun bir demir parçası, dağınık kılıklı bir adam girdi. Torbasında da mukavva gibi bükülmüş bir tomar duruyordu.

Konuştular, sonra önüne bir sürü patlak, sökülük, parça parça ayakkabı dizdiler. Satıcı iskemlesine oturdu; Hasan da merakla karşısına geçti. Bu dört yanı duvarlı, tek kat, basık ve toprak evde öyle canı sıkılıyordu ki... Şaşarak, eğlenerek seyrediyordu: Mukavvaya benzettiği kalın deriyi iki tarafı keskin incecik sapsız bıçağı ile kesişine, ağzına bir avuç çivi doldurduğuna, sonra bunları birer birer, İstanbul'da gördüğü maymun gibi avurdundan çıkarıp ayakkabıla-

rın altına çabuk çabuk mihlayışına, deri parçalarını pis bir suya koyup ıslatışına, mundar çanaktaki macuna parmağını daldırıp tabanlara sürüşüne, hepsine bakıyordu. Susuyor ve bakıyordu.

Bir aralık nerede ve kimlerle olduğunu keyfinden unuttu, dalgınlığından ana diliyle sordu: “Çiviler ağzına batmaz mı senin?”

Eskici başını hayretle işinden kaldırdı. Uzun uzun Hasan'ın yüzüne baktı:

“Türk çocuğu musun be?”

“İstanbul'dan geldim.”

“Ben de o taraflardan... İzmir'ten!”

Eskicide saç sakal dağınık, göğüs bağı açık, pantolonu dizlerden yamalı, dişleri eksik ve suratı sarı, sapsarıydı; gözlerinin akına kadar sarıydı. Türkçe bildiği ve İstanbul taraflarından geldiği için Hasan, şimdi onun sade içine değil, yüzüne de dikkatle bakmıştı.

Göğsünün ortasında, tıpkı çenesindeki sakalı andıran kırçıl, seyrek bir tutam kıl vardı.

Dışsizlikten peltek çıkan bir sesle tekrar sordu:

“Ne diye düştün bu cehennemin ortasına sen?”

Hasan anladığı kadar anlattı. Sonra Kanlıca’daki evlerini tarif etti, komşusunun oğlu Mahmut’la balık tuttıklarını, anası doktora giderken tünele bindiklerini, bir kere de kapıya beyaz boyalı hasta otomobili geldiğini, içinde yatak serili olduğunu söyledi. Bir aralık da kendisi sordu:

“Sen niye buradasın?”

Öteki başını ve elini şöyle salladı: Uzun iş mânâsına... Ve mırıldandı:

“Bir kabahat işledik de kaçtık!”

Asıl konuşan Hasan’dı, altı aydan beri susan Hasan... Durmadan, dinlenmeden, nefes almadan, yanakları sevincinden pembe pembe, dudakları titreyerek taze, gevrek, billür sesiyle biteviye konuşuyordu. Aklına ne gelirse söylüyordu. Eskici hem çalışıyor hem de ara sıra “Ha! Ya! Öyle mi?...” gibi dinlediğini bildiren sözlerle onu söyletiyordu; artık erişemeyeceği yurdunun bir deresini, bir rüzgârını, bir türküsünü dinliyormuş gibi hem zevkli, hem yaşlı dinliyordu; geçmiş günleri, kaybettiği yerleri düşünerek benliği sarsıla sarsıla dinliyordu.

Daha çok dinlemek için de elini ağır tutuyordu. Fakat nihayet bütün ayakkabılar tamir edilmiş, iş bitmişti. Demirini topraktan çekti,

kösesini büktü, çivi kutusunu kapadı, kiriş çanağını sarmaladı. Bunları hep ağır ağır yaptı.

Hasan, yüreği burkularak sordu: “Gidiyor musun?”

“Gidiyorum ya, işimi tükettim.”

O zaman gördü ki küçük çocuk, memleketlisi minimini yavru ağlıyor... Sessizce, titreye titreye ağlıyor. Yanaklarından gözyaşları birbiri arkasına, temiz vagon pencerelerindeki yağmur damlaları; dışarının rengini geçiren manzaraları içine alarak nasıl acele acele, sarsıla çarpışa dökülürse öyle, bağrının sarsıntılılarıyla yerlerinden oynayarak, vuruşarak içlerinde güneşli mavi gök, pırıl pırıl akıyor.

“Ağlama be!.. Ağlama be!”

Eskici başka söz bulamamıştır. Bunu işiten çocuk hıçkırığa hıçkırığa, katıla katıla ağlamaktadır. Bir daha Türkçe konuşacak adam bulamayacağına ağlamaktadır.

“Ağlama diyorum sana! Ağlama!..”

Bunları derken onun da katı, nasırlanmış yüreği yumuşamış, şişmişti. Önüne geçmeye çalıştı, ama yapamadı, kendisini tutamadı, gözlerinin dolduğunu ve sakallarından kayan yaşların -Arabistan sıcaklığıyla yanan kızgın göğsüne- bir pınar sızıntısı kadar serin, ürpertici, döküldüğünü duydu. •

demiraytacbd@gmail.com

Not: Refik Halid’in 1938-1965 yılları arasındaki “Memleket Yazıları”, Tuncay Birkan’ın titiz editörlüğü neticesinde hayata geçirilmiş ve “Taklitten Âdete Gündelik Hayat” adı ile 2017 yılında İnkilap Kitabevi tarafından basılmıştır.

Promete
Necdet Pamir

Sürdürülebilir Bir Gelecek İçin Yenilenebilir Kaynaklar

Günümüzün enerji üretim ve tüketim yapısı, ağırlıklı olarak fosil yakıtlara dayalı... Başta karbon dioksit (CO_2) olmak üzere, fosil yakıtlardan enerji elde etme süreçlerinde atmosfere yayılan sera gazı (Metan, N_2O , vb.) salımları, dünyamızın dengesini bozuyor; ekosistemi geri dönüşmez biçimde tahrip ediyor.

Eğer ağırlıklı olarak fosil yakıtlara dayalı mevcut yapıyı değiştiremezsek; küresel ısınma ve iklim değişikliği, yeterince ciddiye almadığımız sonuçları ile bize ve gelecek kuşaklara ağır bedel ödetecek.

Şimdiden yaşanmakta olan bazı örnekler, belki ufuk açıcı ve uyarıcı olabilir:

- Okyanus, deniz ve akarsular ısınıyor; buzullar eriyor.¹
- Kutup ayıllarının üçte ikisi, bu yüzyılın ortasına kadar yok olab
- Son 25 yılda Antarktika’da penguen nüfusu %33 azaldı.
- Denizel yaşam kuzeye kayıyor.
- Kasırgaların sayı ve şiddeti artıyor.
- Kuraklık ve yangınlar artıyor.
- Yüksek ısı nedeniyle ölümler artıyor.
- Astım ve allerjilerde artış görülüyor.
- Küresel ısınma nedeniyle, bu ısınmaya adapte olamayan birçok canlı türü yok oluyor
- Denizlerin asit içeriği artıyor. Mercan kayalıkları yok oluyor, vb...

Fosil yakıtlara dayalı mevcut sistemin sakıncaları bunlarla da sınırlı değil... Fosil yakıtların “adaletsiz” coğrafi dağılımı; işgallere, ölümlere, darbelere neden oluyor. Fosil yakıtlarda dışa bağımlı ülkelerin hem ekonomileri, hem güvenlikleri hem de dış politikaları sürekli bıçak sırtında gidiyor. Yerli kaynaklar, atıl bırakılıyor. Yerli kaynakların kullanımı ve enerji verimliliğini artırma faaliyetleri sürecinde

oluşacak önemli bir istihdam alanı yitiriliyor. Dış borç ve bağımlılık, ülkelerin bugünlerini olduğu gibi, gelecekteki de ipotek altına alıyor. Sorumsuzca tüketiliyorlar; gelecek kuşakların hakkından çalınıyor!

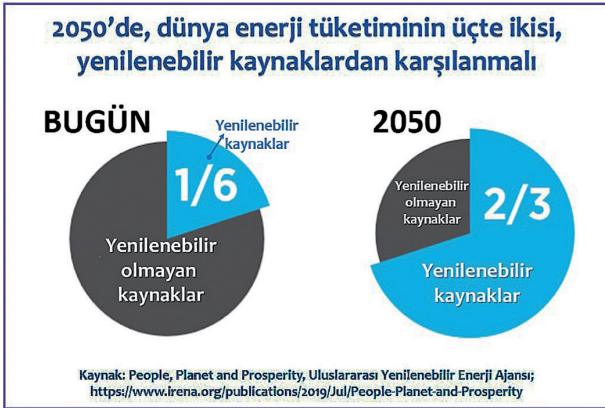
Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı (IRENA); enerjide yenilenebilir kaynaklar ağırlıklı, enerji yoğunluğunu azaltmaya, talep tarafı yönetimini öne çıkarmaya odaklı çalışmalar yapıyor ve önemli raporlar yayınlıyor. Bu raporlar, fosil yakıt lobilerinin, aslı olmayan propagandalarını da çürütüyor. Ne var ki sınırlı sayıda insana ulaştığı için, etkileri sınırlı kalıyor. Ülkemizde de Türkçeleri yayınlanmadığından, daha geniş bir farkındalık yaratamıyor.

Bu raporların (Bilgi Grafiği de denebilir) en güncel olanlarından biri “İnsan, Gezegen(imiz) ve Gönenç”² başlığı ile Temmuz 2019’da yayımlandı. Bizim kuşağın bir bölümü, “gönenç” yerine “refah” dememizi uygun görebilirdi ama “gönenç” yerini bulan bir sözcük... Bu rapor/bilgi grafiğinin önemli bölümlerini, okurlarımızla paylaşmakta yarar görüyorum.

Rapora göre; 30 yıl sonra, çok farklı bir dünya söz konusu... Nüfusu 10 milyara yaklaşacak; kentler çok daha büyük olacak. Enerji sistemleri arasındaki bağlantılar artacak ve daha önemlisi, insanların enerji sağlama ve iletişim yolları, bugünden hayal edebileceğimizden çok farklı olacak. Maliyetlerinin daha da düşmesi beklenen yenilene-

bilir enerji kaynaklarının daha yüksek oranda kullanımını, enerji verimliliğinde artış ve bu temele oturacak yeni sistemin, dijital sistemlerle bütünsel hale gelmesi sayesinde, CO₂ salımları bugüne göre çok daha düşük olabilecek. Raporunda, Paris Anlaşması (iklim değişikliği ile ilgili) şartlarının yerine getirilebilmesi için, yenilenebilirler kaynakların enerji tüketimindeki mevcut payının bugüne göre 6 kez daha hızlı yaygınlaştırılması gerektiği belirtiliyor.

Yenilenebilirler, nihai tüketime yönelik daha fazla elektrik kullanımını ve enerji verimliliğindeki iyileştirmeler, CO₂ salımlarının azaltılmasında anahtar politikalar. Eğer tüm ülkeler, halen uygulamakta oldukları enerji politikalarına bağlı olarak kullandıkları kaynakları değiştirmeksizin sürdürecekl olurlarsa, 2050 yılındaki CO₂ salımlarının yılda 53 gigatona erişeceği hesaplanıyor. Ülkeler, Paris Anlaşması'nda taahhüt ettikleri salım azaltma hedeflerini

gerçekleştirecek politikaları uygularlarsa, 2050 yılındaki küresel yıllık salım miktarının, 33 gigaton olacağı hesaplanıyor. Bu senaryo da küresel ısınma tehdidinin önlenmesi için yetersiz kalıyor. IRENA'nın önerdiği "RE-

İklim değişikliği ile savaşımında "en gerçekçi yöntem" olarak tanımlanan yenilenebilir kaynakların payını artırarak, insanların enerji ile ilgili etkinliklerinden kaynaklanan CO₂ salımlarının %70 azaltılabileceği de raporun saptamaları arasında. Sürdürülebilir bir geleceği gerçekleştirebilmek için, daha fazla gecikmeden, mevcut temiz teknolojilere ve gerçekçi politikalara dayalı adımların hızla atılması gerekiyor. Yarın çok geç olacak.

map" senaryosu gerçekleşirse, salım miktarının, 2050'de 9,8 gigaton/yıl olacağı, raporun öngörülleri arasında...

Yenilenebilirler, şimdiden dünyanın birçok noktasında ve piyasalarında, en düşük maliyetli kaynaklar olarak öne çıkmış durumdadır. Enerji sisteminin karbonsuzlaştırılması savaşımında, maliyetleri hızla düşen yenilenebilir enerji teknolojilerinin, önemli rolü var. Maliyet düşüşü, hemen hemen tüm yenilene-

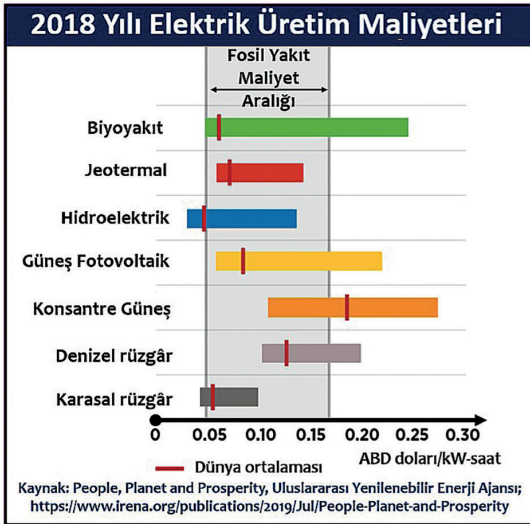
bilir enerji kaynağı (biyoenerji, hidroelektrik, karasal rüzgâr ve güneş fotovoltaik) teknolojileri için geçerli ve bu teknolojiler, maliyetleri açısından, fosil kaynak teknolojilerine karşı üstünlük sağlamış durumdadır. Bu nedenle de giderek daha fazla sayıda hükümet, sürdürülebilir bir gelecek için, bu kaynakların enerji tüketimi içindeki paylarını artırma yönünde, hayli iddialı hedefler koyuyorlar.

Görüldüğü gibi, fosil yakıtlardan elektrik üretim maliyetleri, 0.05 ile 0.17 ABD doları/kW-saat aralığı içindeyken, örneğin jeotermalden elektrik elde etme maliyetleri, 0.06-0.15 ABD doları/kW-saat aralığında seyretmektedir ve ortalama değer 0.065 ABD doları/kW-saat civarında verilmektedir. Karasal rüzgârda maliyetler ise çok daha düşüktür. Güneş fotovoltaik

maliyetleri de son yıllarda büyük bir ivme ile düşmektedir.

Yenilenebilir kaynakların artan payları ve enerji verimliliğindeki iyileştirmelerin, sera gazı salımlarını azaltmak suretiyle, küresel Gayri Safi Hasıla'yı (GSH) %2.5, hatta %5 oranında arttıracığı hususu da raporun analiz sonuçları arasındadır. Bugünün enerji sistemi çok yüksek miktarda sübvansiyonla bir sistemdir ve özellikle verimsiz fosil yakıtlara çok yüksek sübvansiyon uygulanmaktadır. Daha fazla yenilenebilir payı olan, daha (enerji) verimli elektrik sistemine geçiş sayesinde, yıllık toplam sübvansiyonlarda, 10 milyar ABD dolarlık bir azalma sağlanabileceği hesaplanmaktadır. Ayrıca böylece bir dönüşüm sayesinde; iklim değişikliği riski ve çevreye verilen zarar azalacak, ekonomiler güçlenecek ve insanların gönenc düzeyleri yükselecektir.

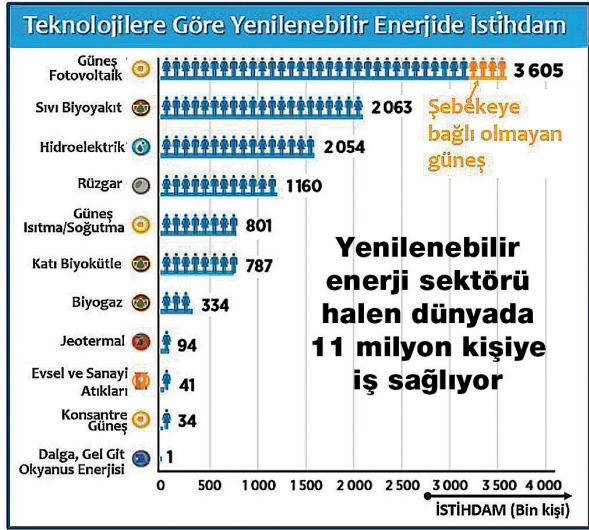
Yenilenebilirler sektörü, günümüzde 11 milyon kişiye istihdam sağlamış durumdadır. Bunların 100 bin kadarı, Afrika'nın Alt-Sahra bölgesindeki şebekeye bağlı olmayan güneş enerjisi sistemleri sayesinde sağlanmıştır. Yenilenebilir kaynaklara dayalı üretim, Afrika ve Asya'da çok daha fazla insanın enerjiye erişimini olanaklı kılmaktadır.

Her yıl çok daha fazla ülkede yenilenebilir enerji ile ilgili imalat, ticaret ve kurulumlar gerçekleştirilmektedir. Politikacılar da bu alanın, artan istihdam yaratma potansiyelini fark etmektedirler.

Yenilenebilir enerji alanındaki istihdamın, bir diğer çok önemli özelliği ise, bu alanda kadın istihdamının, fosil kaynaklar sektöründeki kadın istihdamından daha şimdiden, %10 daha fazla olmasıdır.

Günümüzde yapılmış plan ve politikalar, 2050 yılına kadar, enerji sektörüne yapılacak küresel ölçekteki yatırımlar toplamını 95 trilyon dolar olarak öngörmektedir. Mevcut politikalar yerine, yenilenebilirler ve enerji verimliliği ağırlıklı daha sürdürülebilir bir politika tercihi ise bu yatırımın 110 trilyon dolara çıkacağı hesaplanmaktadır. Her ne kadar bu rakam çok yüksekse de önceki yıllarda öngörülenden daha düşük olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeni ise yenilenebilir enerji sektöründeki yatırım ve işletme maliyetlerinin beklenenden de hızlı bir biçimde düşmekte olmasıdır. Bu yatırımların yapılması durumunda ise küresel ölçekteki geri kazanımın

65 ile 160 trilyon dolar aralığında olacağı hesaplanmaktadır. Daha basit bir anlatımla, yenilenebilirler ve verimliliğe yatırılacak her bir dolar (farklı senaryolara göre) 3 ile 7 dolar arasında geri kazanım sağlayacaktır.

Yazımızı, IRENA'nın Genel Direktörü Francesco La Camera'nın sözleriyle tamamlayacak olursak, "Yenilenebilir enerji; istihdam, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve uygulanabilir bir iklim çözümü sağlar. İklim değişikliğine karşı savaşım verebilmek ve buna bağılı doğrudan ya da dolaylı hava kirliliğini önleyebilmek için elimizdeki hazır tek enstrüman, yenilenebilir enerji kaynaklarıdır." •

necdetpamirbd@gmail.com

1- <http://www.nrdc.org/globalWarming/fcons/fcons2.asp>

2- People, Planet and Prosperity, Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı; <https://www.irena.org/publications/2019/Jul/People-Planet-and-Prosperity>

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

Papa'nın Deniz Haçlı Seferi,
Osmanlı'nın Deniz Üstünlüğünü
Sona Erdiren Savaş:

İnebahtı

Başlangıçta küçük bir güç olarak ortaya çıkan
Osmanlı İmparatorluğu, zaman içinde
Orta Doğu ve Doğu Avrupa'nın büyük bir
kısımını kontrolü altına aldı.

İnebahtı savaşı çapı ve yaşanan çatışmalar
nedeniyle savaşanlar için dehşet vericiydi.

1453 senesine gelindiğinde Osmanlılar, Bizans'ı mağlup edip sonradan İstanbul adını alacak olan Konstantinople şehrini ele geçirdiler ve burayı devletlerinin yeni başkenti yaptılar. İstanbul'un ele geçirilmesi, Osmanlı'nın Batı istikametinde adeta bir hançer saplaması gibi etki yaptı. Bu tarihi olay, Venedik ile Osmanlı İmparatorluğu arasında denizlerdeki hakimiyet mücadelesinin başlamasına sebep oldu. Osmanlı Devleti sahip

olduğu geniş kaynakları sayesinde süratle Akdeniz'de üstünlük sağladı, Yunanistan'ın doğusunda bulunan adaların çoğunun kontrolünü ele geçirdi ve 1570 senesine kadar Afrika kıtasının kuzey sahillerini etki alanı içine aldı. Osmanlı Devleti sahip olduğu deniz gücü ile fazla bir direnişle karşılaşmadan İtalya topraklarında bulunan Hristiyan krallıklarıyla İspanya ve Malta'ya çeşitli taarruzlar düzenleyerek buralarda bulunan bazı yerleşim yerlerini yakıp yıkarak binlerce köle ele geçirdi.

Sonunda Papa V. Pius, Osmanlı Devleti'nin oluşturduğu bu yayılcı tehdite karşı uzun süredir büyük gayret sarf ettiği Kutsal İttifak adı verilen gücü bir araya getirmeyi başardı. Bu gücü oluşturmak son derece zordu zira ilgili devletler arasında sürekli bir çatışma hali vardı. Kutsal İttifak, yaklaşık bir asır kadar önce Osmanlı'ya Sapienza Deniz Savaşı sonucunda yenilen Venedik ile Malta Şövalyeleri, İspanya ve İtalya topraklarında bulunan bazı küçük devletlerin bir araya gelmesi neticesinde teşkil edildi.

Papa V. Pius

Kutsal İttifak donanması, zamanın standart gemisi olarak nitelendirilebilecek 200 kadar çektiriden oluşuyordu. Esasen çektiriler kadirgallardan çok farklı değildi. Bu gemilerin yapısı kürek çekmeye ve aborda etmeye* dayanıyordu. Birçok geminin baş kısmına top yerleştirilmişse de bu yeni uygulama gemilerin aborda taktiğini kullanmasında fazla bir değişiklik vanmadı.

Çektiri

Buradaki önemli konu, bir yenilik olarak Kutsal İttifak donanması içinde altı adet üç direkli savaş gemisinin bulunmasıdır. Bu gemiler daha büyük ve daha geniş bir yapıdaydı ve adeta ahşaptan yapılmış kaleleri andırıyordu. Gemiler her yöne atış yapabilecek çeşitli çapta toplarla donatılmış durumdaydı. Mahzurları ise çok yavaş manevra

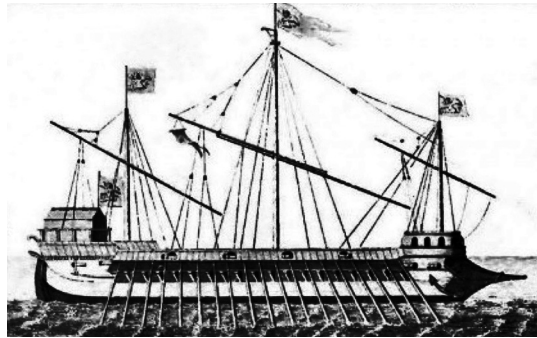
İnebahtı Savaşında kullanılan üç direkli savaş gemisi

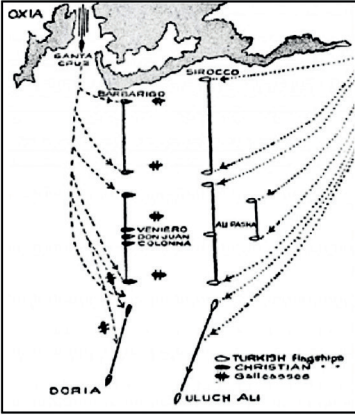
yapabilmeleri ve mevzi almak için başka bir geminin yardımına ihtiyaç duymalarıydı.

Osmanlı donanmasında yaklaşık 240 kadar çektiri tipinde gemi vardı. Osmanlılar toplardan çok iyi eğitilmiş okçularına güveniyorlardı. Donanmada çektirilere ek olarak 100 kadar da küçük gemi vardı ve bunlar cephenin yan taraflarından düşmanı taciz etmek amacıyla hazırda tutuluyorlardı.

Esasında Kutsal İttifak donanması Osmanlılara karşı direnen Kıbrıs'ın işgalini önlemek için teşkil edilmişti ancak donanma seyre başladığında Kıbrıs'taki son kale de düşmüş ve bu kalenin komutanı öldürülmüştü. Dolayısıyla donanma artık Kıbrıs'ın intikamını almak için yoluna devam ediyordu.

Osmanlı donanması Korint Körfezi içindeki Naupaktos yerleşim yerinin Lepanto kıyılarına yakın bir yerde bulunuyordu. İki donanma 7 Ekim 1571 gününün sabahında Rönesans

Savaş başlamadan hemen önce iki tarafın düzenini gösteren kroki ve tablo.

döneminin en büyük deniz savaşını gerçekleştirmek üzere karşı karşıya gelecekti.

Kutsal İttifak donanması batıdan doğuya doğru Korint Körfezi'ne girerken kuzey tarafı ile kıyı arasında çok kısa bir mesafe bırakmış, merkezi kısmı ise güneye doğru kayarak en güneyde kalan unsurları ile kuşatmayı önleyecek şekilde dışa doğru bir açı oluşturmuştu. Yukarıda bahsi geçen altı adet üç direkli savaş gemisi, her kısımda ikişer tane olacak şekilde donanma içinde paylaştırılmıştı. Bu gemilerden kuzey ve orta kesimde kalanlar hat şeklindeki diğer gemilerin önüne geçmek suretiyle muharebe düzeni almış, güneyde bulunanlar ise Osmanlı donanması yaklaşana kadar mevzi almayı başaramamıştı. Bu savaşın garip yanlarından birisi, her iki tarafın da hasmına sayısal olarak üstünlük sağladığına inanmış olmasıydı.

Bu nedenle her iki taraf da bir an evvel savaşa girip şanlı bir zafer kazanmak için galeyana gelmiş durumdaydı. Papa Kutsal İttifak'ı, II. Sultan Selim ise Osmanlı İmparatorluğu'nu temsil ediyordu.

Kutsal İttifak donanmasının komutanı Avusturyalı John, ittifak gücü içindeki bütün hizipleri yatıştırmayı başaran yeteneği nedeniyle bu makama getirilmişti. Osmanlı donanmasının başında yetenekli bir komutan olan Ali Paşa vardı. Ancak kendisinin üç direkli savaş gemileri hakkında hiçbir bilgisi yoktu ve daha önce bu büyüklükteki bir savaşta katılmamıştı. Ali Paşa'nın gemisine yeşil renkli ve üzerinde Kur'an ayetleri bulunan Halife Sancağı çekilmişti. Karşı taraftaki gemilerde ise Roma Kartalı ve gerçek haç işaretinin kalıntıları bulunuyordu. Her iki taraf kutsal işaretleri kullanmakla aynı amacı güdüyordu: Askerleri cesaretlendirmek.

Donanma unsurları birbirle-

rinden bağımsız olarak savaştıkları için bu savaşı üç ayrı muharebe halinde değerlendirmek mümkündür. Kuzey ve merkez kesimde görevlendirilmiş olan üç direkli çok güçlü gemiler Osmanlı donanması için aşılmaz birer engel teşkil ettiler. Bunları düzensiz halde geçebilen Osmanlı gemileri aynı gemilerin dört bir tarafından açılan ateşlere maruz kaldılar. Osmanlılar hafif ve küçük gemileriyle en kuzeyden bir kuşatma yapmayı denediler. Bu ham-

leyi gören Kuzey kanadın komutanı Barbarigo, kendi gemisi ile müdahale etti. Barbarigo, buradaki çatışmalar esnasında öldü fakat Kutsal İttifak donanmasının kuzey kanadı Osmanlı gemilerini kıyıda hapsedmeyi başardı. Buradaki üç direkli gemilerden biri üstün ateş gücü ile kuzeydeki Kutsal İttifak donanmasının kazanmasında kilit rol oynadı.

Merkezî bölüm ise en çetin muharebelere sahne oldu, çünkü Osmanlıların burada daha fazla gemisi vardı. Daha kıvrak olan bu gemiler üç direkli gemilerin arkası-

Merkezi bölümde gemiler iç içeydi

na geçmeyi başarmıştı. Top, tüfek ve okların aynı anda kullanılmasıyla deniz savaşı adeta bir kara savaşına dönüşmüştü.

Kutsal İttifak donanmasında bazı gemiler Ali Paşa'nın gemisinde bulunan yeşil sancağı görerek, bunun önemli bir gemi olduğunu anlamış ve doğru- dan bu gemiyi hedef almıştı. Bu gemideki askerlerin kahramanca savaşmaları Ali Paşa'nın şehit edilerek gemisinin ele geçirilmesine engel olamadı. Kutsal İttifak

donanmasında bulunan gemiler üzerlerine saplanan oklar nedeniyle adeta birer kirpiye dönmüşlerdi. Diğer yandan, Osmanlı gemileri ya yavaş yavaş batıyor ya da birer birer ele geçiriliyordu. Ali Paşa'nın ölümüyle bazıları teslim olsa da Yeniçerilerin büyük bir bölümü teslim olmayı reddedip savaşmaya devam ediyorlardı. Ne yazık ki bir süre sonra Yeniçerilerin mühimmatı bitecekti. Bunun üzerine bu askerler ellerine ne geçirdilerse karşı taraftaki gemilere atmaya başladılar. Üç direkli gemiler baştan beri sağladıkları avantajı burada da devam ettirdiler zira bu gemilerin arkasına geçebilen Osmanlı gemilerinin düzenli bir şekilde geri çekilme yenden teşkilatlanma imkânı ortadan kalkmıştı.

Osmanlı donanması toplam 20 bin denizcisini ve yetişmiş okçularını kaybetti. Kutsal İttifak cephesindeki kayıp ise 7 bin personel ve 17 gemi şeklindeydi.

Cephenin güney bölümü daha çok manevralara sahne oldu. Kuşatma arayışında olan Osmanlı donanması, en güneye sarkmayı denediyse de buradaki Kutsal İttifak unsurlarının arkasına geçemedi. Kutsal İttifak gemileri daha da güneye gittikçe cephenin merkezi ile güney

bölümü arasında bir boşluk oluştu. Osmanlı donanması süratle yön değiştirerek oluşan bu boşluktan hem güney hem de merkezi bölüme karşı taarruzlara başladı. Bu taarruzlarda Osmanlı donanması büyük başarı sağlayarak güney bölümde bulunan düşman gemilerini darmadağın etti; lakin Osmanlı açısından artık savaş kaybedilmişti. Savaşın kaybedildiğini anlayan Osmanlı gemilerinden başarabilenler kendilerini Kutsal İttifak hatlarının gerisine attı.

Kutsal İttifak donanması bir zafer kazanmış ve 137 gemi ele geçirmişti. Osmanlıların bir zamanlar ele geçirip önce köle sonra da kürekçi yaptıkları Hristiyan esirler de artık özgürdü. Osmanlı donanması İnebahtı Savaşı'nda toplam 20 bin denizcisini ve yetişmiş okçularını kaybetti. Kutsal İttifak cephesindeki kayıp ise 7 bin personel ve 17 gemi şeklindeydi. Osmanlılar Kıbrıs'ta tutunmuştu fakat son bir aşırdır büyük çaplı savaş kaybetmedikleri Akdeniz'deki üstünlükleri yerle bir olmuştu. Osmanlı İmparatorluğu, İstanbul'un fethinden sonra ilk defa kesin olarak bir savaşta yenilmiş, karşı taarruz yapacak güce sahip olsa da denizdeki yayılcılığı ve taarruz kabiliyeti kesintiye uğramıştı. Kara savaşlarında da benzer bir durumun yaşanması için bir süre daha beklemek gerekecekti. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

* Bir deniz aracının başka bir tekneye, bir iskeleye veya bir rihuma yanını vererek yanaşması.

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

İNSANOĞLUNUN ÖLÜMSÜZ ARAYIŞI

Yaşar Kemal “Çukurova Yana Yana” başlıklı röportaj dizisine başlarken bir ara sözü Lokman Hekim’e getirir...

Söylence kahramanı ünlü hekim, bereketli Çukurova topraklarında otlardan, çiçeklerden dinlediği “ölüm-süzlük ilacı”nı defterine yazmış. Misis’i dolduran yüz binlerce insana köprü üzerinden, ilacını açıklayacakmış: “Defterini açmış, ölüm ilacının tarifini yapacakken, bir kanat gelmiş, elindeki deftere vurmuş, defter suya düşmüş...

LÜK

Muazzez İlmiye Çığ'ın, Gilgamiş'i "İlk Kral Kahraman" diye adlandırdığı yapıtı, konuyla ilgili ayrıntılar için okura en yakın bir kaynak sayılabilir.

(Kanat vuranın Cebrail olduğu anlatılır) Lokman öyle kalakalmış. Bir daha da çiçekler sırrını ona vermemişler.”

Ölümsüzlüğe ulaşmak için çabalayan, bunun yolunu tam bulmuşken elinden kaçırırken başka bir söylence kahramanı ise Gılgamış'tır. Çivi yazılı kırık dökük Sümer tabletlerindeki eksik gedik öyküsü günümüze ulaşan bu ilkçağ kahramanının Anadolu toprağıyla ilişkisi hiç de az değildir.

kralı Gılgamış'ın yaşamı ve serüvenleri, tarihin en eski destanına konu olmuştur. Bu yitik destan, 19. Yüzyıl'ın üçüncü çeyreğinde Irak'ın kuzeyinde, sonraki adı Koyuncuk olan eski Asur başkenti Ninova'daki kazılarda Kral Asurbanipal'in kitaplığında bulunmuştu. Konuyla ilgili söylenceleri bir araya getiren Akadca ilk metin Eski Babil çağı denilen 1800'lerde yazılmıştı. 200 yıl kadar sonra yazılan başka bir metin komşu dillere de çevrilmiştir.

Bu metnin Hititçe, Hur-

Muazzez İlmiye Çığ ve Kitabı
Gılgamış / Tarihte İlk Kral Kahraman

Eski Anadolu dilleri ve uygarlıklarıyla ilgili çalışmalarına üç çeyrek yüzyıl boyunca emek vermiş Muazzez İlmiye Çığ'ın, Gılgamış'ı “İlk Kral Kahraman” diye adlandırdığı yapıtı, konuyla ilgili ayrıntılar için okura en yakın bir kaynak sayılabilir.

Bu kaynakta Gılgamış'la ilgili olarak aktarılan bilgiler arasında şunlar var:

Mezopotamya'daki Uruk kentinin MÖ 2700 yıllarında yaşamış

Tabletlerde anlatılanlara göre üçte biri insan, üçte ikisi tanrı olan çok bilgili, çok güçlü Gılgamış acımasız biriymiş.

rice birtakım parçaları Boğazköy'deki Hitit arşivinde ele geçmiştir.

Tabletlerde anlatılanlara göre üçte biri insan, üçte ikisi tanrı olan çok bilgili, çok güçlü Gılgamış acımasız biriymiş. Başkent Uruk'un benzersiz surlarını o yaptırmış. Ancak adaletsiz yönetimi nedeniyle ondan yakınan halkın kurtulması için tanrılar güçlü orman adamı Enkidu'yu yaratmış. İkinin kıran kırana kapışması, sarsılmaz bir dostlukla sonuçlanmış. Birlikte birtakım serüvenler yaşamışlar:

Sedir ormanındaki Humbaba'yı alt ederek sedir ağaçlarını başkente

getirmişler. Tanrıça İştar'ın evlenme önerisini Gılgamış geri çevirince öfkeli tanrıça, gök boğasını Uruk'a göndermiş. Gılgamış'la Enkidu boğayı öldürüp sarayda Őenlik yapmış. Tanrıça Engidu'ya ölümlle sonuçlanacak bir hastalık vererek onlardan öç almış...

Arkadaşının ölümü nedeniyle ağıtlar yakan Gılgamış bir gün kendisinin de öleceği korkusu içinde ölümsüzlüğün çaresini bulma umuduyla yollara düşmüş. Bunu, ölümsüzlüğe kavuşmuş Utnapiştim'den öğrenebileceğini söylemişler. O da ölümlerin götürüldüğu çok tehlikeli

dolaşmış.

Yağmur dinince Nizir Dağı'nda karaya çıkmayı başarmış.

Hava tanrısı Enlil gemiden çıktıklarını görünce önce kızmış, sonra yatışıp Enlil'le eşini kutsayarak "Artık onlar da biz tanrılar gibi ölümsüzlüğe kavuşacak, çok uzaklardaki nehri ağzında oturacaklar," demiş.

Tanrıların Gılgamış'ı ölümsüz kılması olanaksızmış. Ölüm korkusundan kurtulamayan mutsuz Gılgamış'ın avunması için Utnapiştim ona derin bir suyun dibindeki gençlik otunu ele geçirmenin

Utnapiştim'in serüveni, sonraları tek tanrılı dinlerin kutsal kitaplarında sözü edilecek tufan olayının bir benzeri, belki de kaynağı!

sulardan geçerek, Tanrıların cennetinde ölümsüz Utnapiştim'e ulaşmış. Ancak Utnapiştim ölümsüzlüğu kendisine tanrıların verdiğini, bunu bir kez daha yapmayacaklarını anlatmış.

Utnapiştim'in serüveni, sonraları tek tanrılı dinlerin kutsal kitaplarında sözü edilecek tufan olayının bir benzeri, belki de kaynağı!

Tanrılar bütün yaratıkları ortadan kaldırmaya karar vermiş. Bilgelik Tanrısı Ea, Utnapiştim'in bir gemi yaparak yağmurlar başlayınca kendisini kurtarabileceğini anlatmış. O da altı katlı gemisini yaparak yakınlarıyla birlikte kırlardaki hayvanları yanına alıp gemisiyle azgın yağmurlar altında oradan oraya

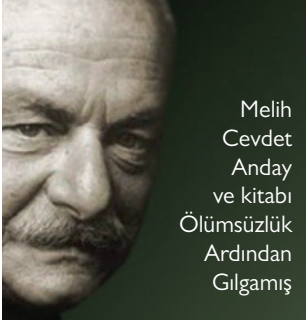
yolunu göstermiş. Ancak sudan çıkardığı otu yılan kapıp yemiş! İnsanoğlunun ortak yazgısı ölümü sonunda herkesle birlikte paylaşacak olan kahraman, umarsızlık içinde ülkesine geri dönmüş...

Destanın günümüzde bilinen biçimi, farklı bölgelerde ele geçmiş farklı dillerde, farklı tarihlerde yazılmış kil tabletlerden öğrenilenlerin birleştirilmesiyle oluşmuştur. Tabletlerin kırık, eksik yanları az değildir. Dilbilimcilerin bu metinleri daha doğru, daha eksiksiz okuma çalışmaları sürmektedir.

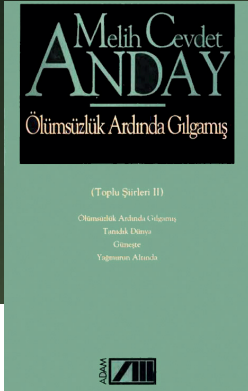
Destandan etkilenen, serüvene yeni serüvenler ekleyerek olayları kendilerince yorumlayan çağdaş yazarlar da az değildir.

Örneğin romanlarını Kürt dilinde kaleme almış Siverekli Mehmet Uzun, “Aşk Gibi Aydınlık, Ölüm gibi Karanlık” yapıtında mitolojiyle çağdaş yaşamdan çizgileri, destanla yeni romanın özelliklerini birleştirmeyi denemiştir.

“Metinlerarası İlişkiler ve Gılgamış Destanının Çağdaş Yorumları” başlıklı yapıtın sahibi Prof. Gonca Gökalp Alpaslan, söz konusu destandan yola çıkarak yazılmış

Melih Cevdet Anday ve kitabı
Ölümsüzlük
Ardından
Gılgamış

yeni yapıtlardan bazılarını inceleme konusu edinmiştir.

Destanın kahramanı, bu incelemede şöyle tanımlanmakta:

“Gılgamış’ın büyüklüğü ve çaresizliği, gücü ve zayıflığı, yüceliği ve ölümlülüğü herhangi bir insanın gerçeğinden farksızdır. Ama tanrılara kafa tutması, sonuna dek mücadele etmesi ve sonunda onun bile yenilerek çaresiz kalması, Gılgamış’ın hayatını diğer insanlardan ayırarak destanlaştırır.”

Prof. Alpaslan ele aldığı yapıtlar için, “Her biri başka bir açıdan destanı ele alarak kendi Gılgamış’ını oluşturmuş, hem destanı yeniden

yazmış hem de ona farklı bir yaklaşım getirmiş; aynen tekrar etmemiş, yinelerken yenilemiş, çağdaşlaştırmışlar. Böylece insanoğlunun değişen yaşamında değişmeyenleri bulmuş çıkarmışlar,” diyor.

Melih Cevdet Anday’ın “Ölümsüzlük Ardında Gılgamış” yapıtı konuyla ilgili en önemli ürünlerden biridir. Anday’ın yapıtıyla ilgili olarak

Prof. Alpaslan’ın söyledikleri arasında şunlar var:

“Gılgamış Destanı’ni yorumlarken onu bir kahramanın trajik yazgısının akışı olarak değil, insanın ölümsüzlüğü ararken doğanın ve zamanın farkına varış süreci olarak değerlendirmiştir (...)

Anday dünyanın en eski destanını yeniden yazarken mitoslara yönelik amacını gerçekleştirebilir ve eski ile yeniye, geçmiş ile geleceği birleştirerek hepsinde ortak olan insanı yakalamayı başarır.”

“Destanda olduğu gibi Anday’ın şiirinde de Gılgamış, ölümsüzlüğün peşinde koşarken bir kral, bir kahramandır ama ölümsüzlüğe erişemeyeceğini anladığında insandır. Şiir, baştan sona dek, asıl söylenmek istenenle, yani insanın ölümlülüğünü bilerek yaşaması gerektiği fikriyle ve Gılgamış’ın temsil ettiği

insanoğluyyla ilgilidir.”

Ölümsüzlük otunu yilana kaptırıp ülkesine eli boş dönen Gılgamış'ı, umutsuz biri olarak canlandırmaz Anday. Prof. Alpaslan, kahramanın geçirdiği değişimi ozandan yaptığı alıntıyla birlikte şöyle sergilemiş:

“Gılgamış ölümsüzlüğü elinden kaçırdığı halde bir insan olarak varlığının sınırlarını farkederken yaşamın güzelliğini de anlamıştır: Sen duvarıma bak, pişmiş tuğladan değil mi,

Temelin bulunduğu seti incele biraz da,

Üçte biri kent, üçte bir bahçe, üçte biri

Tarıçça İştâr'ın kendisi sayılan alandır,

Sonra da bağlar, tarlalar başlar, kırmızı kuşlar,

Zakkumların içinde saçını tarayan sabah,

Çiçeksiz arpanın hışırtısı gelir sürekli,

Kış günlerinde yol gösteren ay şurda dinlenir,

Unutulmuş arabalar sel yaşmaklı çayırda,

Ömrün en mavi göğünü aralık ayı boyar

‘Ölümsüzlük Ardında Gılgamış’ın son kıtasını oluşturan bu dizelerde Gılgamış çektiği bütün acılardan sonra da yaşamın, doğanın, zamanın, tanrıların ve insanların, ölümün ve ölümsüzlüğün farkına varmıştır. Ama destanın aksine kırıgın, küskün, başarısız değildir; geçirdiklerinden memnun,

yaşamın anlamını bulmuş, umutlu ve iyimserdir; en önemlisi ‘ölümsüzlük ardında’ koşarak geçirdiği ömrün sonunda artık Gılgamış, bir insandır.”

Gılgamış destanından esinlenen yeni yapıtların yanı sıra destanın özgün metniyle ilgili yeni tabletler de zaman zaman ele geçmektedir. Bunların sonuncusu kaçakçıların elinden kurtarılarak Irak'ta Süleymaniye Müzesi'ne getirilmiş, 2011'de inceleme sonuçları açıklanmıştı.

Destanın 5. tabletinde iki kahramanın Sedir Ormanı'nda Humbaba ile karşılaşmaları anlatılıyordu. Gılgamış ile Enkidu sedir ormanına girerek canavarı öldürmüş, kesik başını, yağmaladıkları ormandaki ağaçlarla birlikte Uruk'a getirmişlerdi. Yeni tablette ormanla ilgili şiirsel tanımlamalar dikkati çekiyor: Sedir ağaçları, kokulu özularını çağlayan gibi akıtıyorlar. Maymunların gevezelikleri, ağustosböceği korosu, kuşların çığlıkları birleşip orman bekçisi Humbaba'yı eğlen-diren -uyumsuz- bir müzik oluşturuyor.

Belki de Gılgamış'a saray yapılması için kullanılacak olan ağaçları kestikleri için Enkidu'nun “ormanı çöle çevirdik,” diye yakınması doğal çevreyi koruma kaygısının yükseldiği günümüzde özellikle dikkat çekmektedir

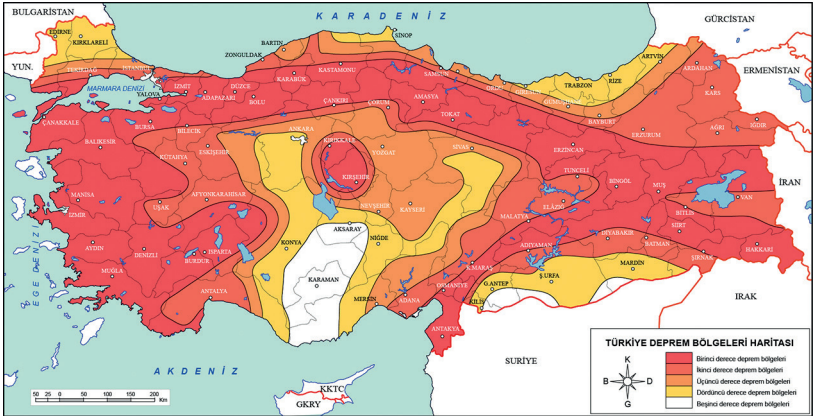
Yeni tabletler buldukça kahramanın belki başka serüvenleri de öğrenilecektir. •

konuertopbd@gmail.com

TÜRKİYE’NİN DEPREM ÇEKİNCESİ SANILDIĞINCA KORKUTUCU DEĞİL?

Yazan:
Prof. Dr.
ÖVGÜN AHMET ERCAN
Jeofizik Y. Mühendisi

Türkiye’nin 4000 yıllık deprem geçmişi; son 120 yıldır deprem algılayan gözlem evlerinden, son 4000 yılın yazılmış ötken-tarih ile arkeoloji belgelerinden, ondan öncesi de yer yarmalarındaki (eskil deprem izi-paleoseismology) izlerinden ortaya konulmaktadır. Doğal olarak, son 120 yıl öncesine dayanan bilgilerin güvenilirliği düşük, dağılımı dar, sayıları kısıtlıdır. Eldeki tüm veriler Türkiye İller Yuruğu-haritası üzerine düşürüldüğünde, her il, ilçe, bucak, köyün yaşadığı depremler, deprem çekincesi belgeli olarak göz önüne seriliyor.

Türkiye deprem bölgeleri haritası

En Çok Deprem Bilgi Birikimi Olan İller

15 bin yıllık Anadolu uygarlıkları döneminde, Türkiye'nin en çok yerleşilen, ayrıca bilim üretilen yeri, Marmara Bölgesi ile Ege, Akdeniz kıyı kuşağıdır. Dolayısıyla, Anadolu'da yaşanan depremler üzerine en çok bilgi de bu bölgelerden derlenmiştir. Türkiye'de deprem algılamalarının başladığı 1903'den önceki büyüklükler, deneysel (M-I) ilişkisinden, belirsiz bir yanlıgı ile kestirilmiştir.

En Çok Deprem Belgeli İller. M5 2 ile M7 5 arasında, en çok deprem oluş bilgisi olan ilk 10 il sırasıyla;

1. İstanbul: 173 deprem. En eski belgeli depremi DÖ. 145 yılı. 11 tanesi süpürtü-tsunami oluşturmuş.

2. İzmir: 135 deprem. En eski belgeli depremi DS. 79 yılı. 1 tanesi süpürtü oluşturmuş.

3. Muğla: 124 deprem. En eski belgeli depremi DÖ. 2100 yılı. 9 tanesi süpürtü oluşturmuş.

4. Hatay: 112 deprem. En eski belgeli depremi DÖ. 590 yılı. 5 tanesi süpürtü oluşturmuş.

5. Bursa: 41 deprem. En eski belgeli depremi DS. 19 yılı 1 tanesi süpürtü oluşturmuş.

6. Erzincan: 40 deprem. En eski belgeli depremi DÖ. 330 yılı

7. Çanakkale: 32 tane. En eski belgeli depremi DÖ. 145 yılı. 2 tanesi süpürtü oluşturmuş.

8. Erzurum: 30 deprem. En eski belgeli depremi DS. 1268 yılı.

9. Kıbrıs: 21 deprem. En eski belgeli depremi DÖ. 26 yılı. 2 tanesi süpürtü oluşturmuş.

10. Iğdır: 19 deprem. En eski belgeli depremi DS. 139 yılı

İşlenmiş en eski deprem Muğla'da DÖ. 2100 yılına ilişkindir. En çok süpürtü oluşum bilgisi verilen il 11 tane ile İstanbul'dur. Ancak bunların yüksekliği 2,5 metreyi geçmez. Ancak, en büyük dalga yükseklikli süpürtüler Muğla kıyıları ile Ege Adalarını vurmıştır. Marmara illerinde deprem sayılarının göreceli

olarak çokluğu, yerleşim alanlarının yoğunluğu ile iletişim olanaklarına bağlıdır. Marmara içinde ya da yakınında olan birçok deprem de belgelere İstanbul depremi olarak geçmiştir. O nedenle Marmara'yı bir bütün olarak değerlendirmek gerekir.

Türkiye, M8'den büyük deprem gören Pasifik, Uzak Doğu deprem kuşakları gibi, sanıldığınca deprem bakımından çok çekinceli bir ülke değil.

Türkiye, M8'den büyük deprem gören Pasifik, Uzak Doğu deprem kuşakları gibi, sanıldığınca deprem bakımından çok çekinceli bir ülke

değil. En büyük depremi M8'i geçmiyor. Söz gelimi 24 tane il deprem sorunu içermiyor. 21 ili deprem bakımından çok çekinceli, 11 ile orta çekinceli, 4 ili çekinceli, 6 ili az çekinceli çıkıyor.

İncelemeye göre, Türkiye illerinin yüzde 33'ü deprem bakımından güvenlidir. Yüzde 25'ü çok çekinceli, yüzde 42'ü orta çekincelidir. Demek ki, kentsel dönüşümde öncelik verilmesi gereken yerler yalnızca ülkenin dörtte biridir.

İşte, güncel yapılaşma koşullarına göre, Türkiye illerinin gördüğü ya da görebileceği en büyük deprem büyüklüğü(M-Richter) ile beklenen en büyük yıkım etkisine göre (I-MCC) çekince sıralaması şöyledir;

En Çok Çekinceli İller;

1. Richter büyüklüğü M8,0, yıkım gücü XII; Erzincan. (1 il)
2. Richter büyüklüğü M7,6, yıkım gücü XII; Kocaeli.(1 il)
3. Richter büyüklüğü M7,5, yıkım gücü X-XI; Tekirdağ, İstanbul, Balıkesir, Bursa, Yalova, Sakarya,

Yazarımızı Tanıyalım: Övgün Ahmet Ercan 15 Mart 1948'de Aydın-Nazilli'de doğdu. Bilim adamı, Türk Dili Araştırmacısı, Jeofizik Yüksek Mühendisi, Çağımçı(gazeteci), Yazar, Düşünür, Sivil Toplum Örgütçüsüdür. Bitirdiği bilimteyler-üniversiteler; İstanbul Üniv.(Lisans)1970, ABD'de Stanford Üniv. (M.Sc)1973, Colorado CSM(Ph.D)1975, MIT(Post Doktora) 1980. 1975-2004 arası İTÜ Maden Fakültesi Jeofizik Mühendisliğinde tam gün, 1987-2004 Yarı zamanlı. Emeklilik sonrası Yeditepe İle Maltepe Üniversiteleri İnşaat Mühendisliği Bölümlerinde öğretim üyeliği yapmıştır. 17 kitabı, 380 bilimsel ya da seçilgen-popüler yayını, Türkiye sorunlarına yönelik 850 araştırma tasarımı olan yazarımız 24 Sivil Toplum Kuruluşu'na üyedir. Türkiye'de ilk kez "Jeofizik Mühendisliğinin" özel iş kolunu 1983'de Yeraltı Aramacılık Bilimsel Araştırma Kuruluşunu kurarak oluşturmuş;2000-2001'de TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası Genel Başkanı, 2002-2004'de Türkiye Jeofizik Kurumu Derneği Genel Başkanlığı yapmıştır.

Bolu, Ağrı (8 il)

Çok Çekinceli İller;

4. Richter büyüklüğü M7,4, yıkım gücü X; Sivas(kuzeyi), Samsun (güneyi) (2 il)

5. Richter büyüklüğü M7,3, yıkım gücü XII; Düzce, Amasya (X), Tokat(İl ortayı güvenli, kuzeyi güvensiz) (X), Van(XI), İzmir(XI), Aydın (X), Kütahya (İl ortayı güvenli, güneyi güvensiz) (XI), Erzurum (IX), Hatay (XI), Kastamonu (İl ortayı güvenli, güneyi güvensiz) (X) (10 il)

Orta Çekinceli İller;

6. Richter büyüklüğü M7,2, yıkım gücü IX; Muğla(İl ortayı güvenli, güney batı deniz kıyıları güvensiz), Uşak, Bingöl (X-XI) (3 il)

7. Richter büyüklüğü M7,1, yıkım gücü IX; Adana (1 il).

8. Richter büyüklüğü M7,0, yıkım gücü IX; Isparta, Burdur, Antalya (İl ortayı güvenli, güney-batı deniz kıyıları güvensiz), Ankara (VIII), Tunceli (IX), Diyarbakır(İl ortayı güvenli, kuzeyi güvensiz) (IX), Kars (IX).(7 il)

Çekinceli İller;

9. Richter büyüklüğü M6,8 - M6,9, yıkım gücü IX; Malatya, Adıyaman(İl ortayı güvenli, kuzeyi güvensiz), Afyon, Kayseri (VIII) (4 il)

Az Çekinceli İller;

10. Richter büyüklüğü M6,7, yıkım gücü VIII; Şırnak, Kırşehir, Bartın,

11. Richter büyüklüğü M6,6,yıkım gücü VIII; Eskişehir, Konya,-Kahramanmaraş (6 il)

Türkiye'nin deprem yıkımları ile ölümler olarak ilk 5'e girmesinin nedenleri; özellikle kırsal kesimde **Hitit dönemi yapı geleneklerinin günümüzde de sürdürülmesi, yoksulluk, eğitim düşüklüğü ve yazgıcılıktır.**

Çok Az Çekinceli-Güvenli İller;

12. Richter büyüklüğü M6,5 ya da küçük, yıkım gücü VII-VIII ya da küçük; Edirne, Kırklareli, Karaman, Niğde, Aksaray, Kırkkale, Yozgat, Osmaniye, Zonguldak, Karabük, Sinop, Ordu, Giresun, Trabzon, Gümüşhane, Rize, Bayburt, Artvin, Ardahan, Siirt, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis, Mersin (25 il)

Sonuçlar

Bu bilgiler bakarak çıkarılan sonuçlar;

1. Yapı güvenlik katsayısının en yüksek olması gereken, kişi yoğunluğunun en düşük tutulması gereken iller; Marmara Bölgesi illeri ile Batı Anadolu, ayrıca Kuzey Anadolu kırık kuşağı üzerinde yer alan illerdir.

Bu illerde, her deprem odağından saklı kalan deprem ısı erki-enerjisi kullanılarak kıvıll-elektrik üretilmesi düşünülebilir.

2. Depreme duyarlı yapılar için önerilen iller ise, çok az çekince-li-Güvenli olan 25 ildir.

3. Türkiye deprem büyüklüğü bakımından 1. önemde deprem ülkesi değildir. Deprem yıkımları ile ölümler olarak ilk 5'e girmesinin nedenleri; özellikle kırsal kesimde Hitit dönemi yapı geleneklerinin günümüzde de sürdürülmesi, yoksulluk ile eğitim düşüklüğü, yazgıcılıktır. Oysa Türkiye'nin 2007'de çıkardığı başarılı bir deprem yönetmeliği vardır. Gereği gibi uygulanırsa, Türkiye depremden korkulan bir ülke olmaktan çıkacaktır. •

Kaynaklar

1. Ercan, A. 2001. "Marnara'da Deprem". Yapı Endüstrisi Merkezi(YEM) Yayınevi, 238s.
2. Ercan, A. 2010. "Türkiye'nin Deprem Çekincesi: İl il, ilçe ilçe Deprem Belgeseli". PARA Dergisi 14-20 Mart, S. 2010/12
3. Ergin, K., Güçlü, U., Aksay, G., 1971. Türkiye ve

- Dolaylarının Deprem Kataloğu, İ.T.Ü. Maden Fak. Arz Fiziği Ens. Yay., 85 s.
4. Kalafat, D., Öz, G., Kara, M., Ögütüçü, Z., Kılıç, K., Pınar, A., Yılmaz, M., 2000. Türkiye ve Dolayları Deprem Kataloğu (1981 – 1997, M (4.0), Boğaziçi Üniv. Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü, 234 s.
 5. Sosyal, H., Sipahioğlu, S., Kolçak, D., Altunok, Y., 1981. Türkiye ve Çevresinin Tarihsel Deprem Kataloğu (M.Ö. 2100 – M.S. 1900), 1981, TÜBİTAK Matematik-Fiziki ve Biyolojik Bilimler Araştırma Grubu, 87 s.
 6. Sipahioğlu, S., 1991. İstanbul'un Tarihsel Yapılarında Deprem İzleri, İstanbul ve Deprem Sempozyumu 1991, TMMOB İMO, İst. Şubesi 1991 s.57-69.
 7. Ansal, A.M., 1991. İstanbul'da Deprem Yapılarında Deprem İzleri, İstanbul ve Deprem Sempozyumu 1991, TMMOB İMO, İst. Şubesi s.7-27.
 8. Öztün, F ve Bayülke, N., 1990. Historical earthquake of Istanbul. Kayseri and Elazığ. Report. Earthquake Research Development. Giner.Direc. of Dis. Aff. Minis. Of Public Works and Setl.. Ankara, 225.
 9. Genç, M. ile Mozak, M., 2001. İstanbul Depremleri. İGDAŞ Yazını 2. Baskı Alibeyköy s.256
 10. Taymaz, T., 2001. Syposia on Seisnotetonics of The North-Western Anatolia-Aegean and Recent Turkish Earthquakes, May 5, İst. (Kapak).
 11. Şaroğlu, F., Emre, Ö. Ve Kuşçu, İ., 1992. Türkiye aktif fay haritası. Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü, 2. pafta, 1.2 000 000 ölçeekte.
 12. BİB, 1996. T.C. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Türkiye Deprem Bölgesi Haritası. Harita Genel Komutanlığı, Ankara
 13. Ercan, A., 2000e. Türkiye'nin Deprem Bölgelelendirmesi (Makrozoning) İstanbul'un Sarsıntı Sınıflandırması (Mikrozoning) TMMOB Jeofizik Müh. Odası Marmara'da Deprem ve Jeofizik Toplantısı Bildiri Kitabı, 28 Haziran 2000, İstanbul s.45-54.

YAŞLI AYAKKABI TAMİRCİSİ

Adam, annesinin cenazesinin ardından etrafı toplayıp düzenlemek için evine gelir ve tavan arasında eski bir sandık bulur. Sandığı açtığına karşısına babasının II. Dünya Savaşı'nda giydiği üniforma çıkar. Adam üniformanın cebinde bir kâğıt parçası bulur. Bu, 1942 tarihli bir kundura tamir fişidir. İnanamaz. Neredeyse yetmiş yıldır tamirden alınmamış bir ayakkabı söz konusudur.

Adam fişi alıp adrese gittiğinde kunduracı dükkânının hâlâ yerli yerinde olduğunu görür. İçeri girip yaşlı kunduracıya babasının cebinde bulduğu fişi anlatır. Yaşlı kunduracı fişi alıp dükkânın arka tarafında gözden kaybolur.

On dakika sonra kunduracı gelir, fişi adam uzatır. "Tamam, ayakkabılar burada." der; "Haftaya salı hazır olurlar..."

İnsanlar Yaşadıkça

Mehmet Ünver

ÜNİVERSİTELİ DOSTLARLA YAŞAM

İnsanın pek çok anlamda uyuşabildiği, özellikle de kültür düzeylerinin ve dünya görüşlerinin birbirine yakın olduğu dostlarla yaşaması gerçek bir şenliktir.

Hiçbir dünyevi menfaat bunun yerini alamaz. Kafa dengi dostlarla bir arada geçirilen anlar kâr hanenize yazabileceğiniz karşılıksız mutluluklardır. Eğer böyle

dostlarınız varsa, onlarla kaynaşıp varlıklarına alıştıktan sonra araya giren kısa süreli ayrılıklar bile sizi üzer. Tekrar bir araya geleceğiniz günü ipe çekersiniz. Büyük bir

kentte bulunan bir üniversiteyi kazanıp oraya yerleşmesi gereken bir öğrenci olduğunuzu düşünün. İstanbul ve Ankara gibi kentlerde konut kiralari çok yüksek olduğu için bir öğrencinin yalnız başına ev tutması çok zordur. Bu nedenle ya bir yurda yerleşir ya da sizin durumunuzda olan birkaç arkadaşınızla ortaklaşa bir ev kiralarsınız. Keyifli olduğu kadar zor yönleri de bulunan bu birlikteliğiniz,

Üniversite yılları,
başka kentlerden
gelen yaşlılarınızla
tanışmak ve
onlarla kaynaşmak
için çok iyi bir
fırsattır.

karşılıklı özveri ve anlayış sayesinde zamanla kopmaz dostluklara dönüşebilir. Bunun pek çok örneği vardır.

Öğrenim yaşamının en özgül dönemi olan üniversite yılları, o güne kadar hiç gitmediğiniz, hakkında pek bilgi sahibi olmadığınız başka kentlerden gelen yaşlılarınızla tanışmak ve onlarla kaynaşmak için çok iyi bir fırsattır. Yüksek öğrenim

çağına gelmiş genç bir insan olarak dostlarınızı seçerken onların gerek kültür, gerekse yaşam görüşü açısından size yakın olmalarına özen gösterecek bilince kavuşmuşmuş olmanız da büyük bir avantajdır. Elbette aynı durum üniversiteli dostlarınız

için de geçerlidir. Onlarla birlikte derslere girmek, laboratuvarlarda topluca deneyler yapmak, aranızda kitaplar paylaşmak ve kantinlerde uzun

sohbetlere katılmak hiç unutamayacağınız güzel anılar bırakır. Bu dostlarla okul dışında geçireceğiniz zamanlarsa bir başka değerlidir. Birlikte sosyal ve sanatsal etkinliklere katılmak, okulunuzun bulunduğu kenti ve insanlarını daha yakından tanımak için ele geçen fırsatları değerlendirmek, hep birlikte yeni bir filmi ya da bir tiyatro oyununu izlemek önceki öğrenim dönemlerinizde hiç yaşamadığınız deneyim-

lerdir. Üzerinden yıllar geçse bile o günleri özlemle anarsınız.

Yeniden üniversiteye dönersek, geleceğinize yön verecek olan tez konuları için yapılan ortak çalışmalar bizzat kendi seçtiğiniz konular üzerine olduğu ve yaşamınızın önemli bir kısmını paylaştığımız dostlarınızın katkısını da içermesi nedeniyle büyük bir değer taşır. En az dört yıl süren üniversite günlerinin en keyifli yanıysa, arkadaşlarla paylaşılan bir öğrenci evinde kader birliği içinde geçen günler ve gecelerdir. Bir apartman dairesinin küçük mutfağında pişirilen makarnalar, lezzetli menemenler, sıraya bindirilen temizlikler, fazla buluşuk çıkmasın diye aynı tabaklardan yenilen yemekler, gece geç saatlere kadar karşılıklı oturulup tadına varılan sohbetler, memleketten gelen tarhana, turşu, pekmez, köy peyniri gibi gıda maddelerinin ortak sofralara katık edilmesi... Bu saydıklarım öğrencilik yaşamında acısıyla tatlısıyla sizlerde unutulmaz tatlar bırakacak anılardır.

Yetmişli yıllarda İstanbul'da çeşitli fakültelerde okuma hakkı kazanan dört arkadaşımın Şişli'de

ortaklaşa kiraladığı bir öğrenci evinde yaşadığım birbirinden güzel günleri ve geceleri anımsıyorum. Dördü de yüksek öğrenim için yaşadıkları Anadolu kentlerinden çıkıp yedi tepeli İstanbul'umuza gelmişlerdi. Onlarla bir resim sergisinde tanıştım. Şişli semti, okudukları farklı üniversitelere gitmek için en uygun bölge olduğu için orada bir çatı katı kiralamayı tercih etmişlerdi. Hayli pahalı olan kirayı paylaşarak ödüyorlardı. Dördü de son derece kafa dengi, aydınlık, pırıl pırıl vatan evlatlarıydı. Onlarla tanışmış olmayı yaşamımın kâr hanesine yazdım. Sıcak varlıkları sayesinde

En az dört yıl süren üniversite günlerinin en keyifli yanıysa, arkadaşlarla paylaşılan bir öğrenci evinde kader birliği içinde geçen günler ve gecelerdir.

yetmişli yılların ikinci yarısında ülkemizi teslim alan terörün karamsarlığından kurtulma fırsatı buldum.

O karanlık günlerde sık sık ziyaretlerine gider, Atatürkçü, vatansever karakterleriyle

ıştıttıkları evlerinde saatlerce sohbet eder, geleceğe dair umutlarımızı paylaşırdık. Dışarıda bombaların patladığı, insanların yok yere birbirine düşman olduğu o hazin günlerde çoğunlukla eve dönmez yatılı misafir olarak onlarda kalırdım. Özellikle cumartesi geceleri,

Bu sohbetlerin en güzel yanı, bu genç insanların geldikleri Anadolu kentlerinde yaşadıkları ilginç çocukluk anılarını anlattıkları anlardı.

geldikleri taşra kentlerindeki çocukluk anılarını ve eğitim gördükleri güzide fakültelerde yaşadıkları ilginç olayları dinlerken vaktin nasıl geçtiğini anlamazdım. Şehirlerimizde terör kâbusunun hakim olduğu o karanlık dönemde her anne gibi rahmetli annemin de yüreği ülkemiz ve bizler için endişelerle doluydu. Özellikle geceleri sokağa çıkmamı hiç istemez, başıma bir sürü kötülüğün geleceğini düşündüğü için hep yanında kalmamı isterdi. Bunun tek

istisnası, Şişli'deki öğrenci evinde, üniversiteli dostlarımın yanında geçelediğim zamanlardı. Orada güvende olduğumu bildiği için hiç telaşa kapılmadan uyurdu.

Şanslıyım ki, ülkemizin terör ortamından sıyrıldığı günlerde de üniversiteli dostlarımın evlerinde sık sık misafir olma fırsatı buldum. Bazıları mezun olup işe girdikleri halde ev değiştirmeyip yine aynı şirin çatı katında hep birlikte kalmaya devam ediyorlardı. Onları daha sık ziyaret etme şansı sağlayan bu durumu büyük bir memnuniyetle karşılamıştım. İstanbul'u esir alan kar fırtınalarının hüküm sürdüğü uzun

kış gecelerinde el birliğiyle pratik yemekler pişirir, çaylarımızı ya da biralarmızı alıp kanepelere ya da yerdeki minderlere yerleşip sabahlara kadar tadına doyum olmaz sohbetler yapardık. Üniversite amfilerinden geçmiş insanlar olarak genel kültür düzeyleri son derece yüksek olan bu dostlarımla saatler boyu konudan konuya geçer, güzel sanatlardan tarihe, edebiyattan geleneğe, geçmiş yaşamlardan gelecek düşlerimize kadar birbirinden farklı konularda

sözü adeta birbirimizin ağzından kaparak konuşurduk.

Bu sohbetlerin en güzel yanı, hepsi de profesyonel yaşamın henüz başında olan bu genç insanların geldikleri Anadolu kentlerinde yaşadıkları ilginç çocukluk anılarını anlattıkları anlardı. İçlerinden biri, kış mevsimi boyunca karla örtülü kalan, sabahlara kadar kurt ulumaları yüzünden uyuyamadıkları köyündeki çocukluk gecelerini, bir diğeriyse bin bir çeşit çiçeği, ormanları ve pırl pırl dereleriyle yeryüzünde bir cenneti andıran yayla köyünde geçen yazlar boyunca unutmadığı ergenlik günlerini anlatırdı. Böyle gecelerde hiçbir zaman televizyon ya da radyo açılmaz, güzel sohbetimizi kesintiye uğratacak hiçbir dış etkiye izin vermezdik.

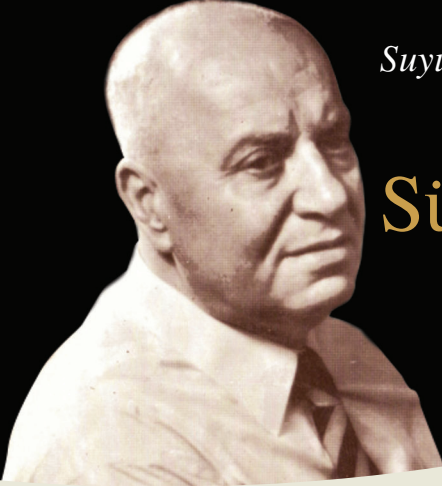
Üniversiteli dostlarımla ev dışında da sosyal faaliyetlerimiz olurdu. Şişli gibi merkezi bir yerde kaldıkları için Devlet Opera ve Balesine, tiyatrolara, konserlere ve sinemalara yakın olma gibi bir avantajımız vardı. Onlarla birlikte opera dünyasının ölümsüz eserlerini, tiyatro sahnelerinde aylarca sahnelenen oyunları, kapalı gişe filmleri, sanat festivallerini, sergileri, müzeleri, panelleri, yerli ve yabancı sanatçıların unutulmaz konserlerini ve daha pek çok güzel etkinliği izleme fırsatı buldum. Vapurların çalışmadığı sert kış

gecelerinde eve dönmeyip onlarla birlikte bir kanepede ya da bir yer yatağında geceliyordum. Bu değerli dostluğumuz aylar, mevsimler, yıllar boyunca en küçük bir sekteye uğramadan sürdü. Yaşam görüşlerimizin birbirine yakın olmasının yanı sıra, birer üniversiteli olarak gereken olgunluğa erişmiş olmamız da her zaman karşılıklı sevgi, saygı ve işbirliği içinde hareket etmemize olanak sağladı. En önemlisi de bizler, sevincimizi, sıkıntımızı paylaşan, içimizden birinin derdini hepimizin ortak derdi olarak kabul eden gençlerdik.

Şimdi geri dönüp o yıllara baktığımda, dört genç üniversite öğrencisinin ayrılmaz dostları olarak insanın içini ısıtan o şirin çatı katındaki anılar gözümün önünden geçiyor. Bugün hepimiz farklı bir yerde de olsak dostluğumuz kesintisiz devam ediyor. Bulduğumuz her fırsatta yine bir araya geliyoruz. Aradan yıllar geçtiği halde ne zaman Şişli'ye yolum düşse, o apartmanın çatı katına bakar ve umarım orada bizim gibi iyi geçinen dostlar barınıyordu diye temennide bulunurum.

Sonuç olarak; zamanla yaşanan tüm zorluklar geçer, kötü günler, üzüntüler unutulur. Buna karşın iyi dostluklar, karşılıklı özveriler, ve zor zamanlarınızda yanınızda olanlarla paylaştığımız anılar hep yüreğinizde yaşar. •

mehmetunverbd@gmail.com

Suyu Arayan Adam

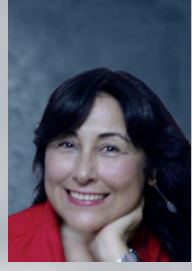
Şevket Süreyya Aydemir

Yazar, düşün insanı, iktisatçı, tarihçi olan Şevket Süreyya Aydemir 1897 yılında Edirne’de doğdu. Küçük yaşlardan itibaren siyasetle ilgilendi ve on bir yaşında İttihat ve Terakki Cemiyeti’ne üye oldu ve Turancı fikirleri benimsedi. Gönüllü olarak I. Dünya Savaşı’na katıldı. Yaralandı ve Edirne’ye dönüp eğitimini tamamladı. Azerbaycan’a öğretmen olarak atandı. Komünizme ilgi duydu. Komünist Partisine katılıp Moskova’da Doğu Emekçileri Komünist Üniversitesi’nde ekonomi eğitimi gördü. 1923 yılında Türkiye’ye geri döndü. Aydınlik dergisinde Komünizm yanlısı yazılar yazdı. 1925’de TKP’nin üçüncü kongresinde yedi kişilik Merkez Komite’nin üyesi oldu. Türkiye İşçi ve Çiftçi Fırkası’nın 1 Mayıs’ta "Dünyanın Bütün

İşçileri Birleşiniz" yazılı broşürü dağıtması nedeniyle yargılanarak 10 yıl hapse mahkûm oldu. 1927 yılında çıkarılan genel af ile özgürlüğüne kavuştu. Marksizme getirdiği yorumlar, ve Komünistlerin karşıtı duruşu nedeniyle TKP ile yolları ayrıldı. Türkiye için geçerli düşüncenin Kemalizm olduğu görüşünü benimsedi. “İnkılap ve Kadro” kitabı ve dergisi ile Kadrocu hareketin öncülüğünü yaptı. 1951 yılında emekli edildikten sonra yazar olarak çok sayıda eser verdi. Tek Adam adlı eserinde Atatürk’ü, İkinci Adam adlı eserinde İsmet İnönü’yü yazdı. Menderes’in Dramı, Enver Paşa, Suyu Arayan Adam gibi otobiyografik denemelerin yanı sıra Toprak Uyanırsa, Kahramanlar Doğmalıydı adlı romanları yazdı. 12 Mart Darbesi’nden sonra da yazılarına Cumhuriyet gazetesinde devam etti. 25 Mart 1976 yılında aramızdan ayrıldı.

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

HAYATIN ÖZÜDÜR DEĞİŞİM

Değişime inanır mısınız? Hayatın özüdür değişim.

Olmazsa olmazdır. Her gün geçtiğimiz sokaklar değişir, evler yıkılır, yeni evler yapılır. Yemyeşil bir parkın yerinde bir bakarsınız beton yığını bir bina yükselir. Ağaçlar sonbaharda yaprak döker, ilk baharda çiçek açar, bir dal kurur, yeni bir dal filizlenir, sonra bir yangın çıkar ormanlar çöle dönüşür.

Bir tomurcuğun güle dönüştüğü anı yakalayamadığımız gibi , büyüdüklere anı yakalayamamak da bir bakarız bebekler büyüyüp okula başlamış, okul bitmiş, yuvadan çımuşlar.

Bizler günlük koşuşturmacalarımız içinde çok farkına varamasak da baş döndürücü bir hızla değişmektedir aslında her şey.

Yaşadığımız mekânlar, hayatımızdaki insanlar değişir. Dahası biz değişiriz. Her gün aynaya baktığımız halde o çizgilerin ne ara oluş-

tuğunu anlayamaz, saçların beyaza dönüştüğü anı göremeyiz.

Yediklerimiz, içtiklerimiz, giydiklerimiz, zevklerimiz değişir. Daha önce “Asla!” dediklerimiz bir bakarsınız vazgeçilmezimiz olmuş, vazgeçilmezlerimiz geçmişin sayfaları arasında kaybolmuş.

Hayat kitabında satır aralarını okumayı başarıp, daha önce göremediklerimizi görmeye başladığımızda bakış açımız, düşüncelerimiz, düşlerimiz değişir.

Farkındalığımız arttıkça ideallerimiz, seçimlerimiz ve gelecekte beklentilerimiz değişir.

Savaşlar, barışlar, beklenmedik

felaketler derken coğrafyalar, sınırlar, liderler değişir.

Güç simgesi ülkeler parçalanır bölünür, milyonları ardından sürükleyen liderler yok olur gider.

Hayat devam eder ama. Hayat devam ettikçe değişim de devam eder.

Yakılan ağaçların yerine yeni fidanlar dikilir. Yeni yapılan parklardan çivil çivil çocuk sesleri yükselir. Dünün toy çocukları ak saçlı bilgeye dönüşür. Karanlık bir tünelde zorlukla yolumuzu bulmaya çalışırken biri gelir ışık olur aydınlığa ulaştırır.

Değişime karşı çıkanlar ısrarla değişimi görmezden gelmeye çalışsa, inkar etse, her şeyi değişim öncesine döndürmeye çabalasalar da bunu

başaramazlar. Kötülüğün maskesi düştüğünde umudun ve güzelliğin filizi yeşerir.

Hayatın özüdür değişim. Olmazsa olmazdır, “iyi ki”sidir.

68 Baharı’nda Paris duvarlarında asılı afişlerden birinde şunlar yazılıydı:

“Eğer hiçbir şeyin değişmeyeceğini düşünüyorsam, ben bir alığım. Eğer düşünmek istemiyorsam, bir korkak.

Ve eğer hiçbir şeyin değişmesinin benim çıkarıma olacağını düşünüyorsam alçak...” •

nuraybartoschekbd@gmail.com

■ Macellan boğazının kâşifi, dünyanın yuvarlak olduğunu kanıtlayan ispanyol filusunun kumandanı

Macellan

Macellan 500 yıl önce (Piri Reis'in Dünya Haritasını çizmesinden 6 yıl sonra) 20 Eylül 1519 Salı günü "Dünya'nın çevresini ilk defa dolaşan insan" unvanını elde edeceği yolculuğa çıktı. Aslında Macellan yolculuğu tamamlayamadan çıkan bir çatışmada öldü. Teknik anlamda, ilk kez dünyanın çevresini dolaşan kişi bu sefere katılan kölesi Enriqueydi. Vefalı insanlık unvanı Macellan'a verdi.

Keşiflerin nedeni bilimsel tutku, gezi aşkı değil çekici baharatın baştan çıkardığı ticaretin yakıcı, yıkıcı hırsıydı. Keşifler çağının, kahramanlarının itici gücü tacirlerdi. Kâşifler cesaretlerinden dolayı değil harcanacak parayı kat kat geri getirecekleri için desteklendi.

Keşiflerin nedeni bilimsel tutku, gezi aşkı değil çekici baharatın baştan çıkardığı ticaretin yakıcı, yıkıcı hırsıydı.

1492'de dünya, insanlık yeni bir döneme adım attı. Savaş ve ölüm kokan serüven peşindekilere destek olanlar Dünya'yı ele geçirmek için yanıp tutuşan yeni, küçük uluslardı. Papa'nın en sevdiği evlatları, ruhani otoriteye asla karşı çıkmayan; kafirlere(!) ateş ve kılıçla saldıran, Müslümanları, Yahudileri kovma emrini gözü kapalı yerine getiren Portekiz ve İspanya'ydı. Papa bu sadakati ödüllendirdi. Tanrı'nın yeryüzündeki gölgesi olarak,

Dünya'nın henüz bilinmeyen bütün bölgelerini, keşfedilecek yerlerdeki tüm halkları, ülkeleri, adaları ve denizleri bu iki ülkeye armağan etti. Dünyanın küre olduğunu kabul etmeyen Papa, 4 Mayıs 1493'te bir fermanla, Dünyayı Yeşil Burun Adaları'nın olduğu çizgiden bir

elmayı bölerecine ikiye ayırdı. Çizginin batısında keşfedilecek yerler İspanya'ya; doğusundakiler ise Portekiz'e verildi.

Kutsallık adı altında yürütülen, ilk Avrupa-Hristiyan kolonizasyonu olan Haçlı Seferleri sürecinde Kolomb Batıya, Bartolomeu Dias ve Vasco da Gama Güneye, Doğuya, Cabot Kuzeye giderek serbest, gümrüksüz ve engelsiz denizyollarını keşfettiler.

Kolomb'un bulduğu ancak Hindistan sandığı kıtaya Amerigo Vespucci kendi adını verdi. Kolomb'un ulaşmak istediği Hindistan'a giden yolu ise Vasco De Gama Afrika'yı dolaşarak 1498'de buldu.

Öldürülen ama hakkı verilen Macellan'ı ölümsüzleştiren yapıtı yazan Stefan Zweig'a göre Yeni başlayan sömürgecilik döneminin tamamına damgasını vuracak, yüzyıllar boyunca tekrarlanacak üçlü bir ritim başladı:

“Sömürgelerde önce ticaret acenteleri kurulur, sonra da güya bunları korumak için kaleler inşa edilir. Yerli kralla önce barış içinde takas ticareti yapılır, ardından da yeterince asker getirdikten sonra kralın ülkesine, dolayısıyla da tüm mallara aniden

Stefan Zweig:

“...Hristiyanlık, fethedilen tüm ülkelerde yayılacaktır. Bu savaş seferlerinin aynı zamanda da bir Haçlı seferini andırması bu yüzdendir.”

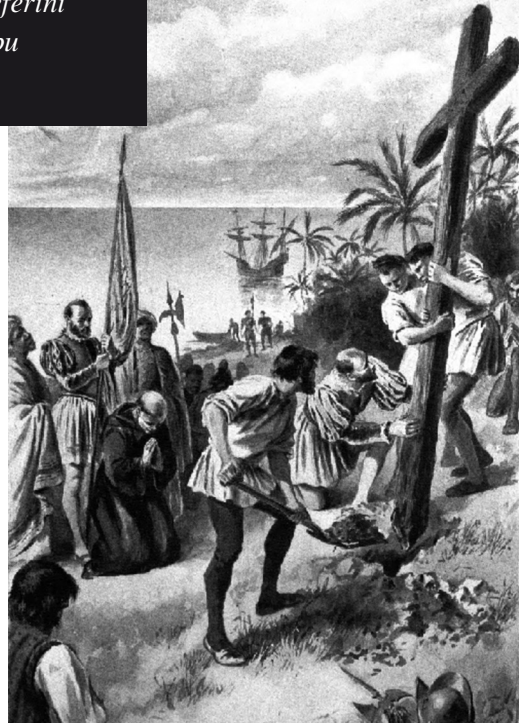
el konulur; askeri misyonla fikri, dinsel misyon el ele vermiştir: Hristiyanlık, fethedilen tüm ülkelerde yayılacaktır. Bu savaş seferlerinin aynı zamanda da bir Haçlı seferini andırması bu yüzdendir.”

Keşifler değil nankörlük çağıydı. “Kahramanlık çağlarında duygusallığa yer yoktu” diyor Zweig. Papanın keşiflere verdiği değeri krallar vermedi. Kolomb, Sevilla'ya zincire vurulmuş bir halde döndü.

Nankörlüğe rağmen Macellan yeniden savaşa yazıldı. En önde çarpışırken üçüncü kez yaralandı. Yarı felçli bacağıyla koşamayan, ata binemeyen total Macellan, istese savaş gazisi olarak ülkesine dönüp çok şey talep edebilirdi. Cepheyi geçledi. Macellan dev otlaktan düzinelerce koyun kaybolunca iftiraya uğradı. Duraksamadan Lizbon'a gidip kralla görüşmek istedi.

Her hafta sefere çıkan gemilerden birinin komutasını istediği Kral hiçbir ümit vermeyince Macellan, destek göreceği başka bir ülkede çalışma izni istedi. Kovulmuş bir

dilenci gibi saraydan ayrıldı. Kendi sorumluluğunu üstlenme ve kendini gerçekleştirme arzusu duydu. Buruk ama özgürdü artık. İspanya ile anlaştı.

Macellan yalnız değildi. Kralın gururunu kırdığı astronom Faleiro vardı. Her açıdan birbirlerine zıttılar. Ömründe hiç gemiye binmeyen, Portekiz'den hiç ayrılmayan Faleiro, teorisyen, bilgindi. Hazırladığı deniz haritaları, denizcilik araç-geçerleri döneminin en iyisiydi. Macellan ideal pratisyendi. Birbirlerini

fikir ile deney, düşünce ile eylem, tin ile özdek gibi tamamlıyorlardı. Aralarına Sarayda denizcilikle ilgili kararlar üzerinde en etkili kişi, Aranda katıldı. Bu üçlü ortaklığa ana sermaye olarak Macellan pratik deneyimini, Faleiro teorik bilgilerini, Aranda ise saray ve sermaye ile olan ilişkilerini koydu.

Macellan bu süreçte, yıllar boyunca elde edemediklerine kavuştu. Onu seven bir kadın, destek olan dostlar, fikrini benimseyen hamiler, güvenen bir kral ve dönemin uluslararası tüm büyük sermayedarlarıyla bağlantılı Portekiz'in küstürdüğü ünlü armatör.

Yunan Portekiz Sarayı yolculuğu baltalamaya girişti. Bilinmeyene yolculuk ürktüçüydü. İki yüz elli adam bir türlü toplanamadı. Mürettebatını istediği gibi kurma hakkını veren kral sözünden dönünce kısıtlama getirildi.

Macellan, son derece bağımsız hareket etmeye ve kimseye aldırnamaya karar verdi. 20 Eylül 1519, Salı günü- çapalar yukarı çekildi. Yelkenler fora edildi. Top sesleri giderek uzaklaşmakta olan karada yankılandığında, insanlık tarihinin en cesur serüveni başladı.

Ocak ayında keşfedildiği için adını Aziz Januarius'tan alan ve ardında dev bir nehir ağzı bulunduğu sanılarak adına yanlışlıkla Rio, yani "nehir" eklenen Rio de Janeiro'da mola veren gemiler yeni meyveler, sebzelele de tanıştı

Bir gemi filodan kaçtığında Dünya'yı yuvarlak kılacak geçidi arıyordu Macellan. Gecenin en karanlık anıydı. Herkes sabah olmayacak sanıyordu. Günlerce süren bekleyişin ardından Güneş'in ışıklarını göreceğini bilen Macellan kalan gemilerle kanala cesurca daldı. Demir adam Macellan hayatında ilk ve son kez mutluluktan ağlıyordu, ilk hedefine ulaşıp öteki denize giden yolu, Geçit'i bulmuştu. Günün anısına kanala "Todos los Santos" (Bütün Azizler) adı yakıştırılsa da dünya buraya minnettarlıkla "Macellan Boğazı" dedi.

Kolomb, tersaneden yeni çıkan, iyi donanımlı pırıl pırıl üç gemiyle denizde topu topu otuz üç gün yol aldı. Suda yüzen otlar, kara kuşları, bir kıtaya yaklaşmakta olduğunu bir hafta öncesinden haber verdi. Mürettebatı sağlıklı, enerjik; gemileri tıka basa yiyecek içecek yüklüydü. Bilinmeyen önündeydi, ardında son çare döneceği ülkesi vardı.

Boşluğa, bilinmeyene doğru yol alan Macellan bunlardan yoksundu. Elinde iki üç aylık kumanyayla yeniden yol ayrımındaydı Macellan, yelken direklerini kaplayan köseleyi yemek zorunda kalsalar da "yola devam" dedi. "Önemli olan geçici hayat değil, ölümsüz eser"di.

Macellan, sert, keskin yarıdılışıydı ama asla zalim olmadı. Dönemin diğer tüm fatihlerinden ahlâken çok üste olmasının nedeni sağlam hümanist iradesiydi. Macellan yeni eyaletlerin kan ve şiddetle değil, dostluk ve anlaşmayla ilhak

edilmesini istiyordu.

Azteklerin yakılması, İnkaların işkenceden geçirilmesi gibi barbarlıklar bir Cortes'in, bir Pizarro'nun büyük başarılarını sonsuza dek lekeledi; ama onun anısını kirleten tek bir barbarlık yapmadı. Macellan hep sözünün eri oldu. Dürüstlük onun en iyi silahıydı ve ebediyen de şanı olarak kaldı.

Ancak tarihin bu en büyük denizcisi, başarısının doruğunda, anında, Filipinler'de çıplak adalılarla basit bir çatışmada öldürüldü. Adamları onun cesedi bile kurtaramadı. Onsuz emir, demir aldırttı gemilere.

Sevilla Limanı'ndan yola çıkıp düm-

Macellan başarısının doruğunda, anında, Filipinler'de çıplak adalılarla basit bir çatışmada öldürüldü.

düz gittikten sonra tekrar Sevilla Limanı'na geri dönen (237 adamından sadece 18'i, Beş gemiden sadece bir) gemi, dünyanın kendi eksenini etrafında dönen yuvarlak bir top ve tüm denizlerin birbirine bağlı olduğunu kesin olarak kanıtlandı. Dünyanın çevresinin kesinlikle belirlenmesiyle dünyevi kozmosun ölçüsü sonunda alındı. Kolomb'un İspanyol bayrağı altında başladığı dünyanın keşfi eserini Macellan, İspanyol bayrağı altında tamamladı.

Macellan'ın filosundan bir geminin dünyanın çevresini dolaştıktan sonra yurda döndüğü haberini duyunca kalpleri korkudan duracakmış gibi olanlar vardı.

Macellan'ın öldüğünü öğrenince rahatladılar. Geri dönenlerin başında suç ortakları "Elcano" olduğunu duyunca kendilerini daha da güvende hissettiler. "Yaşayanlar, ölümlere karşı daima haklı çıkmıştır." Elcano sayesinde cezalandırılmadılar.

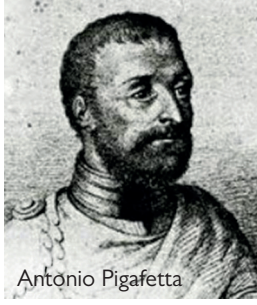
En değerli ve zeki iki adam, tüm kayıtlarla hemen saraya çağrılan Elcano, yanına her şeyi yazan Pigafetta, Macellan'ın kölesi kılavuz Enrique'yu aldı. Ancak tüm belgeleri imparatora götürmedi. Bir zamanlar işlediği suçtan kaçarak

sığındığı Macellan'a yolda başkaldıran, Macellan'ın başarısını en önemli anda engellemeye çalışan Elcano ün ve onur sahibi oldu. Eski suçu bağışlandı. Elcano'ya, onu ölümsüz eseri gerçekleştiren kişi olarak simgeleyen bir asalet arması verildi. Armanın üzerinde yükselen bir miğferin taşıdığı yerkürenin üstünde gurur dolu bir metin vardı: "Benim etrafımı ilk sen doluştun."

Adaletsizlik doruktaydı. Macellan'ı yarı yolda bırakıp kaçan Gomez de ödüllendirildi.

Pigafetta, olanlara inanamadı, dili tutuldu. Hiçbir şey söyleyemedi ama düşüneceğini de düşündü. İnsanı duygulandıracak kadar inançlı, vefalı, sadık olan bu benzersiz genç insan, dünyanın haksızlıklarla dolu olduğunu ilk o zaman anladı. Pigafetta, insanı derinden etkileyen bir sadakatle, yenilenin safını tuttu ve ölümün susturduğu Macellan'ın hakkını belagatle savunduğu eserini yazdı.

Duacı olduğu her şeyin esirgendiği Macellan'ın onca özen ve dikkatle hazırladığı vasiyetnamesindeki hiçbir arzusu yerine getirilmedi. Eğer cesedi yurda getirebilseydi, ona kefen olacak bir kuruşu bile yoktu. Soyu bir anda kurudu. Acınası bir sirmsarılıkta son buldu başarısı. İspanya'ya Baharat Adaları'nı kazandırmak için canından olan

Macellan'ın uğruna kendini feda ettiği girişimi de boşa çıktı. İmparator Karl, Baharat Adaları'nı üç yüz elli bin duka karşılığında Portekiz'e sattı. Keşfettiği boğaz ne para getirdi ne de kazanç. Macellan'ın yolu çok az kullanıldı. Başarısızlığa uğrayıp durunca denizciler bu geçitten uzak durdu. Aynı kuşakta bile tümden unutuldu ve yeniden bir mit haline geldi.

1913'te ABD Başkan Wilson, Washington'da elektrikli bir düğmeye bastı. İki okyanusu sonsuza dek birleştiren Panama Kanalı'nın kapakları açıldığında, Macellan Boğazı tümden işlevsizleşti. Kıyıları da ıssızlık ve yoksulluk bastı.

"Tarihte bir başarının ahlâki değeri asla pratik faydasıyla ölçülmez. İnsanlığa kalıcı bir zenginlik katanlar, kendi fikri uğruna binlerce, yüz binlerce insanın hayatını harcamak yerine yalnızca kendisinininkini feda edebilen Macellan gibi insanlığın bilgisini çoğaltıp yaratıcı gücünü artıranlardır."

Macellan'ın öyküsünü merak edenlerden bir de Atatürk'tü.

Gökten üç elma düştü. Biri Macellan'a. Biri de geçmişçi bugüne taşıyan, Pigafetta'lara, Zweig'lara. Çünkü "Tarihi bir olay gerçekleştirdiği anda değil, ancak sonraki kuşaklara aktarıldığında gerçekleşir."

Ve en tatlı elma da siz okurlara. •

yasarozturkdbd@gmail.com

Şiirin

DORUKLARINDA

Ahmet Kutsi Tecer

Yazan: SABRİ KEMAL

En beğenilen şiirlerden biriydi “Nerdesin” adlı şiiri Ahmet Kutsi Tecer’in. İlk kez orta üçüncü sınıfta Türkçe dersinde öğretmemiz Baha Öztürk’ün sesinden dinlemiştim bu şiiri...

Sonra da aynı yıl Sabahattin Batur’un Varlık Yayınları’ndan çıkan Yeni Şiirimiz adlı antolojisinin de okumuştum. Münir Ceyhan’ın bestelediği, küçük yaşlarımızdan beri içlenerek söyleyip dinlediğimiz “Orda Bir Köy Var Uzakta” şarkısının sözlerinin ona ait olduğunu da sonraki yıllarda öğrendim.

1901’de Kudüs’te dünyaya gelen Ahmet Kutsi Tecer, ilk öğrenimine Frères des Écoles Chrétiennes adlı okulda başlamış, İstanbul’da Kadıköy Sultanisi’ndeki lise öğreniminden sonra iki yıllık Halkalı Ziraat Yüksek Okulu’nu bitirip Darülfünun’un (İstanbul Üniver-

Felsefe Bölümü'ne devam etmiş. 1925 yılında biyoloji öğrenimi için gittiği Fransa'da iki yıl Sorbonne Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin felsefe bölümüne devam etmiş; 1929 yılında Darülfunun'dan mezun olduktan sonra da edebiyat öğretmeni olarak Sivas Lisesi'ne atanmış. Sivas'ta tanıştığı Aşık Veysel'in yanı sıra, Suzani, Ruhsati, Mesleki, Talebi, Karşlı Mehmet gibi halk şairlerinin yurt çapında tanınması için çalışmış ve Halk Şairlerini Koruma Derneği'ni kurarak halk müziğinin okul eğitiminde ve radyo yayınlarında yer alması için çaba göstermiş.

1934 yılında Yüksek Öğrenim şube müdürü, 1938 yılında Yüksek Öğrenim Genel Müdürü ve 1942'de Talim ve Terbiye Kurulu üyesi olarak Milli Eğitim Bakanlığı'nda görev yaptığı yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsü'nde kompozisyon, Gazi Lisesi'nde felsefe dersleri vermiş ve Devlet Konservatuvarı'nın kuruluşunu hazırlayanlar arasında yer almış. Yüksek Öğrenim Genel Müdürü iken Muzaffer Sarısözen'in Ankara Devlet Konservatuvarı Folklor Arşivi Şefliğine tayinini sağlamış ve halk müziği derleme çalışmalarına destek olmuş. VI. dönem Adana ve

VII. Dönem Urfa milletvekili olan Ahmet Kutsi Tecer, 1941-1945 yılları arasında Halkevleri'nin ve Ülkü mecmuasının yönetimini üstlenmiş. 1947-1951 yılları arasında Paris Kültür Ataşesi ve Öğrenci Müfettişi olarak görev yapmış, 1950 yılında Türkiye delegeesi olarak katıldığı UNESCO Yürütme Komitesi'nde Türk kültürünün tanıtım ve gelişme-

sine katkıda bulunmuş. 1953 yılında İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda Türk tarihi ve geleneksel tiyatro, Galatasaray Lisesi'nde edebiyat dersleri, 1957-1966 yılları arasında İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik, Gazetecilik Enstitüsü'nde halk edebiyatı dersleri vermiş

İlk şiirleri

1921-1922'yıllarında

Dergah Mecmuası'nda, sonraki şiirleri Varlık, Oluş, Yücel, Ülkü, Türk Düşüncesi, Şadırvan ve Türk Dili gibi dergilerde yayımlanan Ahmet Kutsi Tecer, şiirlerini hece ölçüsünde ve yalın bir dille yazmış. Aşk, doğa, ölüm, özlem gibi konuları işlemiş; halk şiirinin sekizli ve on birli hece ölçüsüne ve ulusal nazım birimi olan dörtlüğe bağlı kalmış; bazı şiirlerinde de heceyi yeni ölçülerle denemiştir. Şairliğinin yanı sıra yazdığı oyunlarla Türk tiyatrosuna önemli katkısı olan sanatçı 1967

NERDESİN

Geceleyin bir ses böler uykumu,
İçim ürpermeyle dolar: -
Nerdesin?

Arıyorum yıllar var ki, ben onu,
Aşkıyım beni çağıran bu sesin.
Gün olur sürüyüp beni derbeder,
Bu ses rüzgârlara karışır gider.
Gün olur peşimden yürür beraber,
Ansızın haykırır bana: -Nerdesin?
Bütün sevgileri atıp içimden,
Varlığımı yalnız ona verdim ben.
Elverir ki bir gün bana derinden,
Ta derinden bir gün bana "Gel" desin

* *

ORDA BİR KÖY VAR UZAKTA

Orda bir köy var, uzakta
O köy bizim köyümüzdür.
Gezmesek de, tozmasak da
O köy bizim köyümüzdür.
Orda bir ev var, uzakta
O ev bizim evimizdir.
Yatmasak da, kalkmasak da
O ev bizim evimizdir.
Orda bir ses var, uzakta
O ses bizim sesimizdir.
Duymasak da, tınmasak da
O ses bizim sesimizdir.
Orda bir dağ var, uzakta
O dağ bizim dağımızdır.
İnmesek de, çıkmasak da
O dağ bizim dağımızdır.
Orda bir yol var, uzakta
O yol bizim yolumuzdur.
Dönmesek de, varmasak da
O yol bizim yolumuzdur.

* *

SENİ SEVİYORUM DEMEK İSTERDİM

seni seviyorum demek isterdim
ölesiye bir duyguyla,

taparcasına dil dökmek
ve saçlarım ağarmadan söylemek
isterdim
seni sarmak isterdim sonsuzlukla
delicesine sevmek
bir sarhoş gibi adını sayıklamak
ve bağırarak kollarında ölmek
isterdim
gülüm...

* *

BESBELLİ

Besbelli ölümüm sabahleyindir.
İlk ışık korkuyla girerken camdan,
Uzan, başucumda perdeyi indir,
Mum olduğu gibi kalsın
akşamdan.

Sonra koş terlikle haber vermeye,
'Kiracım bu sabah can verdi' diye,
Üç beş kişi duysun ve Belediye,
Beni kaldırmaya gelsin odamdan,
Evden çıkar çıkmaz omuzda tabut,
Sen de eller gibi adımı unut,
Kapımı birkaç gün için açık tut,
Eşyam bakakalsın diye arkamdan.

* *

BAŞBAŞA

İşte bir vazoda açmış iki gül
İşte bir saksıda eşsiz kuşkonmaz.
Gülleri gördükçe gönlüm bir
bülbul
Saksıya baktıkça içimde bir haz.
Dışarda fırtına, uğultu, tipi
Odada sessizlik tutulur gibi.
İşte o da geldi, evin sahibi
Oturduk, eskiden konuştuk biraz.
Dışarda fırtına, tipi... Yerler kar
İçerde başbaşa iki bahtiyar.
Onları ısıtan eski bir bahar
Dışarda yepyeni bir kış, bir ayaz •

Gezdikçe
Gördükçe
Özlen Şen Toker

Fuggerei

500 yıldan uzun bir süredir
duvarlar arasında yaşayan bir mahalle...

Dünyanın hâlâ içinde yaŐanılan
en eski sosyal yerleşimi Fugge-
rei, yalnızca bir mahalle değil, aynı
zamanda gezilebilen bir müze...
Almanya'nın Augsburg kentinin

merkezindeki bu sosyal yerleşim
alanı 1521 yılında ihtiyaç sahibi
ailelerin yaşaması için Jakob Fugger
tarafından kurulmuş. Kendisi ve
erkek kardeşleri Georg ve Ulrich'in

Kapıları
gece saat 22.00'de
kilitlenen Fuggerei'yi
her yıl 200.000 kişi
ziyaret ediyor.

anısına yaptırdığı Fuggerei'da günümüzde yaklaşık 150 kişi yaşıyor. Kapıları gece saat 22.00'de kilitlenen bu yerleşimi her yıl 200.000 kişi ziyaret ediyor; satın aldıkları biletle ziyaret saatleri içinde sokakları, Fuggerei Müzesi'ni, örnek daireyi ve Dünya Savaşı Sığınağı'ndaki sergiyi gezabiliyor.

Fuggerei'nin ilk kuruluş amacı yaşamını kurmaya çalışan fakir ailelere destek olmaktır. Bu nedenle o dönemdeki 52 binada daha çok maddi durumu iyi olmayan, işlerini evden yapan esnaf ve sanatkarların aileleri yaşıyor. Yıllar içinde koşullar ve ihtiyaçlar değiştiği için yerleşimdeki yaşam da değişti. Örneğin 17. yüzyılın ortalarında çocuklara Katolik eğitim verilmesi için bir okul kurulmuş, diğer sosyal projeler için binalar tahsis edilmiş. İkinci Dünya Savaşı esnasında burada oturanları koruyabilmek için yeraltında bir sığınak inşa edilmiş. Savaş sonrasında dul kalan kadınların kalabilmesi için iki ek bina yapılmış.

Günümüzde ise turizm amaçlı ziyaretçiler için bir bira bahçesi ile hediyelik eşya mağazası eklenmiş. 15.000 metrekaarelik bir alana sahip olan Fuggerei zamanla çocuklu ailelerin değil, daha çok yaşlıların yaşadığı bir yer olmuş. Genç çiftlerin ve öğrencilerin de burada oturmak için başvurma olanağı olmasına rağmen genellikle yaşlıların tercih ettiği bu yerleşimin başvuru kuralları kuruluşundan bu yana değişmemiş.

Fuggerei’da yalnızca yeterli maddi gelire sahip olmadığını kanıtlayan, Augsburg’da ikamet eden, Hristiyan Katolik vatandaşlar yaşayabiliyor; çünkü uyulması gereken ev kurallarından birine göre buradaki dairelerde oturanların günde üç kez Fugger ailesi için Katolik mezhebindeki bazı duaları etmesi bekleniyor. Başvurusu olumlu sonuçlananlar yıllık kira olarak toplam 0.88 Euro yani 88 Sent gibi sembolik bir kira ve ayrıca su, ısıtma, elektrik, TV, telefon gibi masraflarını ödüyor.

Fugger ailesi, 1521 yılından beri değişen nesillere, ekonomik ve politik koşullara rağmen bu yerleşimi özerk bir şekilde yaşatabilmeyi başarmış. 17. yüzyılda savaş, veba ve açlık nedeniyle Augsburg kenti nüfusunun

yarıdan fazlasını kaybettiğinde Fuggerei’da da zor günler yaşanmışsa da zamanla yerleşim yenilenmiş. 1944 yılındaki İkinci Dünya Savaşı

hava bombardımanında aldığı ağır hasar sonrasında yeniden inşa edilip 1950-1971 yılları arasında yeni mekân alımları ile büyütülerek 140 daireyi içeren 67 binadan oluşan bugünkü haline getirilmiş. Günümüzde yerleşimin tüm masrafları, Fuggerei Vakfı'nın ormanlar, gayrimenkuller ve giriş biletlerinden elde ettiği gelirlerle karşılanıyor. Burada oturacak kişilerin seçimi, Fugger ailesinin üç kolunu temsil edilen aile üyelerinden oluşan Onursal Komite tarafından yapılıyor. Yerleşimin yönetim ve bakımını bu komitenin denetimindeki profesyonel ekipler yapıyor, ayrıca Fuggerei'da düzenli olarak çocuk festivali, müzik konserleri, kitap sunumları ve Noel ağacı pazarı gibi etkinlikler düzenleniyor.

Ben de aldığım bilet ile birlikte verilen broşürdeki plânı izleyerek Fuggerei'ı geziyorum. Yönetim

binalarının yanından yürüyerek Herren sokağındaki St. Markus Kilisesi'ne giriyor, eski okul binası ve 16. yüzyılda frengi tedavisi yapılan binanın önünden geçiyorum. Mittle-re Sokağı'ndaki Fuggerei Müzesi'ni geziyor, Fugger ailesi ve Fuggerei'nin ilk kurulduğu yıllarla ilgili bilgiler ediniyorum. 1367 yılında kente göç eden Fugger ailesi doku-macılık, ticaret, soylularla yapılan evlilikler, madencilik ve bankacılık sayesinde giderek zenginleşmiş, krallar ve din adamlarının bankacılığını da yapan Avrupa'nın en zengin ailelerinden biri olmuş. Jakob Fugger çoğu fakir olan Augsburg halkına yardımcı olmak ve ayrıca kendisine ve erkek kardeşlerine dua almak için bu yerleşimi yaptırmış. Müzenin ikinci bölümünde ise yerleşimin ilk kurulduğu yıllardaki yaşamın anlatıldığı ve o dönemden

kalan eşyaların sergilendiği yatak odası, mutfak ve oturma odasını geziyorum. Dairelerin günümüzde nasıl olduğunu görmek için de Ochen sokağında yer alan örnek daireye yürüyorum. Plâni geçmiştekilerle aynı olan; yatak odası, oturma odası, mutfak ve banyodan oluşan 60 metrekarelik dairelerin içi ve ısıtma sistemleri yenilerek modern bir görünüme kavuşturulmuş. Oturma

odasındaki televizyonda Fugger ailesini anlatan bir belgesel gösteriliyor. İki katlı binalarda giriş katında yer alan dairelerin küçük birer bahçesi, üst kattakilerin çatı katları var. Her dairenin giriş kapısı ayrı ve ikinci katlara dar, ahşap bir merdivenle çıkılıyor.

Son olarak Fuggerei Parkı'nın altında yer alan sığınaktaki "İkinci Dünya Savaşı'nda

Fuggerei: Yıkım ve Yeniden Yapım" adlı sergiyi geziyorum. İkinci Dünya Savaşı'nda Augsburg'da 730 kişinin yaşamını kaybettiği 25-26 Şubat 1944 hava bombardımanı, Fuggerei'in aldığı hasar ve yeniden inşasının anlatıldığı sergide çeşitli belgeler, fotoğraflar, gaz maskesi ve ilk yardım kutuları gibi eşyalar sergileniyor. 80 yaşındaki bir Fuggerei sakini bombardıman gecesini şöyle anlatıyor:

"Cehennem gibiydi. Evler yanıyordu, ağaçlar yanıyordu... Güneş doğmak bilmedi, gökyüzü kırmızıydı."

Sığınaktan dışarı çıkıyorum. Yemyeşil asmalar ve ağaçlar Fuggerei'in turuncu binalarını sarmış, güneş masmavi gökyüzünde parlıyor. Ağaçlar, güneş ve doğa herkese aynı cömertliği göstermeye devam etse bile, ne yazık ki zenginlik ve fakirliğin arasındaki uçurum yüzyıllar geçse de kapanmıyor. •

izlensentokerbd@gmail.com

Bilginizi Denetleyin

1-Japon kağıt kaplama sanatına ne ad verilir?
a-Origami
b-Oligopol
c-İkebana
d-Yokozuna

2-Adını tasarımcısından alan puro biçimindeki güdümlü balonlara ne ad verilir?
a-Batiskaf
b-Hovercraft
c-Planör
d-Zeplin

3-Rönesans döneminin ünlü “Son Yemek (Last Supper)” tablosu hangi ressamın eseridir?
a-Sandro Boticelli
b-Raphael
c-Leonardo da Vinci
d-Michelangelo

4-Bir zarın kaç köşesi vardır?
a-6 b-8
c-4 d-12

5-Eski zamanlarda diş fırçalamak için kullanılan ve Arak ağacından elde edilen tahta parçasına ne ad verilir?
a-Misvak b-Kargı
c-Arak d-Çınar

6-Dilimizde aynı isimle hem bitki, hem de hayvan adı olarak bulunan kelime hangisidir?
a-Tekir b-Balaban
c-Gelincik d-Çitlenbik

7-1988 Seul Olimpiyatları’nda ,5 Dünya ve Olimpiyat rekoru kıırarak altın madalya kazanan sporcumuz kimdir?
a-Hamza Yerlikaya
b-Naim Süleymanoğlu
c-Bahtiyar Tanrıku
d-Halil Mutlu

8-Kaz, ördek,martı gibi suda yüzebilen kuşlara ne ad verilir?
a-İri Gagalılar
b-Küt Kafalılar
c-Perde Ayaklılar
d-Yağlı Kanatlılar

9-Ham petrolün işlendiği ve kullanılabilir hale getirildiği işletmeye ne ad verilir?
a-Rafineri b-Gazhane
c-Entegre d-Petrokimya

10-Kişinin kendine hayran olmasına ne denir?
a-Nihilizm
b-Pragmatizm
c-Narsisizm
d-Sadizm

11-Tıpta “Organ Nakli” işlemine ne ad verilir?
a-Transformasyon
b-Traksiyon
c-Trakea
d-Transplantasyon

12-Aşağıdakilerden hangisi gizli yazı ve şifreli belgeleri inceleyen bilimdir?
a-Kozmoloji
b-Kriptoloji
c-Teratoloji
d-Semiyoloji

Anka

Berk Yüksel

ALCKKÖN DÖRÜK

Vikingler

*“Vikingleri
Viking yapan
büyük kuzey
rüzgârıdır.”*

*Eski Norveç
Deyişi*

Vikingler veya Norslar İskandinavlı korsan ve tüccar kavimdir. Yılın büyük kısmını denizlerde geçirmiş olan savaşçı bir halktır. 8-11. yüzyıllar arasında kuzeybatı Avrupa’da birçok yeri fethetmişlerdir. Vikingler, sekizinci ve onikinci yüzyıllar arasında dünyanın en çok korkulan savaşçılarıdır.

Vikingler için hiçbir şey unutulmaktan daha kötü olamazdır. Başkalarının saygısını kazanmak Vikingler için servetlerin en değerlisidir. »

Vikingler tanrılarına tapmıyorlardı, onların gözünde tanrılar da kendilerinininkine benzer sıkıntılarla başa çıkma gayreti içindeydiler. Onların ideali kendi kendine yetmeyi bilmektir, güçlükler karşısında direnmek, sarsılmamak, yıkılmaz olmaktır.

Vikingler, toprağın birleşimi ve yaşamı olarak, ağacı köken bir damar olarak kabul ettikleri şekilde süslerlerdi. Çam ağacını sembolik

kristallerle ışığı polarize ederek güneşin yönünü tayin ettikleri sanılır.

Vikinglerin inancına göre, “Baş Tanrı Odin ya da Hella’nın beyaz atına binerek göklerde dolaştığına inanıldığından, bir evin sakinlerinin ruhlarını Odin’in beyaz atının sırtına alarak başka Dünyaya götürmesi için, çatıdaki ana mertegen her iki başı, at başı biçiminde işlenirdi.”

Viking adı muhtemelen Eski

*Vikingler,
Baş Tanrı Odin
ya da Hella’nın
beyaz atına
binerek
göklerde
dolaştığına
inanırdı.*

anlatımların arkasında, bereketin simgesi olarak geçmişte olduğu gibi diğer inançların kabulü içinde günümüzde de kutlanarak geleneksel duruma gelmiştir.

Antik çağların denizcileri mevcut astronomi bilgilerini yol tayin etmekte kullanıyorlardı. Gündüzleri güneşe, geceleri de "Stella Maris" (Deniz Yıldızı) diye anılan Kutup Yıldızına bakıyorlardı. Kapalı havalarda Vikinglerin şeffaf

Norsça vik (dere) sözcüğünden ya da Eski İngilizce wic (kamp) sözcüğünden türemiştir. Nors ise Eski Norsça noord (kuzey) sözcüğünden türemiştir. Erken dönem İskandinav dillerinde "vikingr" sözcüğü "korsan" anlamına gelir.

“Varyaglar: İsveçli olan Varyaglar doğuya doğru yayılmış, 11. yüzyılda Karadeniz’e, hattâ İran’a kadar uzanmışlardı. Bunların çoğu Rusya’da, Novgorod ve Ukrayna’da ise Kiev’e yerleştiler.

Viking evlerinin çatıları çimenlik olurdu ve ısıyı içerde daha çok tutmaya yarıyordu.

Normanlar: Danimarka ve Norveç Vikinglerinin Fransa'nın Normandiya bölgesine yerleşmiş ve Fransızca dilini benimsemiş olan kısmıdır. Danimarkalı ve Norveç'li olan Normanlar (kuzey adamları) batıya doğru denizleri fethettiler. Usta gemici ve korkunç savaşçı olan bu insanlar İzlanda'yı, Grönland'ı ve Kanada kıyılarını ele geçirecek sömürgeleştirdiler.

İsveç, Norveç, Danimarka, İzlanda, Faroe Adaları, İskoç halkı ve Rus halklarının bir kısmı Viking kökenlidir. Viking ve Frenk soyundan gelen Normanlar 11. yy'da Britanya'yı fethetmiş ve İngiltere'nin en güçlü hanedanı olmuşlardır. Norman fethi, Britanya'nın son fethidir.”

Vikingler cenaze törenlerini de ölülerini tahtadan ve içi toprakla doldurulmuş bir kayığa koyup yakarak gerçekleştirdiler. İskandinavlardan

çok uzak ülkelere yaptıkları gemiler sayesinde keşifler ve baskınlar yapmışlardır. Ayrıca birçok uzak ülkele ticaret yapmışlardır. "Viking" kelimesi eski Norse dilindeki "Korsan baskını" anlamına da gelmektedir. Kristof Kolomb'dan 500 yıl önce kadar yeni kıta

Amerika'yı keşfetmeyi başarmışlardır. Kanada'yı MS 1000 yıllarında keşfetmişlerdir.

Çok Tanrılı dinleri olmasına karşın esas olarak Thor'a yani Yıldırım Tanrısına inanırlardı ve onun tam zıttı olan her türlü hayvanın kılığında girebilen şekil değiştiren kötü tanrı Loki'ye inanırlardı. Vikingler özellikle denizcilik ve gemi yapımında ustalaşmışlardı. 16 ila 37 metre arasında manevra kabiliyeti yüksek gemiler inşa ettiler. Bu gemileri suyun üzerinde kolayca yol alabilecek ve kıyıya kolayca çıkabilecek şekilde tasarladılar.

Vikingler doğayla yaşamayı öğrenmişlerdi. Evlerinin çatıları çimenlik olurdu ve ısıyı içerde daha çok tutmaya yarıyordu. Önemli bir şahıs öldüğü zaman Vikingler onu kişisel serveti, kıyafetleri ve hatta hayvanlarıyla bir gemiye koyarlar. Bu gemilere mezar da denir. Üzeri çam ağaçlarının yapraklarıyla kaplanan bu gemi ateşe verilerek denize salınırdı.

“Berserk” kelimesi de Vikinglerden gelmektedir. Vahşi savaşçı “Berserk” karanlıklardan gelen (Berk kelimesi ile de köken birliği vardır – sert, katı, sağlam, güçlü, hızlı, şimşek) ayı veya kurt postu giyen, İskandinav ve Cermen efsanelerinde adı geçen cesaret ve kuvvetiyle meşhur savaşçılardır. Berserkler savaş meydanına tamamen zırhsız olarak çıkmaları ve karşılarında çıkanları acımasızca

nehre taşınmaları ve oradan devam etmeleri dâhiyanedir. Bu gemiler iskelete sahip olmadığı ve gerdirme denilen bir sistem ile yapıldığı için son derece hafif olmaktadır ve sığ sularda kolaylıkla gidebilmektedir.

Onurlarına son derece düşkün bir halktı. Vikingler, drakkar isimli ünlü gemileriyle işgallere çıkardı. Viking kültüründe savaşta elinde kılıcı olarak ölmek gerekliydi, çünkü Vikingler öldükten sonra Odin'in

cenneti olarak bilinen Valhalla'ya gidebilmeleri için elindeki kılıçlarla ölmeleri gerekirdi.

İskandinavya mitolojisi olarak bilinen Vikinglerin inançlarıyla, Yunan mitolojisi olan antik yunan inançları arasındaki en büyük fark, Yunanların

öldürmeleri ile ünlüdürler. “Avrupa’da bazı savaşçılara da “Berserker” denir. Bu sözcüğün kelime anlamı “gömlüksiz”dir (bare sark). Savaşma hevesiyle yanıp tutuşan bu berserker’in bir boğa kadar güçlü olduğuna ve savaşmak için herhangi bir zırh ya da giyeceğe ihtiyacı olmadığına inanılırdı.

Sanıldığı gibi sadece yağma ile uğraşan bir topluluk değildiler. Yeni araştırmaların ışığında Vikinglerin ticaretle de usta oldukları saptanmıştır. Gemilerini sırtlayıp yan

tanrılarını tapılacak bir tanrı olarak görmesine karşın Vikingler kendi tanrılarını dost, arkadaş ve yol gösterici olarak kabul ederlerdi.

Deniz savaşları sırasında gemileri bir araya toplayıp birbirine bağlayarak, yüzen savaş platformları oluşturan usta denizcilerdi. İngiltere’de York, İrlanda’da ise Dublin gibi büyük kentler, aslında ilk kuruldularında yerel halkın Vikinglerle buluşup mal değiş tokuşu yaptığı ticaret merkezleridir.

İskandinav mitolojisinin en önem-

li farkı tanrılarının ölümlü olmasıdır. İskandinav tanruları insana benzemekle birlikte dev boyutluydular. Bu tanrılar yer uyur doğar ölümler sever nefret eder korkar ve kederlenirdi. Başarılı olduğu kadar başarısızlık da gösterebilir savaşta yenilebilirlerdi. Tanrılar ancak Idunn'un (gençlik tanrıçası) elmaları sayesinde Ragnarök'a (kıyamet tanrılarının alacakaranlığı ya da büyük savaş) kadar yaşayabilmektedir. Her kültürde olduğu gibi İskandinav kültüründe de bir yaratılış/dünyanın varoluşuna dair bir mitos vardır.”

Bu öykülerden birine göre de başlangıçtaki boşluk ve kargaşadan sonra önce tanrılar yaratıldı; sonra koca bir devin gövdesinden dünya oluştu. Devin dünyanın köşelerinde duran dört güçlü cücenin omuzlarında taşınan kafatası gökyüzüydü. Dünya yassıydı ve dünyayı kuşatan okyanusun dibinde yılan Jörmungand yaşıyordu. Dünya büyük dişbudak ağacı Yggdrasil'in üzerinde duruyordu. Bu ağacın en üst dalları Asgard'a değişiyor yeraltındaki kökleri Mimir'in kuyusundan ya da insanların yazgılarını belirleyen Nornlar'ın pınarından sulanıyordu. İnsan ırkı tanrılarının ağaç kütüklerinden biçimlendirildiği Askr ve Embla'dan türemiştir.

İskandinav tanruları üç grupta toplanır; Aesir (tanrılar) Asynjur (tanrıçalar) ve Vanir (hem tanrı hem de tanrıçalar).

Ragnarök yani “tanrılarının alacakaranlığı” dünyanın sonuna ilişkin bir öyküydü. Loki ve kurt Fenrir zincirlerinden kurtulacak devler Asgard'a saldıracak ölüm gemisi dehşet salacak Jörmungand yılanı denizden çıkacak dağlar titreyecekti. Tanrılar ve düşmanları arasındaki son savaşta herkes birbirini öldürerek yok olacak tüm dünya ve üzerindeki insanlar ateşe yanacaktı. Ne var ki bu mutlak son değildi. Bir süre sonra yeni bir çağ başlayacak

Balder dirilecek ve eski dünyanın küllerinden yeni bir dünya oluşacaktı.

İskandinav tanruları üç grupta toplanır; Aesir (tanrılar) Asynjur (tanrıçalar) ve Vanir (hem tanrı hem de tanrıçalar). Tanrılar Vanirler zenginliği ve bereketi sembolize ederler. Denizi ve toprağı yönetirler. Vanes tanruları insanlar arasında en çok rağbet görülenlerdir. Onlar toprağı, zenginliği, aşkı, yani dünyevi ihtiyaçları temsil eder. Toprağı ve onun üzerin de yaşayan canlılara sağlığı ve mutluluğı getirenlerdir.”

İskandinavyalılar birçok tanrıya tapıyorlardı. Ayrıca cinler, rüzgâr ve ateş devleri gibi tuhaf ve güçlü yaratıklara da inanıyorlardı. İlk tanrının adı Buri idi. Ymir'in ve Buri'nin

yaratma güçleri vardı. Yalnız kalma-
mak için kendilerine eşler bu eşlerden
de çocuklar yarattılar. Tanrıların ve
Devlerin soyu Ginungagap içerisinde
üremeye başlamıştı. Bu iki ırkın bir-
leşiminden ise üç büyük tanrı doğdu.
Odin, Vili ve Ve. Bütün tanrılar ve
devler Odin'in bu zamana kadar doğ-
muş en güçlü canlı olduğunu anladılar
ve ona saygı gösterdiler. O geleceğin
ve geçmişin ve insanların babası idi.
Midgard'da bir sabah Odin kardeş-
leri Hoenir ve Lodur deniz kıyısında
dolaşmaya çıktılar. Sahilde yanyana
duran iki ağaç ile karşılaştıklarında
bu ağaçları ilk insanlara dönüştürme-
ye karar verdiler. Erkeğin ismi Ask
kadınınki ise Embla idi. Lodur onlara
fiziksel güzellikleri, Hoenir hareket
yeteneğini, Odin ise duyguları verdi.
Sonunda Ask ve Embla birleşerek
insan ırkını oluşturdular ve önlerinde-
ki yolda ilerlemeye başladılar. Ancak
Odin onların kaderini o anda yazmış-
tı. Bütün İnsan ırkı devlerle yapılacak
son savaşta Ragnarök'ta Odin'in
yanında savaşacak ve yok olacaktı...
İnsanın yaratıldığı esnada devler ço-
ğalarak Ymir'in öcünü almak için and
içiyor ve kendilerini intikam duygula-
rı ile besliyordu.

Her şey tüm insanlık ve bizim
bildiğimiz manadaki varoluş bir cina-
yetle başladı. Odin ve kardeşleri Vili
ve Ve ilk varlık Ymir'i öldürdüğünde
başladı. Ymir'in vücudu dünyanın
topraklarına vücudundaki su denizlere
ve vücudundaki kan kaynayan lavlara
dönüştü. Dünya artık oluşmuştu. Bu
oluşumu Odin doğduğu günden beri
biliyordu. Bu kaçınılmaz olan idi. Sıra

devlerde idi. Odin ve kardeşleri tüm
devleri öldürmek için yola koyulmuş-
lardı. Sadece Bergelmir ve ailesi bu
katliamdan kurtulabilmişti. Kaçmışlar
ve saklanmışlardı. Bundan sonra
kendilerini ve çocuklarını intikam
hırsı ile büyüttüler. Bir gün gelecek
intikamlarını alacaklardı. Bunu Odin
de biliyordu...

Özgün ve özel bir topluluk
olan Vikingler halen birçok
yayın ile incelenmekte; geçmişten
günümüze gelen kültürleri, mitleri,
efsaneler çağımızda da yaşamakta-
dır. Tarihe damga vurmuş, cesaretin
temsilcileri her dönem saygı ile
anılmıştır...

960 yılı civarında Hıristiyan
misyonerler İskandinav'ı istila
edip Vikingleri tehdit ettiler: "Eğer
pagan adetlerini sürdürürseniz
sonsuz ateşin yandığı cehenneme
gidersiniz." diye... Vikingler bu
güzel haber için teşekkür ettiler.
Zira onlar soğuktan titriyorlardı,
korkudan değil. "Los hijos de los
dias" (*Ve günler yürümeye başladı*)
adlı kitabında Eduardo Galeano'nun
yazdığına göre, topraklarına gelip
onları tehdit eden Hıristiyan mis-
yonerlere "Sizin yaptığımız gider, bi-
zim hoşumuza gider." demişlerdir. •
berkyukselbd@gmail.com

Kaynakça:

- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Vikingler>
- <http://insanveevren.wordpress.com/2011/05/23/iskan-dinav-viking-mitolojisi/>
- "Cermen Tanrı ve Kahramanlarının Efsaneleri";
Reiner Tetzner
- "Antik mitolojide kim kimdir"; Gerhard Fink
- "İskandinav Mitleri"; R. I. Page
- "Tanrı'nın tarihi"; Karen Armstrong
- "Yüzyılların gerçeği ve mirası"; Server Tanilli
- "Büyük Larousse" 11. Cilt. - 16.CİLT

Gastro Kültür
Reha Tartıcı

Yasak Kalktı Sofralar Şenlendi

Balık severler Eylül ayını ipe çekerler. Çünkü avlanma yasağı 1 Eylül'de sona erer. Üç tarafı denizlerle çevrili ülkemizde birbirinden lezzetli balıklar tezgahlarda arz-ı endam etmeye başlar. Her damak zevkine uygun balıklar sofralarımızı şenlendirir. Son yıllarda

bilinçsiz avlanma bu zenginliği bir nebze azaltsa da hala denizlerimizin sunduğu nimetlerden ziyadesiyle faydalanabilme şansımızı sürdürüyoruz. Sağlıklı beslenmeye özen gösterenler için balık hala vazgeçilmez ürünlerin başında geliyor. Hal böyle olunca da denizlerin bize sunduğu bu nimetleri hakkıyla yiyebileceğimiz dönemlere ve ideal pişirme şekillerine göz atmakta fayda var. »

HANGİ BALIK HANGİ AYDA NASIL PIŞİRİLEREK YENMELİ?

PALAMUT

En lezzetli zamanı Eylül başından Kasım ayı sonlarına kadar olan dönemdir. Bu dönemde palamut çok yağlı olduğundan tavası biraz ağır kaçır. Bu sebeple tavayla pişirme yönteminden uzak durup, ızgara veya fırında pişirmeyi tercih etmek çok daha doğru olur. Diğer mevsimlerde tavası yapılabilir.

LÜFER

Eylül ortasından Aralık ayı başına kadar olan zaman lüferin en yağlı ve lezzetli olduğu

dönemdir. Bu dönemde pişirme yöntemi olarak ızgarası tavsiye edilmektedir. Diğer zamanlarda büyüklüğüne göre pilakisi, buğulaması ve kağıt kebabı da tercih edilebilir.

Çipura

ÇİPURA

Ağustos-Aralık ayları arası en lezzetli olduğu dönemdir. ızgarada ve fırında yapılarak yenmesi çok daha lezzetli olacaktır. Ayrıca buğulaması ve çorbası da güzel olur.

USKUMRU

Ekim ve Kasım ayları en lezzetli dönemdir. Bu mevsimlerde

çok yağlı olacağı için tavası pek tavsiye edilmez. Izgarası, kağıt kebabı, dolması, köftesi ve tuzlaması çok lezzetlidir.

LEVREK

En güzel dönemi Şubat-Haziran ayları arasındadır. Her türlü ye-

TAZE BALIK NASIL ANLAŞILIR?

Taze balık ile bayat balık arasında önemli farklılıklar vardır. Bayat balık ile taze balığı ayırt etmek için bilinmesi gerekenler:

- Taze balığın gözleri parlak ve dışa bombeli olur. Balık bayatlarırken gözleri buğulanmaya başlar ve içeri çöker.
- Taze balığın derisi gergin ve parlak olur. Balık bayatlamaya başlayınca derisinin parlaklığı azalır ve özellikle karın bölgesinde buruşmalar oluşur.
- Taze balığa parmakla dokununca meydana gelen çukurluk

Levrek

meği yapılan bir balık olan levreğin buğulaması ve ızgarası damak tadına düşkün olanlar için idealdir.

anında düzelir. Halbuki bayatlamış balıklarda bu iz kalır.

- Pullu balıkların pulları tazeyken vücuda sıkıca yapışkır. Elimizi kafadan kuyruğa doğru sürtüncce pulların gelmemesi gerekir.

- Taze balığın solungaçları canlı kırmızı olur. Balık bayatladıkça bu renk değişir.

- Taze balığı b aşından tutup kaldırınc kuyruğu aynen tepsideki gibi dimdik kalkar. Halbuki bayat balığı bu şekilde kaldırınc kuyruk kısmı aşağı doğru sarkar.

- Taze balık hemen hemen kokusuzdur. Bayatlamaya başlayınca asit kokusu yaymaya başlar.

Tekir

TEKİR

En lezzetli zamanı Temmuz-Ekim ayları arasındır. Tavasının ve kağıt kebabının tadına doyum olmaz.

SARDALYA

En lezzetli mevsimi Haziran-Eylül aylarıdır. Sardalya'nın damak lezzetine bağlı olarak ızgarası, fırın ve kağıt kebabı, buğulaması ve pilakisi yapılabilir.

BARBUNYA

Temmuz ile Ekim ayları arası en lezzetli zamanıdır. Tavas, ızgarası ve kağıtta kebabının tadına doyum olmaz.

HAMSI

En lezzetli olduğu dönem Kasım, Aralık, Ocak ve Şubat aylarıdır. Tavas, ızgarası, buğulaması, pilakisi ve yahnisi çok lezzetli olur.

KALKAN

En lezzetli döneminin Şubat, Mart ve Nisan ayları olduğu söylenebilir. Tavas çok güzel olur ama buğulaması ve tandırının da tadına doyum olmaz.

Kalkan

BALIĞIN FAYDALARI

Balıktaki şeker, karbonhidrat yok denecek kadar azdır. Protein açısından ise son derece zengindir. Bu özellikleri nedeniyle balığın faydaları çok fazladır.

Uzmanlara göre;

- Haftada 2 kez balık tüketmek vücudun direncini artırıyor.
- Kalsiyum açısından oldukça zengin bir besin olan balığı kemik erimesi olanların mutlaka tüketmesi gerekiyor.
- Kemikleri sağlamlaştırır, eklemeleri korur.
- Balıktaki "Omega 3" yağı, damar sertliği, tansiyon, felç ve

kalp hastalıklarının önlemeye yardımcı olmanın yanı sıra obezite, dikkat eksikliği ve hiperaktivite gibi rahatsızlıkların etkilerini azaltıyor.

- Kandaki yağ düzeyinin denetlenmesini sağlar.
- Balık retina, beyin ve sperm hücrelerinin tam olarak çalışmasına yardımcı oluyor.
- Göz sağlığını destekler.
- Stres ve depresyon tedavisinde yardımcı olur, intihar riskini azaltır.
- Bağışıklık sistemini güçlendirir, hastalıklara karşı korur.
- Cilt sağlığını korur.
- Hafızayı güçlendirir.

Zamanın Değeri

Diyelim ki her sabah hesabınıza 20 bin TL kredi veren bir bankanız var, ama bakiye ertesi güne hiç devretmiyor. Kullanmadığınız bakiye her akşam iptal ediliyor. Böyle bir durumda ne yaptınız? Tabii ki paranızı son kuruşuna kadar çekerdiniz!

Aslında, hepimizin böyle bir bankası var. Adı: Zaman.

Zaman her gün size yeni bir hesap açıyor. Her akşam günün bakiyesini yakıyor. Geriye dönüş yok. Yarından avans çekmek yok. Bugünü, bugünkü depozitonuzla yaşamalısınız. Ona yatırım yapın ki, size sağlık, mutluluk ve başarı olarak geri dönsün.

Bir sene'nin değerini anlayabilmek için sınıfta kalan bir öğrenciye sorun.

Bir ay'ın değerini anlayabilmek için, premature bir bebeği dünyaya getiren anneye sorun.

Bir hafta'nın değerini anlayabilmek için, haftalık derginin editörüne sorun.

Bir dakika'nın değerini anlayabilmek için, treni henüz kaçırılmış bir kişiye sorun.

Bir saniye'nin değerini anlayabilmek için, bir kazayı kal payı atlatmış bir kişiye sorun.

Bir milisaniye'nin değerini anlayabilmek için, olimpiyatlarda gümüş madalya kazanan kişiye sorun.

Unutmayın ki zaman hiç kimseyi beklemez.

Dün mazi oldu, yarın ise belirsiz. Bugün ise bize sunulmuş bir armağandır.

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Dev Buzul Bu Yıl Rekor Düzeyde Eridi

Grönland'daki dev buz tabakasıyla ilgili bilim insanları önemli bir tespitte bulundu. Araş-

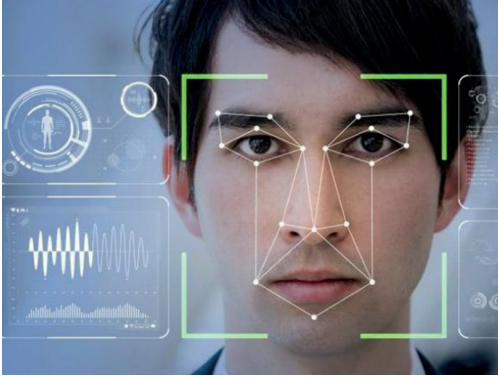
tırmaya göre; Grönland'daki dev buz tabakası bu yıl rekor düzeyde eriyerek küçüldü. Buz tabakasındaki kayıp öyle büyük çaplı ki dünyada

deniz seviyesinde 1 milimetreden fazla yükselmeye neden oldu. Araştırmacılar buz tabakasındaki erimenin bu kadar hızlanması karşısında "hayrete düştüklerini" ve kıyı kentlerinin geleceği konusunda endişe duyduklarını belirtiyor.

Grönland'daki buz tabakası İngiltere topraklarının 7 katı büyüklüğünde. Buzların kalınlığı bazı yerlerde 2-3 kilometreyi buluyor.

2 Yüz Tanıma Uygulamasına Kısıtlama

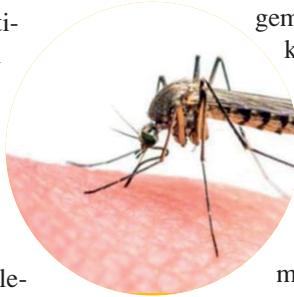
İngiliz Financial Times gazetesi, Avrupa Birliği'nin kamuya açık alanlarda yüz tanıma teknolojisinin kullanımını kısıtlamayı planladığını duyurdu. Gazeteye göre; AB'nin

yürütme organı olan Avrupa Komisyonu bu konuda yeni bir düzenleme üzerinde çalışıyor. Financial Times'a konuşan yetkililer, düzenlemenin Avrupa'nın yapay zekayı nasıl yöneteceğine yönelik kapsamlı bir çalışmanın parçası olduğunu vurguladı. AB yetkilileri amaçlarının yüz tanıma teknolojisinin kamu kuruluşları ve şirketlerce gelişigüzel kullanımını önlemek olduğunu belirtiyor. Mevcut plana göre; Avrupa vatandaşları, yüz tanıma teknolojisinin ne zaman kullanıldığını bilecek.

3 Sivrisinekler Bazı Kişileri Neden Daha Fazla Isırır

Japonya Zararlılarla Mücadele Enstitüsü uzmanlarının araştırmasının sonuçları bilim dergisi Journal of Medical Entomology'de yayımlandı. Uzmanlar, sivrisinekle-

rin tercihinde insanların salgıladığı kimyasallar ve kan gruplarının rol oynadığını söylüyor. Florida Üniversitesi'nden entomoloji uzmanı Prof. Jonathan F. Day'e göre; sivrisinekleri kan kaynağına insanların verdiği işaretler yönlendiriyor. Day, "En önemli işaret karbondioksit. Ürettiğiniz karbondioksit miktarı sizi sivrisinekler için daha cazip bir hedef haline getiriyor. Metabolizması hızlı olanlar daha fazla karbondioksit salgılıyor" dedi. Kan grubu "0" olanların, kan grubu "A" olanlara kıyasla sivrisinekler tarafından ısırılma olasılığı yaklaşık iki kat fazla. Kanı B grubu olanlar ise "0" ve "A" grubu arasında yer alıyor.

4 Titanik Enkazı Yok Oluyor

Filmlere de konu olan yolcu gemisi Titanik'e son 15 yılda ilk kez dalan dalgıçlar, geminin enkazının hızla yok olduğunu tespit etti. Ekip, Atlantik Okyanusu yüzeyinin 3,8 km derinliğinde yatan gemi enkazını 5 farklı dalgıçla yeniden inceledi. Araştırmacılar, gemi enkazının bir

kısının şaşırtıcı şekilde iyi durumda, başka kısımlarının ise denizde yok olduğunu bildirdi. Gemi enkazının en fazla aşındığı yerin sancak tarafındaki yetkililerin kamaraları olduğu belirtiliyor. Okyanus bilimcisi Robert Ballard, Titanik'in enkazını 1985'te bulmuştu. Soğuk Savaş sırasında batan iki Amerikan nükleer denizaltının enkazını ararken, iki enkaz arasında tesadüf eseri Titanik'e rastlamıştı.

5 İnsan Boyutunda Penguenler

Bilim insanları Yeni Zelanda'da insan boyutlarında dev penguenlerin fosillerini buldu. Fosil kemikleri, yaklaşık 1,6 metre uzunluğunda, 80 kg ağırlığında. İncelemelere göre;

dev penguen, en az 56 milyon yıl önce Paleosen Çağ'ında yaşıyordu. Canterbury Müzesi tarafından "canavar penguen" olarak adlandırılan hayvan, Yeni Zelanda'da soyu tükenen çok sayıda dev hayvandan biri. Müzenin küratörü

Paul Scofield, "Bu, şimdiye kadar bulunan en büyük penguen türlerinden biri" dedi.

6 Beyin Gücüyle Bilgisayar Oyunu

İsviçre'nin Zürih kentindeki bir üniversitede geliştirilen sistem motor becerileri hasar görmüş insanların zihin gücüyle bilgisayar oyunu oynamalarını sağlıyor. Nörolog Dr. Rea Lehner, elektrotlar aracılığıyla beyin ve bilgisayar arayüzünü buluşturan sistemin henüz pilot aşamasında olduğunu söyledi. Sistemin geliştirilebileceğini belirten Prof. Nicole Wenderoth ise "Kafatası çok iyi bir yalıtkan. Bu iyi bir şey ama bizim kas hareketlerinden gelen sinyallerle beyin sinyallerini ayırt etmemizi de engelliyor. Bilim ilerde bunu çözecektir" dedi.

Programa gönüllü olarak katılan felçli hasta Smauel Kunz, bu sistemi kullanarak Beyin Sürücüsü adlı oyunu oynamayı başardı. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

EKİM AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

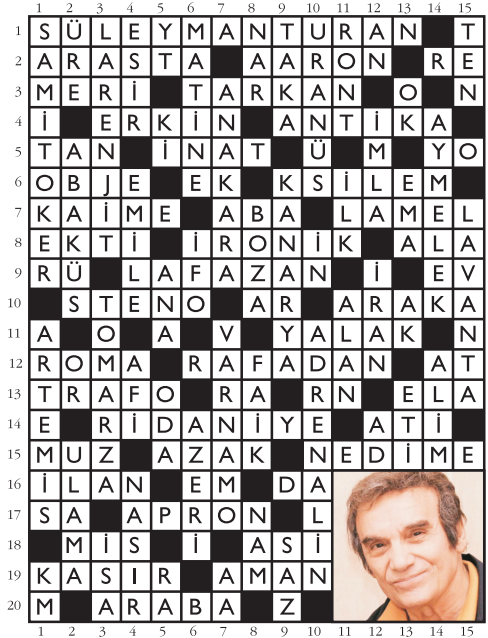
1-(d) Taklit	6-(c) Anlayış	11-(b) Sağlıklı
2-(b) Eğilim	7-(d) Karlanmaz	12-(d) Son adam
3-(b) Tam gün	8-(a) Seslendirme	13-(c) Onurluk
4-(d) Müzik düzenleyici	9-(a) Takım	14-(c) Kaynak, tavsiye
5-(b) Kesyap	10-(c) Önlenmiş, el konulmuş	15-(a) Ruhsal gerilim

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(a) Origami
- 2-(d) Zeplin
- 3-(c) Leonardo da Vinci
- 4-(b) 8
- 5-(a) Misvak
- 6-(c) Gelincik
- 7-(b) Naim Süleymanoğlu
- 8-(c) Perde Ayaklılar
- 9-(a) Rafineri
- 10-(c) Narsisizm
- 11-(d) Transplantasyon
- 12-(b) Kriptoloji

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Cihangir S. Koçhan,
Bursa

Efe Kasımağaoğlu,
Alanya

Kuzey Yıldız,
Ankara

Senanur ve Eylül Uzun, Alanya

Özgür Güneş, İzmir

Deniz Uluç, İskenderun

Cansu Erdoğan, Uşak

Umut Demir Karaca, İzmir

Eda Tek, İstanbul

Atahan Özkan, İzmir

Esmâ Dağ, İzmir

Melek Defne Kara, Mersin

Muhittin Mert Kara, Mersin

Özgür Alpin, Adana

Ece Kartal, Samsun

Alya Tunca, Ankara

Nazlı Sarnav, İstanbul

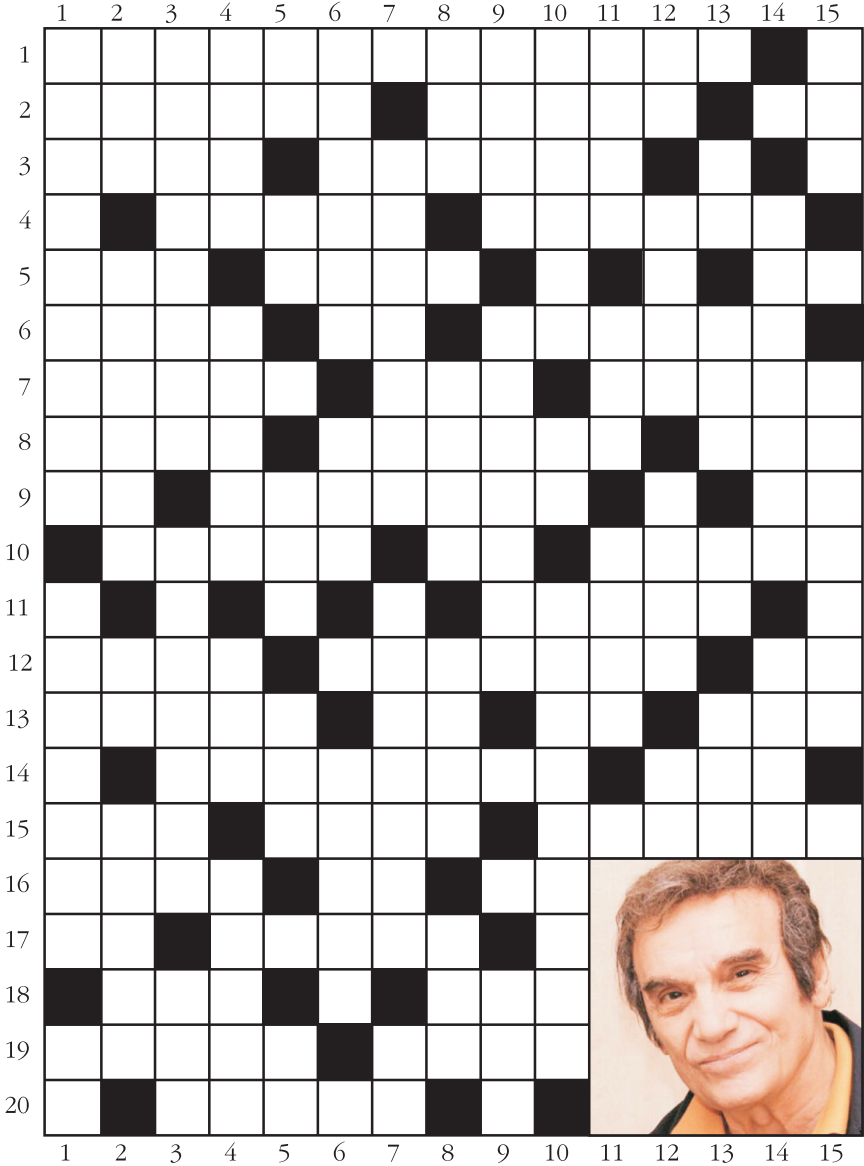
Elif Güllü, Ankara

Barlas Serbes, Kırklareli

Deniz Sever, İstanbul

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen Yeşilçamın usta karakter oyuncusu.2-Çarşılarda aynı işi yapan esnafın bulunduğu yer.-'..... Spelling' (ABD'li ünlü yönetmen).-Bir nota.3-Yürürlükte olan.-Suat Yalaz'ın yarattığı ünlü tarihi karakter.4-Hiçbir koşula bağlı olmaksızın istediği biçimde davranabilen.- Eski çağlardan kalma yapıt.5-Güneş'in doğuşundan önceki alacakaranlık.-Ayak direme.-Hayır anlamında bir sözcük.6-Nesne.-İlave.-Bitkilerde topraktan alınan suyu yukarılara taşıyan kanallar.7-Eskiden kullanılan kağıt para.-Kalın ve kaba bir kumaş türü.-Mikroskop camı.8-Parazit, asalak.-Söylenenin tam tersinin kastedildiği ifade.-Karışık renkli.9-Eski dilde yüz.-Çok fazla konuşan, geveze.-Konut, hane.10-Konuşmaları hızla ve olduğu gibi yazıya geçirmeye elverişli, kısa ve yalın imlerden oluşan bir yazı yöntemi.-Güzel sanat.-Bir bezelye türü.11-Hayvanların su içmeleri için yapılmış düzenek.12-Avrupa'da dondurması ile meşhur bir başkent.-Yumurtanın bir pişirilme şekli.-Satrançta bir taş.13-Bir kentin ya da bir semtin elektrik akımını sağlayan transformatör kuruluşu.-Eski Mısır'da güneş tanrısı.-Radonun simgesi.-Bir gök rengi.14-Yavuz Sultan Selim'in 1517 yılında Memluk Sultanlığı ile yaptığı savaş.-Gelecek.15-Besleyici bir tropik meyve.-Karadeniz'de bir iç deniz.-Düğünlerde gelinin baş yardımcısı olan kişi.16-Duyuru.-Eski dilde ilaç.-Rusçada evet.17-Nazi hücum kıtası.-Havalimanlarında uçakların yanaştığı yer.18-Kokusu güzel olan, hoş kokan şey.-İsyankar.19-Hükümdarlar için şehir dışında yaptırılmış küçük saray veya köşk.-Şaşma belirten bir ünlem.20-'..... Sevdası (Recaizade Mahmut Ekrem'in bir yapıtı).

YUKARIDAN AŞAĞIYA:1-' Arif' ' (Çek Küreği Güzelim', Bir Sevda Geldi Başıma' adlı eserlerinden de tanıdığımız bestekarımız)-Yunan mitolojisinde ay tanrıçası.-Kilometrenin kısa yazılışı.2-Azotlu gübre.-Sayı çubuğu.-Müstahkem yer.- Ünsüz ile biten bir kelimeyi ünlü ile başlayan bir kelimeye bağlanarak söylenmesi.3-Gırtlak iltihabı.-Kayseri'nin bir ilçesi.-Bir peygamber.4-Yönetmen Rahmi Kafadar'ın 1983 yapımı filmi.-'..... Zola'(Nana , Meyhane adlı yapıtlarından da tanıdığımız ünlü Fransız yazar).-Caka.- El yahut ayak derisinde sürtünme ve baskı gibi sebeplerden dolayı oluşan yara.5-İterbiyumun simgesi.-İlgi eki.-Maksim Gorki'nin ünlü eseri.- Serbest meslek adamlarını içinde toplanan resmi birlik.-Radyumun simgesi.6-Sinemalarda gündüz gösterimi.-Genellikle gemilerde kullanılan ağır yakıtın kısa adı.-Azerbaycan halkından olan.7-Kıta.-İsveç'te bir kent.-Bir haber ajansının kısa adı.8-Çok taneli bir meyve.- Darı irmiği, su ve şekerden üretilen bir kış içeceği.-Üstün, yüksek.-Ad, ün.9-Karadeniz'e özgü küçük balıkçı kayığı.-İstanbul'un Avrupa yakasında bir semt.-Genellikle su kıyılarında yetişen ince kamış, hasırotu gibi bitkilerin ortak adı.10-Bir zegegen.-Küçük mağara.-Hekimlikte, damarları açma, kanamayı kesme gibi amaçlarla yararlanılan etkili bir özdek.11-El ele tutuşarak halka halinde yapılan bir dans türü.-Başlangıçta yer alan-Saha, meydan.12-Tarla sınırı.-Yazım.-Asya'da bir ülke.-İsim.13-Yahya Kemal Beyatlı'nın hece vezni ile yazdığı tek şiir.-Eski dilde bağırsaklar.-Bir renk.-Hitit.14-Ay ve melek gibi güzel olan.-Bilim adamı.15-İnsanın dış yüzeyini saran doku. Ballıbabagiller familyasından güzel kokulu bir bitki.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

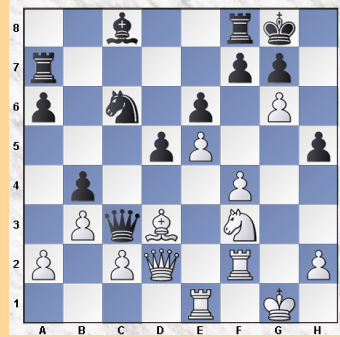
Mustafa Yıldız

YAZ TURNUVALARINDAN

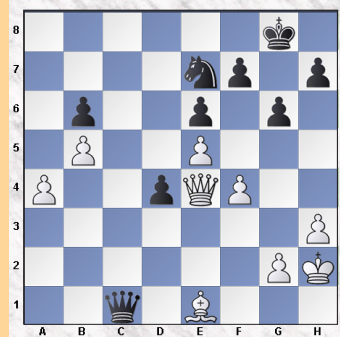
Burak Fırat - Necmettin Korkmaz, Enez, 2019, 8.Tur

20... fxxg6 Şah kanadında hiç aleti bulunmayan Siyah, rakibinin taşlarının yolunu açacak piyon değişimlerinden sakınmalıydı. 21.Fxxg6 h5? 22.Axxh5 Ae7 23.Fd3 Kd7 24.Ve3 d4 25.Vh3 Af5 26.Fxf5 Kxf5 27.Axf5 exf5 28.Vxf5 Kc7 29.Vd3 Vd5 30.Ve4 Vc5 31.e6 Kd7 32.f5 Fb7 33.Vg4 Vd5 h1'den mat istiyor. 34.Kg2 Vc5 35.f6 d3+ 36.Şh1 d2 37.f7+ Siyah tek etti. Bir hamle sonrası mat. 1-0 GM Burak Fırat, 10-15 Eylül 2019 tarihlerinde oynanan Enez Kaymakamlığı Açık Satranç Turnuvasında, GM Konstantin Shanava'nın ardından 7 puanla ikinci oldu.

Bora Çilek - Zaur Mammadov, Burdur , 2019, 5.Tur

Materyal eşit görünüyor ama eşit değil. Vezir kanadında Beyaz2-1 önde ve d4 piyonu da düşecek. 39.Fh4! Ad5 40.Vxd4 h5 Siyah neden f4 piyonunu alamıyor? Çünkü, vezir değişiminden sonra vezir kanadında geçer piyon oluşur. Eğer atla alırsa siyah f4'ü 4 hamlede mat olur. 40.... Axf4 41.Vd8+ Şg7 42.Ff6+ Şh6 43.Vf8 Şh5 44.g4+# 41.Ff2 Şg7 42.Fg1 Vf1 43.Ff2 Şh7 44.Vb2 Vc4 45.a5 bxa5 46.b6

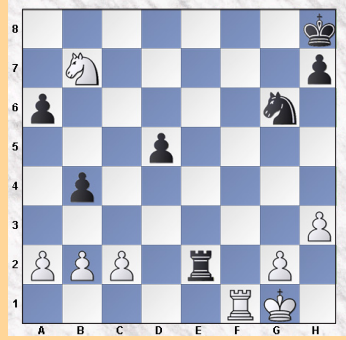

Ab4 47. Vd4 Vxd4 48.Fxd4 a4 49.b7 Aa6 50.Fc5! g5 51.Şg3 Şg6 52.Şf3 Şf5 53.g4+ hxg4 54.hxg4+ Şg6 55.Fd6 gxf4 56.Şxf4 Şh6 57.b8V Axb8 58.Fxb8 a3 59.Fa7 a2 60.Fd4 Şg6 61.Fa1 Şh6 62.Şe4 Şg5 63.Şd3 Şxg4 64.Şc4 Şf5 65.Şb3 Siyah terk etti. 1-0

Bora Çelik, 5. Burdur Gölü Uluslar arası Satranç Turnuvası A kategorisinde GM Zaur Mammadov'un ardından 7 puanla ikinci oldu.

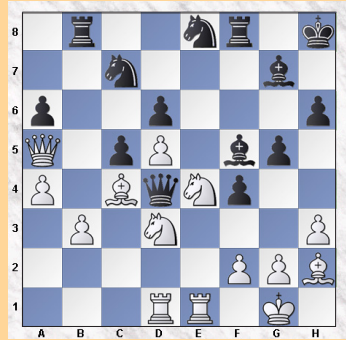
Konstantin Shanava – Kayra Kamer, İstanbul, 2019, 7. Tur

32. Kf2 Ke1+ 33.Kf1 Ke2 Vezir kandaındaki piyonları korumak amacıyla Beyaz yeniden 34.Kf2 oynamalıydı ama o, nasılsa bir piyon önde olduğunu düşünüp kazanacağını sandı ve yanlış oynadı: 34.g3?? Kxc2 35.Kf2 Kc1+ 36.Şg2 Ae5 37.Ke2 Ac6 38.Ad6 Şg7 Şah da aktif olarak savaşa katılıyor. 39.Af5+ Şf6 40.Ae3 d4 41.Kc2 Kxc2 42.Axc2 Şf5 43.Şf2 Şe4 44.Şe1 d3 Atın gideceği iyi kare yok. Beyaz at neredeyse oyun dışında. 45.Aa1 Ad4 46.Şd2 Af3+ 47.Şd1 Axb2 48.Ab3 Şe3 49.Aa5 Ag4 50.Ac4+ Şd4 51.Ad6 Ae3 + 52.Şc1 Ac4 53.Af5+Şe4 54.Ah4 Ae3 55.a3 bxa3 56.bxa3 Af5 57.Ag2 Axb3 Beyaz, atları değiştirmek istemedi ama artık bir piyon daha kazanan Siyah çok üstün. 58.Şd2 Af1+ 59.Şe1 d2+ 60.Şe2 d1V+ 61.Şxd1 Ae3+ Ve Beyaz terk etti. Atlar değiştirildikten sonra serbest geçer piyonun yükselişi önlenemez. 0-1 Kayra Kamer, İstanbul Açık'ta 8 puanla birinci oldu.

Alparslan Işık –Ahmet Kürşat Sircan, İzmir, 2019 2.Tur.

Şah veya vezir asla kalenin karşısında durmamalı, arada kaç taş olursa olsun. İşte 27.Axf4 ve siyah vezir gideceği uygun bir kare bulsa bile açarak atakla bir piyon kaybetti. Hatta baktı ki kaçmakla oyun dışı kalacağı için vezirini gözden çıkardı, karşı atak fırsatı aradı.27...Vxd1 28.Kxd1 Fxe4 29.Ae6 Axe6 30.dxe6 Fd4 31.Kxd4 cxd4 32.Fxd6 Axd6 33.Ve5+ Şh7 34.Vxd6 Fg6 Beyazın çok etkili ilerlemiş geçer piyonu olmasa siyahın iki kalesi vezire karşı koyabilir. 35.Vd7+Şh8 36.Vd4+Şh7 37.Va7+ Şh8 38.Vxa6 Kf6 Siyah materyal olarak iyice geri düştü. 39.Va7 Ke8 40.a6 Ff5 41.Vd7 Kxee6 42.Fxe6 Kxe6 43.Vd6+ Şg7 44.b4 Vezir kandaındaki bağlı geçerleri durdurmanın yolu yok. Siyah birkaç hamle sonra terk etti. 1-0 Alparslan Işık, İzmir Açık Uluslar arası Satranç Turnuvası'nı 7,5 puanla birinci bitirdi.

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Beyaz Güzel Bir Boşluk

Metin Turan

Ürün Yayınları

Bulunduk-
ları kapta
yavaş yavaş
kaynatılan suda

haşlandıklarının farkına varamayan kurbağa, yengeç gibi duygu, düşünce ve davranışlarımızın dokusundaki bozulmayı anlatıyor Metin Turan: “Bugüne gelindiğinde, Türkiye’nin 1950’li yıllardan itibaren içerisine düştüğü, 1960’lı ve 70’li yıllarda artarak devam eden, ağırlıklı olarak da endüstrileşmenin gereklerinden kaynaklanmayan; dolayısıyla da çözülmemiş feodalitenin şehirlere akması biçiminde seyreden, böyle olduğu için de kent kültürünün oluşup / olgunlaşmadığı; köy/kırsal kültürün şehirleri de kuşattığı yoğun bir göç dalgası içerisinde manipülasyonları emme özelliği güçlü olan bir kültürel ortam şekillenmiştir. Kendi doğal süreci içerisinde evrilerek gelen ve bir gelenek biçiminde yansıyan halk kültürü ürünleri, daha başında ait olduğu mekanını yitirerek işlevsizleşmeye ardından da şiddetli

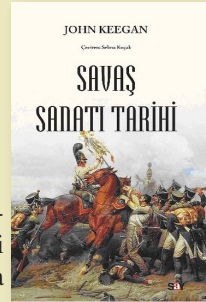
göç yoğunlaşmasıyla yeni mekana tutunmanın muhafazakarlıktan, aşırılığa her türlü olumsuzluğuyla popüler olanın kuşatıcılığına hap-soldu.” Edebiyatın, topluma dönük yüzünü ve edebiyatçının bu toplumu, bu toplumun insanlarını okuma gücünü uzağa gitmeden, şöyle bir yüzünlü göz önüne getirerek okumaya çalıştığımızda Türkiye’deki edebiyat insanları kadar doğru kavramış ve iyi anlatmış pek az edebiyat geleneği görebiliriz... Yaşar Kemal, Adalet Ağaoğlu, Cahit Külebi, A. Kutsi Tecer, İnci Aral, Niyazi Akıncıoğlu, Talip Apaydın, A. Hicri İzgören, Uğur Kaynar... Bellek, geçmişle ilintilendirilse de bugünü doğru okuyabilmekle ilgili bir durumdur ve birincil görevi olmasa da edebiyatçı, bellek oluşturmanın en önemli aktörlerinden biridir.

Savaş Sanatı Tarihi

John Keegan

Say Yayınları

Babası savaşan, kendisi İkinci Dünya Savaşı’nın içinde büyürken sakatlanıp ömrünü topallayarak geçiren Keegan “Ben bir asker olmak için yaratılmamışım” diyerek

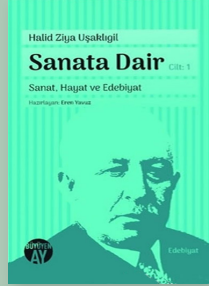
askerliği ve savaşı dışından izleyerek, araştırarak yazdı. Özellikle otoriteye başkaldırıları tekrar tekrar anlatılan askerlerin ortasında bu kutsanan, yüceltilen görevi yerine getirmemenin acısı ve sancısı içinde kaldı. Bir gece ordunun bir bütün olmadığının farkına vardı: “Savaş kesinlikle diplomasi ya da politikaya benzemez çünkü değer yargıları ve yetenekleri politikacılar ve diplomatlardan çok farklı insanlar tarafından yaşanır.” Clausewitz’in her yerde kesin doğru gibi kullanılan tanımına karşı çıkıyor: “Savaş, politikanın farklı araçlarla sürdürülmesi değildir. Tarih dersleri, içinde yaşadığımız devletlerin yasalarının bile bizlere çatışmalar ve hatta kavgalar sonucu ulaşabildiğini öğretmektedir. Medya her gün hiç aksatmadan, burnumuzun dibinde yeterince kan döküldüğünü bize bildirmekte ve genellikle bunu yaratan koşullar kültür kavramımıza ters düşmektedir. Yine de gerek tarih derslerini gerekse haberleri ‘ancak başkalarının başına gelir’ dosyasında toplamayı başarıyoruz ve bunu yaparken, içinde bulunduğumuz dünyanın yarın nasıl olacağı konusundaki beklentilerimizi farkına varmadan yaralıyoruz. Yasalarımız ve geleneklerimiz, insanların şiddet potansiyeline öylesine bir sınırlama getirmiştir ki... “Savaş Sanatı Tarihi” insanın ve insanlığın kendi kendisiyle yüzleşme kitabı. Savaş gerçeğiyle yüzleşmek cesaret istiyor.”

Sanata Dair

Sanat Hayat ve Edebiyat

Halid Ziya
Uşaklıgil

Büyüyen Ay
Yayınları

Modern Türk nesrinin ilk büyük Mustası, roman ve hikâyede bir yol açıcı, edebî hatıra yazarlığında bir öncü olarak edebiyat tarihimizdeki müstesna yerini hakkıyla elde etmiş bir isimdir, Halid Ziya. ülke ve toplumun geçirdiği büyük çalkantı, değişim, yıkım ve kuruluşlara tanıklık etti. Kesintiler ve dönemler halinde, kimi yeni görünüm ve biçimlenişler içinde varlığını sürdürüp, edebî zevk ve anlayışları, yeni şartlar altında, bazı kabuk değişimleri yaşadı. 80 yıllık uzun ömrünün son yıllarına kadar 60 yıl kalem elinden bırakmadı. Tam bir Türkçe tutkunuydu. Eleştirmen olarak yeni nesil edebiyatçıların eser ve şahsiyetlerine yönelik, nezaket ve zerafet yüklü bir dille değerlendirmeler yapan Halid Ziya'nın tozlu arşivlerde yok olmaya terk edilmiş tüm bu yazılarını okurken, çağrışımlarla gelen öyle sürprizler oluyor ki, has bir edebiyatçı, iyi bir gözlemci ile karşı karşıya olmanın tadını çıkarıyorsunuz. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ÖZİN ERDEMLİ, ANKARA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

F İ Ğ E N A Y D I N T A Ş B A Ş

Güncel yaşamdan seçtiği somut belirli bir süreç, nesne ya da gelişme yapıtı için anahtar olsa da resimleri akıp giden zamanı duyumsatıyor. Her şeyin geçici ve ölümlü olduğunu, insanın güçsüzlüğünü duyarlı fırçasıyla hayatı sorguluyor. Arkeolog gibi çalışarak figür ve mimari öğelerle kurguladığı resimlerinde Türkiye'nin geçirdiği evreleri; özellikle İstanbul'un geçmişinde yaşanmış şiddeti, yıkımları ve şehrin en birleştirici unsuru olan suyu, anımsatıyor. Herhangi bir köşeden çıkan kültür değerleri, anıları ve olayları belleğine taşıyarak bir iç hesaplaşmaya giriyor. Daha fazlasını izleyiciye bırakan resimlerindeki mekânlar ve atmosfer izleyicinin iç dünyasını yakalıyor:

“Her şey aslında bir dışavurum... Türkiye’de deneysel çabalara ilgi az. Plastik Sanatlar alanında bir iletişimsizlik benimseniyor... Haliç’teki hoyratça yıkımlardan pek çokları gibi ben de acı duydum... Hızla belleksiz bir toplum oluyoruz. Hiçbir şeyin ve geçmişin hakkı verilmiyor. Belleği kazıyıp bunları gün ışığına çıkarmalı. Bunun yanı sıra bir sanatçının amatör yanının hep kalmasından yanayım. Bu deneme heyecanını kaybetmemek demek.”

